



DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

Prop. 35 S

(2011–2012)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Samtykke til ratifikasjon av en
frihandelsavtale mellom EFTA-statene og
Peru og en avtale om handel med
landbruksvarer mellom Norge og Peru,
begge av 24. juni 2010

Innhold

1	Innledning og sammendrag	7	4.2.9	Artikkel 1.9 om generelle definisjoner	18
2	Frihandelsforhandlingene mellom EFTA og Peru	9	4.3	Kapittel II Handel med varer	18
2.1	Bakgrunn	9	4.3.1	Artikkel 2.1 om vareomfang	18
2.2	Forhandlingsprosessen	9	4.3.2	Artikkel 2.2 om definisjoner	18
2.3	Samhandelen mellom Norge og Peru	9	4.3.3	Artikkel 2.3 om opprinnelsesregler og gjensidig administrativ bistand i tollsaker	18
2.4	Samhandelen mellom EFTA-statene og Peru	10	4.3.4	Artikkel 2.4 om handelsfasilitering	18
2.5	Den økonomiske og politiske utviklingen i Peru	10	4.3.5	Artikkel 2.5 om nedsettelse av en underkomité for opprinnelsesregler, tollprosedyrer og handelsforenkling	18
2.6	Menneskerettighetssituasjonen i Peru	10	4.3.6	Artikkel 2.6 om avvikling av importavgifter	18
3	De viktigste forhandlingsresultatene	12	4.3.7	Artikkel 2.7 om basistollsats	18
3.1	Generelt	12	4.3.8	Artikkel 2.8 om avgifter, skatter eller andre omkostninger	19
3.2	Avtalens fortale	12	4.3.9	Artikkel 2.9 om import- og eksportrestriksjoner	19
3.3	Industrivarer	12	4.3.10	Artikkel 2.10 om administrative gebyrer og formalia	19
3.4	Fisk og andre marine produkter ..	12	4.3.11	Artikkel 2.11 om nasjonal behandling	19
3.5	Bearbeidede landbruksvarer	13	4.3.12	Artikkel 2.12 om statlige handelsforetak	19
3.6	Ubearbeidede landbruksvarer	13	4.3.13	Artikkel 2.13 om veterinære og plantesanitære tiltak	19
3.7	Opprinnelsesregler, administrativt samarbeid og handelsfasilitering .	13	4.3.14	Artikkel 2.14 om tekniske reguleringer	19
3.8	Handelstiltak (antidumping mv.) .	14	4.3.15	Artikkel 2.15 om subsidier og utjevningstiltak	19
3.9	Tjenester	14	4.3.16	Artikkel 2.16 om antidumping	19
3.10	Investeringer	14	4.3.17	Artikkel 2.17 om globale beskyttelsestiltak	20
3.11	Beskyttelse av immaterielle rettigheter	15	4.3.18	Artikkel 2.18 om bilaterale beskyttelsestiltak	20
3.12	Offentlige anskaffelser	16	4.3.19	Artikkel 2.19 om generelle unntak	20
3.13	Konkurranse	16	4.3.20	Artikkel 2.20 om nasjonal sikkerhet	20
3.14	Institusjonelle bestemmelser	16	4.4	Kapittel III Bearbeidede landbruksprodukter	20
3.15	Tvisteløsning	16	4.4.1	Artikkel 3.1 om virkeområde	20
4	Nærmere om de enkelte bestemmelsene i avtalen	17	4.4.2	Artikkel 3.2 om prisutjevningstiltak	20
4.1	Innledende bestemmelser	17	4.4.3	Artikkel 3.3 om tollkonsesjoner ...	20
4.2	Kapittel I Generelle bestemmelser	17	4.4.4	Artikkel 3.4 om eksportsubsidier for landbruksvarer	20
4.2.1	Artikkel 1.1 om etableringen av et frihandelsområde	17	4.4.5	Artikkel 3.5 om prisbåndsystem ...	20
4.2.2	Artikkel 1.2 om formål	17	4.4.6	Artikkel 3.6 om underretning	21
4.2.3	Artikkel 1.3 om Svalbard	17	4.4.7	Artikkel 3.7 om konsultasjoner ...	21
4.2.4	Artikkel 1.4 om forholdet til andre internasjonale avtaler	17	4.5	Kapittel IV Handel med tjenester .	21
4.2.5	Artikkel 1.5 om handel og økonomiske forhold omfattet av denne avtalen	17	4.5.1	Artikkel 4.1 om handel med tjenester	21
4.2.6	Artikkel 1.6 om sentrale, regionale og lokale myndigheter	17	4.5.2	Artikkel 4.2 om godkjenning	21
4.2.7	Artikkel 1.7 om skatt	18			
4.2.8	Artikkel 1.8 om elektronisk handel	18			

4.6	Kapittel V Investeringer	21	4.8.4	Artikkel 7.4 om nasjonal behandling og ikke-diskriminering	23
4.6.1	Artikkel 5.1 om omfang	21	4.8.5	Artikkel 7.5 om elektroniske midler	23
4.6.2	Artikkel 5.2 om definisjoner	21	4.8.6	Artikkel 7.6 om gjennomføringen av anskaffelsen	23
4.6.3	Artikkel 5.3 om nasjonal behandling	21	4.8.7	Artikkel 7.7 om opprinnelsesregler	23
4.6.4	Artikkel 5.4 om forbehold/ avvikende tiltak	21	4.8.8	Artikkel 7.8 om gjenkjøp	23
4.6.5	Artikkel 5.5 om nøkkelpersoner ..	21	4.8.9	Artikkel 7.9 om offentliggjøring av generelle opplysninger om anskaffelser	23
4.6.6	Artikkel 5.6 om rett til regulering	21	4.8.10	Artikkel 7.10 om kunngjøring av konkurranser	23
4.6.7	Artikkel 5.7 om forholdet til andre internasjonale avtaler	21	4.8.11	Artikkel 7.11 om vilkår for deltakelse	24
4.6.8	Artikkel 5.8 om unntak	21	4.8.12	Artikkel 7.12 om registrerings- systemer og kvalifikasjonsordnin- ger	24
4.6.9	Artikkel 5.9 om gjennomgang	21	4.8.13	Artikkel 7.13 om faste lister	24
4.7	Kapittel VI Beskyttelse av immaterielle rettigheter	22	4.8.14	Artikkel 7.14 om konkurranse- grunnlaget	24
4.7.1	Artikkel 6.1 om generelle bestemmelser	22	4.8.15	Artikkel 7.15 om tekniske spesifikasjoner	24
4.7.2	Artikkel 6.2 om grunnleggende prinsipper	22	4.8.16	Artikkel 7.16 om endringer av konkurransegrunnlaget og tekniske spesifikasjoner	24
4.7.3	Artikkel 6.3 om definisjon av immaterielle rettigheter	22	4.8.17	Artikkel 7.17 om tidsfrister	24
4.7.4	Artikkel 6.4 om internasjonale konvensjoner	22	4.8.18	Artikkel 7.18 om anskaffelses- prosedyrer	24
4.7.5	Artikkel 6.5 om tiltak med hensyn til biologisk mangfold	22	4.8.19	Artikkel 7.19 om begrenset anbudskonkurranse	24
4.7.6	Artikkel 6.6 om varemerker	22	4.8.20	Artikkel 7.20 om konkurranse uten forutgående kunngjøring	24
4.7.7	Artikkel 6.7 om geografiske betegnelser, herunder opp- rinnelsesbetegnelser og kildeangivelser	22	4.8.21	Artikkel 7.21 om elektroniske auksjoner	24
4.7.8	Artikkel 6.8 om opphavsrett og nærstående rettigheter	22	4.8.22	Artikkel 7.22 om forhandlinger	24
4.7.9	Artikkel 6.9 om patenter	22	4.8.23	Artikkel 7.23 om åpning av tilbud .	24
4.7.10	Artikkel 6.10 om design	22	4.8.24	Artikkel 7.24 om tildeling av kontrakter	24
4.7.11	Artikkel 6.11 om fortrolige opplysninger/tiltak med hensyn til visse regulerte produkter	22	4.8.25	Artikkel 7.25 om opplysninger om konkurranseresultatet	24
4.7.12	Artikkel 6.12 om erverv og opprett- holdelse av immaterielle rettigheter	23	4.8.26	Artikkel 7.26 om utlevering av opplysninger	24
4.7.13	Artikkel 6.13 om håndheving av immaterielle rettigheter	23	4.8.27	Artikkel 7.27 om nasjonale prosedyrer for prøving av klager fra leverandører	25
4.7.14	Artikkel 6.14 om rett til opplysninger om inngrep	23	4.8.28	Artikkel 7.28 om endringer eller beriktigelser av dekningsomfang .	25
4.7.15	Artikkel 6.15 om tilbakeholdelse av varer ved tollbehandling	23	4.8.29	Artikkel 7.29 om deltakelse av små og mellomstore bedrifter	25
4.7.16	Artikkel 6.16 om rett til inspeksjon	23	4.8.30	Artikkel 7.30 om samarbeid	25
4.7.17	Artikkel 6.17 om ansvarserklæring, garanti eller tilsvarende sikkerhet	23	4.8.31	Artikkel 7.31 om videre forhandlinger	25
4.7.18	Artikkel 6.18 om fremme av forskning, teknologisk utvikling og nyskapning	23	4.9	Kapittel VIII Konkurransen	25
4.8	Kapittel VII Offentlige anskaffelser	23	4.9.1	Artikkel 8.1 om målsetting	25
4.8.1	Artikkel 7.1 om virkeområde	23			
4.8.2	Artikkel 7.2 om unntak	23			
4.8.3	Artikkel 7.3 om definisjoner	23			

4.9.2	Artikkel 8.2 om konkurransebegrensende metoder	25	4.13.15	Artikkel 12.15 om utsettelse og avslutting av sakens behandling ...	28
4.9.3	Artikkel 8.3 om samarbeid	25	4.13.16	Artikkel 12.16 om gjennomføring av rapporten og kompensasjon	28
4.9.4	Artikkel 8.4 om konsultasjoner	25	4.13.17	Artikkel 12.17 om manglende gjennomføring og oppheving av fordeler	28
4.9.5	Artikkel 8.5 om offentlige foretak og utpekte monopoler	25	4.14	Kapittel XIII Avsluttende bestemmelser	29
4.9.6	Artikkel 8.6 om tvisteløsning	26	4.14.1	Artikkel 13.1 om vedlegg, tillegg og fotnoter	29
4.10	Kapittel IX Åpenhet	26	4.14.2	Artikkel 13.2 om ikrafttredelse	29
4.10.1	Artikkel 9.1 om kunngjøring og utlevering av opplysninger	26	4.14.3	Artikkel 13.3 om endringer	29
4.10.2	Artikkel 9.2 om notifisering	26	4.14.4	Artikkel 13.4 om tiltredelse	29
4.11	Kapittel X Samarbeid	26	4.14.5	Artikkel 13.5 om oppsigelse	29
4.11.1	Artikkel 10.1 om virkeområde og målsetting	26	4.14.6	Artikkel 13.6 om forholdet til de supplerende avtalene	29
4.11.2	Artikkel 10.2 om metoder og midler	26	4.14.7	Artikkel 13.7 om autentiske tekster	29
4.11.3	Artikkel 10.3 om Den blandede komité og kontaktpunkter	26	4.14.8	Artikkel 13.8 om depositar	29
4.12	Kapittel XI Administrering av avtalen	26	4.14.9	Vedleggene til avtalen	29
4.12.1	Artikkel 11.1 om Den blandede komité	26	5	Den bilaterale landbruksavtalen	31
4.12.2	Artikkel 11.2 om avtalekoordinatorer og kontaktpunkt	26	6	Gjennomføring i norsk rett	32
4.13	Kapittel XII Tvisteløsning	27	7	Økonomiske og administrative konsekvenser	33
4.13.1	Artikkel 12.1 om samarbeid	27	8	Konklusjon og tilrådning	34
4.13.2	Artikkel 12.2 om anvendelsesområde	27		Forslag til vedtak om samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Peru og en avtale om handel med landbruksvarer mellom Norge og Peru, begge av 24. juni 2010	35
4.13.3	Artikkel 12.3 om valg av forum	27		Vedlegg	
4.13.4	Artikkel 12.4 om vennskaplig mellomkomst, forlik eller mekling	27	1	Frihandelsavtale mellom Republikken Peru og EFTA-statene	36
4.13.5	Artikkel 12.5 om konsultasjoner ..	27	2	Landbruksavtale mellom Republikken Peru og Kongeriket Norge	116
4.13.6	Artikkel 12.6 om anmodning om opprettelse av et voldgiftspanel	27			
4.13.7	Artikkel 12.7 om tredjeparters deltakelse	27			
4.13.8	Artikkel 12.8 om utvelgelse av panelet	27			
4.13.9	Artikkel 12.9 om panelmedlemmers kvalifikasjoner	28			
4.13.10	Artikkel 12.10 om panelets rolle ...	28			
4.13.11	Artikkel 12.11 om prosedyreregler	28			
4.13.12	Artikkel 12.12 om konsolidering av saker	28			
4.13.13	Artikkel 12.13 om panelets rapport	28			
4.13.14	Artikkel 12.14 om anmodning om avklaring av rapporten	28			

Prop. 35 S

(2011–2012)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Peru og en avtale om handel med landbruksvarer mellom Norge og Peru, begge av 24. juni 2010

*Tilråding fra Utenriksdepartementet 25. november 2011,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Innledning og sammendrag

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Peru ble undertegnet av EFTA-statene under EFTAs minister møte i Reykjavik 24. juni 2010 og av Peru i Lima 14. juli 2010. Avtalen regulerer handelen mellom den enkelte EFTA-stat og Peru, men ikke handelen mellom EFTA-statene.

Hovedmålsetningen med frihandelsavtalen er å stimulere til økt samhandel og økonomisk samarbeid mellom partene. Frihandelsavtalen omfatter handel med varer, tjenester, investeringer, offentlige anskaffelser, immaterielle rettigheter, tvisteløsning og konkurranseregler og teknisk bistand.

Frihandelsavtalen sikrer norske eksportører og investorer økt forutsigbarhet og bedre rammebetingelser. Avtalen gir Norge forbedret markedsadgang for industrivarer, landbruksvarer og fisk.

På viktige eksportområder for Norge er det fastsatt frihandel fra første dag etter at frihandelsavtalen trer i kraft. I frihandelsavtalens fortalebestemmelser bekrefter partene blant annet sin oppslutning om miljøhensyn, grunnleggende menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og næringslivets samfunnsansvar.

Handelen med ubearbeidede landbruksvarer er regulert i en separat bilateral landbruksavtale mellom Norge og Peru.

EFTA-statene har opptrådt som en samlet gruppe i forhandlingene på basis av felles forhandlingsposisjoner det er blitt enighet om etter forutgående interne EFTA-møter.

I og med at frihandelsavtalen og den bilaterale landbruksavtalen anses som en sak av særlig vik-

Samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Peru og en avtale om handel med landbruksvarer mellom Norge og Peru, begge av 24. juni 2010

tighet, er Stortingets samtykke til ratifikasjon nødvendig, jf. Grl. § 26, annet ledd.

Frihandelsavtalens og den bilaterale landbruksavtalens hoveddeler i engelsk originalversjon med oversettelse til norsk følger som trykte

vedlegg til proposisjonen. Vedleggene til avtalene overleveres Stortinget som utrykte vedlegg. Vedleggene er også tilgjengelig elektronisk på <http://www.regjeringen.no>.

2 Frihandelsforhandlingene mellom EFTA og Peru

2.1 Bakgrunn

EFTA og Peru undertegnet en samarbeidserklæring 24. april 2006. Samarbeidserklæringen opprettet blant annet en blandet komité. Under det første møtet i komiteen, i oktober 2006, kom det frem at Peru ønsket å inngå en frihandelsavtale med EFTA-statene. På bakgrunn av dette gjennomførte EFTA-statene interne konsultasjoner med sikte på å avklare om det var ønskelig å starte forhandlinger med Peru. Norske industriinteresser og mulighetene for diskriminering av norsk eksport sammenlignet med andre land som norske bedrifter konkurrerer med i Peru, talte for at Norge kunne akseptere at EFTA innledet frihandelsforhandlinger med Peru.

EFTA var i gang med en tilsvarende prosess med Colombia, og Colombia og Peru tilbød å forhandle parallelt slik at avtalene kunne være relativt likelydende for begge land. Forutsetningen var at resultatet av forhandlingene ville være selvstendige og separate frihandelsavtaler med EFTA.

2.2 Forhandlingsprosessen

EFTA-statene og Peru åpnet forhandlinger i juni 2007. Etter tre forhandlingsrunder der Colombia og Peru forhandlet i fellesskap kom man til et punkt der det ble naturlig for Colombia og Peru å opptre atskilt. De to siste forhandlingsrundene forhandlet derfor Peru alene med EFTA. Forhandlingene ble avsluttet i oktober 2008, etter fem forhandlingsrunder. Avtalen ble undertegnet av EFTA-statene på EFTAs ministermøte i Reykjavik 24. juni 2010 og av Peru i Lima 14. juli 2010.

Sveits var talsmann for EFTA i forhandlingene. EFTAs felles forhandlingsposisjoner ble utviklet gjennom konsultasjoner mellom EFTA-statene.

Nærings- og handelsdepartementet ledet den norske forhandlingsdelegasjonen. Landbruks- og matdepartementet har fremforhandlet den bilaterale avtalen mellom Norge og Peru om ubearbeidede landbruksvarer. Finansdepartementet, ved Toll- og avgiftsdirektoratet, har forhandlet frem

bestemmelsene om toll- og opprinnelsesspørsmål, gjensidig bistand og handelsfasilitering. Nærings- og handelsdepartementet har hatt ansvar for forhandlingene om markedsadgang innenfor varekapitlet samt kapitlet om offentlige anskaffelser, tjenestekapitlet og investeringskapitlet. Utenriksdepartementet har fremforhandlet fortalen, de alminnelige bestemmelsene, bestemmelsene om administrering av avtalen, tvisteløsningskapitlet og de avsluttende bestemmelsene. Miljøverndepartementet har fremforhandlet deler av kapitlet om immaterielle rettigheter, spesielt bestemmelsene om forholdet til generiske ressurser og Biodiversitetskonvensjonen.

Forhandlingene har blitt ført på grunnlag av de norske posisjonene på forhandlingstidspunktet. Forhandlingsdelegasjonen har trukket på innspill fra berørte departementer. Resultatet er i overensstemmelse med føringer gitt av mandatet fra regjeringen, den generelle forhandlingsmanualen og instruksene som ble gitt til de enkelte forhandlingsrundene.

EFTAs faste råd i Genève og EFTA-ministrene har vært holdt løpende orientert om utviklingen i forhandlingene.

På norsk side har hovedspørsmålene under forhandlingene vært avklart i en egen interdepartemental gruppe for EFTA- og tredjelandsspørsmål. Det har også vært redegjort for forhandlingene i møter med sivilsamfunnsorganisasjoner (såkalte «samråd») og i EFTAs konsultative komité.

2.3 Samhandelen mellom Norge og Peru

Norges samhandel med Peru er begrenset, men har vært voksende de siste ti årene. Eksport til Peru har vært jevnt lavt disse årene, mens import fra Peru har opplevd sterk vekst. I 2010 beløp samhandelen seg til 1 349 millioner kroner, hvorav import utgjør 1 291 millioner og eksport 58 millioner kroner. Det er ventet at handelen vil øke som en følge av frihandelsavtalen.

2.4 Samhandelen mellom EFTA-statene og Peru

EFTA-statene har en samlet befolkning på ca. 12 millioner og er verdens niende største aktør i handel med varer. EFTA-statene utgjør en betydelig internasjonal aktør i handelen med tjenester og for direkte investeringer utenlands. I 2010 hadde den samlede varehandelen mellom EFTA-statene og Peru en verdi av 392 millioner USD. Handelen har vokst betydelig de siste årene, og den årlige økningen i perioden 2004 til 2010 har vært på 27,5 prosent.

Eksporten fra EFTA-statene består hovedsakelig av maskineri og farmasøytiske produkter, mens de viktigste importproduktene til EFTA-statene fra Peru er fettstoffer og oljer.

2.5 Den økonomiske og politiske utviklingen i Peru

Peru er en republikk med et folketall på 29,9 millioner. President Alan García førte i sin periode en investeringsvennlig økonomisk politikk. Utenlandshandelen og særlig råvareeksporten er styrket, og sammen med betydelige utenlandske investeringer har dette bidratt til en sterk, men geografisk og sosialt ujevnt fordelt økonomisk vekst. UNDP slår fast at regjeringen i for liten grad har lyktes med å bedre folks levekår utenfor de store byene.

Ollanta Humala og Gana Perú vant med relativt liten margin andre runde av presidentvalget i Peru søndag 5. juni 2011. Både Humala og hans motkandidat i andre runde, Keiko Fujimori, var av ulike grunner kontroversielle kandidater, men begge har sin velgerbase blant annet i grupper som er misfornøyde med utviklingen i Peru de siste årene der mange opplever at en enorm økonomisk vekst ikke har ført med seg noen tilsvarende sosial utvikling. Særlig i den økonomiske eliten eksisterer derimot en viss frykt for at Humala vil gjennomføre dramatiske endringer i den peruanske økonomiske modellen og dermed svekke potensialet for fortsatt økonomisk vekst. Tiden vil vise hvilken retning hans regjeringsprosjekt vil ta, men hans handlingsrom er uansett i noen grad begrenset gitt manglende flertall i parlamentet. Dersom et konstruktivt samarbeid med opposisjonen etableres, er det ikke gitt at Humalas presidentperiode blir spesielt dramatisk. En styrket omfordelingspolitikk er etter alt å dømme sannsynlig, og et noe økt skattetrykk er å forvente, særlig i ressursutvinningsindustrien.

Peru er blant annet medlem av de fleste av FNs underorganisasjoner og WTO, samt de regionale organisasjonene Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC), Unionen av søramerikanske nasjoner (UNASUR), Organisasjonen av amerikanske stater (OAS) og Comunidad Andina (CAN). Peru har inngått frihandelsavtaler med USA, Thailand (protokoll), Singapore, Kina og Canada. I tillegg ferdigforhandlet EU, Peru og Colombia en frihandelsavtale i mars 2010.

Etter økonomisk vekst på over 9 prosent i 2007 og 2008 ble Peru i 2009 rammet av finanskrisen, men unngikk en langvarig konjunkturedgang. Det økonomiske oppsvinget i 2010 var kraftig og for 2011 forventes en vekst på rundt 7 prosent, til tross for et visst usikkerhetsmoment mht presidentskiftet og ikke minst den globale økonomiske situasjonen. Veksten forklares primært med høy global etterspørsel etter Perus viktigste råvarer og betydelige utenlandske investeringer i landet. Innenlands aktivitet, blant annet i bygg- og anleggsbransjen har også bidratt i stor grad. Mynighetene har over tid lyktes med å etablere en åpen og relativt næringsvennlig økonomi, og kombinert med stabil makroøkonomisk styring er grunnen lagt for videre vekst. Peru har imidlertid fortsatt et langt stykke å gå når det gjelder fattigdomsbekjempelse.

Den kraftige veksten i senere år har blant enkelte økonomer vekket bekymringer om overoppheting i peruansk økonomi. Myndighetene og sentralbanken har derimot tatt grep gjennom pengepolitikken og over statsbudsjettet for å unngå inflasjonspress. Den offisielt registrerte arbeidsledigheten er fallende og ligger rundt 7 prosent, men underbeskjeftigelse er fremdeles et problem og statistikken gir et ufullstendig bilde av arbeidsmarkedssituasjonen da den uformelle økonomien fortsatt er betydelig. Som i andre vekstmarkeder i Latin-Amerika er valutasituasjonen en kilde til bekymring i Peru. Utenlandske investeringer i landet fortsetter å øke kraftig og peruansk valuta har generelt appresiert de to siste årene. Den peruanske sentralbanken har derfor, slik som blant annet Chile og Brasil, akselerert innkjøp av utenlandske valutareserver og innført enkelte restriksjoner på kortsiktige lån.

2.6 Menneskerettighetssituasjonen i Peru

De viktigste menneskerettighetsutfordringene i Peru i dag knytter seg til konflikter med lokalsamfunn om ressursutvinning. Den peruanske statens

til dels offensive konsesjonspolitikkk har gitt opphav til økt økonomisk aktivitet også i sårbare områder og i områder med uavklarte eierforhold til ressurser. Det er for eksempel solgt konsesjoner til store deler av peruansk Amazonas, hvilket berører urfolkene som bor der i stor grad. Lokal-samfunnene blir ofte ikke konsultert, og det er eksempler på at myndighetene utviser en konfronterende linje overfor protester. Human Rights Watch rapporterer om flere hendelser der politiet har overtrådt internasjonale normer for å slå ned på protester og demonstrasjoner de siste år. Norge har i flere år gitt økonomisk støtte til peruanske menneskerettighets- og urfolksorganisasjoner. Med ny regjering, og som nyvalgt medlem av FNs menneskerettighetsråd i 2011, vil Perus tilnærming til menneskerettighetsspørsmål, inkludert konflikthåndtering og eventuelle endringer i amnestilover, fortjene ekstra oppmerksomhet i tiden som kommer.

Peru kritiseres av Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO) for manglende implemente-

ring av konvensjon nr. 169 om urfolk og stamme-folk i selvstendige stater som landet ratifiserte i 1994 og som krever at urfolk skal forhåndskonsulteres om avgjørelser som angår dem. Det høye konfliktnivået i landet viser at det er behov for en bedre dialog mellom urfolk og regjering. En ny lov om forhåndskonsultasjoner av urfolk, i tråd med ILOs konvensjon 169, vil tre i kraft 7. desember 2011 og det knyttes forventninger til at dette kan ha en positiv forebyggende effekt med tanke på mulige fremtidige konflikter.

I forhandlingene om frihandelsavtalen med Peru fikk EFTA-statene gjennomslag for å inkludere referanser til ILO-konvensjoner og grunnleggende menneskerettigheter i avtalens fortale. Både Peru og EFTA bekrefter i avtalen sitt engasjement og sin respekt for grunnleggende menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter, herunder ILO-konvensjonene partene har ratifisert. Peru har ratifisert alle de sentrale ILO-konvensjonene.

3 De viktigste forhandlingsresultatene

3.1 Generelt

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Peru omfatter handel med varer, tjenester, investeringer, offentlige anskaffelser, immaterielle rettigheter, tvisteløsning og konkurranseregler og teknisk bistand. Det er også inngått egne avtaler mellom hver av EFTA-statene og Peru om handel med ubearbeidede landbruksvarer.

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Peru er utformet med henblikk på å oppfylle de krav som WTO stiller til slike frihandelsavtaler (GATT artikkel XXIV og GATS artikkel V). Frihandelsavtalen innebærer tollfrihet for alle industrivarer etter en nedtrappingsperiode, med noen mindre unntak. For de viktigste norske eksportvarene innrømmer Peru full eliminering av toll fra det tidspunktet avtalen trer i kraft. Dette gjelder blant annet for de fiskeslagene Norge anser som viktigst, de fleste maskintyper og for kunstgjødsel. I frihandelsavtalens fortalebestemmelser bekrefter partene blant annet sin oppslutning om miljøhensyn, grunnleggende menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og næringslivets samfunnsansvar.

Enkelte produkter har ved en inkurie blitt listet både i vedlegg IV til frihandelsavtalen og i vedlegg II til den bilaterale landbruksavtalen mellom Norge og Peru. Ved implementering av avtalen vil disse produktene innrømmes nulltoll i henhold til vedlegg IV.

3.2 Avtalens fortale

I avtalens fortale stadfester partene blant annet sine forpliktelser til prinsipper om demokrati, åpenhet, rettsstatens prinsipper, menneskerettigheter og fundamentale rettigheter i samsvar med FN-pakten og FNs menneskerettighetserklæring, arbeidstakerrettigheter, herunder prinsippene i ILO-konvensjonene som partene er part i, næringslivets samfunnsansvar, bærekraftig utvikling og anti-korrupsjon.

3.3 Industrivarer

EFTA-statene og Peru har forpliktet seg til å avvikle all importtoll på industrivarer og avgifter med tilsvarende virkning for nesten alle industrivarer. De fleste industrivarer kan importeres tollfritt til Peru fra handelsavtalen trer i kraft. Dette gjelder blant annet for de fiskeslagene Norge anser for viktigst, de fleste maskintyper og for kunstgjødsel. Som vanlig i avtaler med land som er kommet kortere i den økonomiske utviklingen enn EFTA-statene, er dette en asymmetrisk avtale. Dette innebærer at Peru for sensitive varer trapper ned sine tollsatser over en avtalefestet periode, mens EFTA-statene eliminerer tollsatsene for alle industrivarer fra avtalens ikrafttredelse. I tillegg er enkelte svært sensitive varer for Peru unntatt fra avtalen i sin helhet. Oversikt over disse varene og Perus nedtrapping er avtalefestet i vedlegg VIII i avtalen, og innebærer to ulike nedtrappingsperioder. Beregningsmåten i nedtrappingsperiodene innebærer at Peru vil ha eliminert tollsenest 1. januar det niende året etter frihandelsavtalens ikrafttredelse.

3.4 Fisk og andre marine produkter

Norge har i dag en begrenset eksport av fisk og marine produkter til Peru. Tollsatsene ved import av fisk og marine produkter til Peru er i dag mellom 12 og 25 prosent, og den lave eksporten fra Norge til Peru kan skyldes høye tollsatser. EFTA oppnådde et godt resultat for fisk og marine produkter i frihandelsavtalen med Peru som på sikt kan bidra til økt eksport til Peru. I frihandelsavtalen har EFTA-statene og Peru forpliktet seg til å avskaffe toll på fisk og marine produkter fra avtalens ikrafttredelse, med visse unntak. For disse vil det være tollnedtrapping over en avtalefestet periode. Perus nedtrapping er avtalefestet i vedlegg IV og i vedlegget fremgår det også oversikt over hvilke varer som vil omfattes av tollnedtrappingen. Peru vil ha eliminert tollsenest 1. januar det tiende året etter frihandelsavtalens ikrafttredelse.

3.5 Bearbeidede landbruksvarer

Frihandelsavtalen omfatter bearbeidede landbruksprodukter slik det fremgår av avtalens vedlegg III. EFTA-statene og Peru gir tollkonsesjoner for bearbeidede landbruksvarer i henhold til varelistene i vedlegget. For Norges del omfatter dette blant annet bakervarer, sjokolade, supper, sauser, tørket og hermetisert frukt og grønnsaker, fruktsafter, nøtter, mais, sukkerholdige produkter, matolje og matoljeprodukter. EFTA-statene skal gi Peru de samme tollreduksjonene som de har gitt EU, mens Peru skal gi tollreduksjoner til EFTA-statene i henhold til tillegg 2 til vedlegget. Norge viderefører dagens system med råvarekompensasjon overfor Peru.

3.6 Ubearbeidede landbruksvarer

Handelen med ubearbeidede landbruksvarer er regulert i en egen bilateral landbruksavtale mellom Norge og Peru. Frihandelsavtalens artikkel 1.1 viser til at de bilaterale landbruksavtalene, sammen med frihandelsavtalen, utgjør grunnlaget for frihandelsområdet som etableres mellom EFTA-statene og Peru. Frihandelsavtalen og den supplerende landbruksavtalen vil bli notifisert samtidig til WTO for å tilfredsstille GATT-avtalens artikkel XXIV om at frihandelsavtalen skal omfatte den vesentlige delen av samhandelen. Landbruksavtalen mellom Norge og Peru inneholder lister over tollkonsesjoner fra norsk og peruansk side. Opprinnelsesreglene i frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Peru gjelder også for varene omfattet av den bilaterale landbruksavtalen. Avtalen inneholder en klausul som forplikter partene, innenfor deres respektive landbrukspolitikk, til å søke å oppnå ytterligere tollreduksjoner for handelen med landbruksvarer. Ved avtalens iverksettelse opphører GSP-ordningen Norge har med Peru. Peru får imidlertid bedre adgang for landbruksprodukter gjennom avtalen enn de hadde med GSP-ordningen.

3.7 Opprinnelsesregler, administrativt samarbeid og handelsfasilitering

Frihandelsavtalens bestemmelser om opprinnelsesregler og tilhørende administrativt samarbeid om kontroll av opprinnelsesbevis mv. er nedfelt i avtalens artikkel 2.3 nr. 1 og i vedlegg V til avtalen. Bestemmelser om gjensidig administrativt samarbeid i tollspørsmål er nedfelt i avtalens

artikkel 2.3 nr. 2 og i vedlegg VI til avtalen. Vedlegg VI inneholder generelle bestemmelser om gjensidig administrativt tollsamarbeid ut over de kontrollbestemmelser som er knyttet til opprinnelsesreglene i avtalens vedlegg V. Bestemmelser om handelsfasilitering er fastsatt i artikkel 2.4 og i vedlegg VII til avtalen.

Opprinnelsesreglene begrenser de tollpreferanser mv. som frihandelsavtalen åpner for til de varer som har tilstrekkelig tilknytning til avtalepartene. Opprinnelsesreglene presiserer de krav til produksjon og bruk av innsatsmaterialer fra land utenfor frihandelsområdet som må være oppfylt for at ferdigvaren skal oppnå status som frihandelsvare (oprinnelsesstatus). Vedlegg V inneholder generelle opprinnelsesregler, bestemmelser om territoriale krav (herunder direkte forsendelse mellom avtalepartene) og om utstedelse og bruk av opprinnelsesbevis (herunder opprinnelseserklæring). Her fastsettes bestemmelser om hva som kreves for at en vare skal kunne regnes som opprinnelsesprodukt og således gis de preferanser som fremkommer av avtalen. Opprinnelsesprodukter kan være produkter som:

- er ansett som fremstilt i sin helhet i en av avtalepartene i henhold til vedleggets artikkel 4, eller
- tilfredsstiller bestemmelsene om kumulasjon med innsatsmaterialer som er opprinnelsesprodukter fra en annen avtalepart, eller
- i samsvar med bestemmelsene i de spesifikke listereglene nevnt i tillegg 2 til vedlegget anses for tilstrekkelig bearbeidet.

Det er også i vedleggets artikkel 6 tatt inn en bestemmelse over hvilke enkle former for bearbeiding eller foredling utført på ikke-opprinnelsesmaterialer som *ikke* anses som tilstrekkelig for at produktet kan anses som opprinnelsesprodukt.

I motsetning til det som er mest vanlig for EFTAs frihandelsavtaler, inneholder avtalen mellom EFTA-statene og Peru ikke bestemmelser om forbud mot bruk av tollrestitusjon. Med tollrestitusjon forstås fritak for, eller tilbakebetaling av, toll for tidligere innfortollede innsatsmaterialer som er brukt til fremstilling/produksjon av produktene som utføres. Det vil heller ikke være mulighet for å benytte såkalt «utenlands bearbeiding» ved fremstilling av varer som skal eksporteres som opprinnelsesprodukter under denne avtalen.

Vedlegget inneholder detaljerte bestemmelser om administrativt samarbeid mellom avtalepartenes tollmyndigheter som blant annet innebærer at det skal etableres et samarbeid mellom nasjonale tollmyndigheter om utferdigelse og kontroll av

opprinnelsesbevis. I Peru er det ikke tollmyndighetene som formelt godkjenner opprinnessertifikater. Dette medfører at det i de relevante bestemmelsene er referert til «kompetente myndigheter». Avtalen legger til rette for at eksportører som et alternativ til varesertifikat EUR.1 kan benytte seg av opprinnelseserklæring som opprinnelsesdokumentasjon.

Vedlegg VI inneholder generelle bestemmelser om gjensidig administrativt samarbeid i tollspørsmål. Det vises til at EFTA-statene har akseptert tilsvarende regler i frihandelsavtalene med henholdsvis Tyrkia, Israel, Kroatia, SACU og Colombia og tilsvarende bestemmelser i EFTA-konvensjonen og i protokoll 11 til EØS-avtalen. I substans kan dette vedlegget åpne for gjensidig samarbeid og informasjonsutveksling om ulike tollsaker. Da Perus lovgivning på personvernområdet avviker fra den norske lovgivningen må det vurderes fra sak til sak i hvilken grad personopplysninger kan kommuniseres fra norske tollmyndigheters side. Vedlegg VII inneholder bestemmelser om handelsfasilitering relatert til samhandelen mellom partene. Dette er omtalt i punkt 4.3.4 nedenfor.

3.8 Handelstiltak (antidumping mv.)

Partenes muligheter til å treffe handelstiltak er regulert av egne bestemmelser i avtalens kapittel 2 om handel med varer.

EFTA-statene ønsket et forbud mot bruk av antidumpingtiltak mellom partene, noe Peru ikke ønsket å avtalefeste. Resultatet ble at man avtalefestet at WTO-regelverket om antidumpingtiltak skal gjelde. Imidlertid skal berørte parter konsulteres før en antidumpingundersøkelse igangsettes, slik at man søker å finne en løsning som er akseptabel for alle parter.

For subsidier og utjevningstiltak gjelder WTO-regelverket. Før en part setter i gang en undersøkelse av subsidier, skal den berørte part informeres og det skal innledes konsultasjoner med henblikk på å finne en gjensidig akseptabel løsning.

Bestemmelsen om globale beskyttelsestiltak fastsetter at partene unntar hverandres import fra slike tiltak dersom denne importen ikke forårsaker alvorlig skade eller trussel om dette på den innenlandske industri.

En part kan, for en begrenset periode, iverksette bilaterale beskyttelsestiltak hvis den innenlandske industri blir eller kan bli sterkt skadelidende av økt import som er et resultat av tollkonseksjonene som følger av denne avtalen. Slike tiltak

kan kun anvendes i en overgangsperiode på ti år fra avtalens ikrafttredelse. En part som benytter seg av bilaterale beskyttelsestiltak skal bli enig med den andre parten om handelsliberaliserende kompensasjon som tilsvarer effekten av tiltaket. Etter at tiltaket er avsluttet skal tollsatsen være på det nivået den ville ha vært uten tiltaket.

3.9 Tjenester

Frihandelsavtalen inneholder en utviklingsklausul for tjenestehandel. Partene forplikter seg til å starte forhandlinger om et kapittel om tjenester, inkludert internasjonale maritime tjenester, innen ett år etter avtalens ikrafttredelse.

3.10 Investeringer

Formålet med investeringskapitlet er tradisjonelt å oppnå vesentlig samme regulering for investeringer i varesektoren som for investeringer i tjenestesektoren. I forhandlingene med Peru lyktes man ikke med et omfattende kapittel om tjenester. Kapittel 5 om investeringer fokuserer på markedsgang og er basert på leveringsmåte 3 i GATS. Kapitlet gjelder bare for investeringer som ikke er dekket av frihandelsavtalens kapittel 4 om handel med tjenester. EFTA-statene og Peru garanterer hverandre nasjonal behandling for investeringer, med de forbehold som er tatt inn i reservasjonslistene. Peru har tatt reservasjoner knyttet til utlendingers rett til å anskaffe eiendom i grenseområder, fortrinnsrett for nasjonale arbeidstakere og restriksjoner for antall utenlandske arbeidere i arbeidsstokken, urfolksrettigheter, fiskeri, håndverk og audiovisuell industri. Norge har enkelte bestemmelser knyttet til nasjonalitetskrav ved oppkjøp av fiskefartøyer mv., og dette er ivare tatt i den norske reservasjonslisten. Det er videre gjort unntak for norske lover og tiltak som har til formål å beskytte og fremme språklig og kulturelt mangfold og politikk knyttet til kulturområdet og det audiovisuelle området for å ivareta handlefriheten på kultur- og medieområdet. Videre er olje- og energisektorene unntatt.

Kapitlet forplikter partene til å tillate personer fra den andre parten, og nøkkelpersonell ansatt av en person fra den andre parten og deres ektefelle og barn, midlertidig tilgang til og opphold i sitt territorium innenfor rammen av sine lover og reguleringer.

I kapitlet fastslås det at en part i utgangspunktet ikke skal anvende restriksjoner på løpende

transaksjoner og kapitalbevegelser relatert til kommersiell tilstedeværelse som reguleres av kapitlet.

3.11 Beskyttelse av immaterielle rettigheter

Frihandelsavtalens bestemmelser om immaterielle rettigheter er nedfelt i avtalens kapittel 6.

Norges holdning er at forhandlinger om immaterielle rettigheter skal sikre effektivt vern av norske aktørers immaterielle rettigheter. Det er samtidig regjeringens holdning at utviklingsland ikke skal påtvinges forpliktelser som innskrenker deres handlingsrom etter WTOs avtale om handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter (TRIPS-avtalen) når det gjelder patentbeskyttelse, beskyttelse av fortrolig testdata og plantesortbeskyttelse. Dette legger føringer på hvordan Norge skal opptre i forhandlinger med utviklingsland. Norge går derfor bare inn for løsninger som går lenger enn TRIPS-avtalen på områdene patentbeskyttelse, beskyttelse av fortrolig testdata og plantesortbeskyttelse når utviklingslandet allerede har innført slik beskyttelse i egen lovgivning, har forpliktet seg til å gjøre dette i internasjonale avtaler, eller på annen måte har signalisert at det ønsker slik beskyttelse. Peru er et utviklingsland, og de nevnte føringer ble fulgt i forhandlingene med Peru.

Peru har en allerede godt utviklet nasjonal lovgivning om immaterielle rettigheter og har allerede påtatt seg internasjonale forpliktelser som går utover TRIPS-avtalen. Forhandlingsresultatet går utover TRIPS-avtalen når det gjelder beskyttelse av plantesorter, ved at partene forplikter seg til enten å være tilsluttet den internasjonale konvensjonen for beskyttelse av nye plantesorter av 1978 (UPOV 1978) eller konvensjonen med samme navn av 1991 (UPOV 1991). Peru hadde allerede startet arbeidet for å tiltre konvensjonen og påtatt seg forpliktelse om å tiltre konvensjonen i sin handelsavtale med USA. Peru kunne derfor reflektere dette i handelsavtalen med EFTA-statene. Innenfor de rammer som peruansk lovgivning setter, har Peru også påtatt seg forpliktelser om beskyttelse av fortrolige testdata utover TRIPS-avtalen. Forpliktelsene ligger også her innenfor de forpliktelser som Peru hadde påtatt seg i sin frihandelsavtale med USA. Forhandlingsresultatet for patenter innebærer ingen rettslige forpliktelser for Peru til å tilby patentbeskyttelse ut over TRIPS-avtalen. Avtalen inneholder imidlertid enkelte ikke-rettslig bindende føringer om

patentbeskyttelse ut over TRIPS-avtalen, tilsvarende føringer som gjelder i henhold til Perus forpliktelser etter andre internasjonale avtaler.

I frihandelsavtalen bekrefter partene at de kan iverksette tiltak for å beskytte folkehelsen i samsvar med Doha-erklæringen om TRIPS-avtalen og folkehelse og den nye bestemmelsen i TRIPS-avtalen som skal følge opp denne erklæringen. Denne bestemmelsen i TRIPS-avtalen ble vedtatt i WTO i desember 2005 og trer i kraft når 2/3-deler av WTOs 153 medlemmer har godkjent endringen.

Peru krevde at kapitlet om immaterialrett i avtalen skulle inneholde bestemmelser om forholdet til konvensjonen om biologisk mangfold (CBD) og urfolks og lokalsamfunns tradisjonelle kunnskap. Norges holdning er at slike ønsker fra utviklingsland skal støttes så langt som ønskene ligger innenfor gjeldende norsk rett. Norge støttet derfor Perus ønsker og arbeidet aktivt for å få slike bestemmelser inn i avtalen. Det forelå ikke andre handelsavtaler med slike bestemmelser som partene kunne ta utgangspunkt i og det var derfor nødvendig å finne frem til helt nye løsninger. Norge spilte en viktig rolle i utformingen av disse bestemmelsene.

I forhandlingsresultatet gjentas prinsippet i CBD om at landene har suverene rettigheter over genetiske ressurser på eget territorium, og at det kan kreves samtykke for tilgang til slike ressurser. Partene anerkjenner videre viktigheten av biologisk mangfold og verdien av urbefolkningers og lokalsamfunns tradisjonelle kunnskap og bruk av genetiske ressurser. Videre anerkjennes adgangen til å innføre krav om samtykke for tilgang til slik kunnskap. For at patentsystemet skal støtte oppunder disse prinsippene inneholder også avtalen bestemmelser om at det i patentsøknader skal gis opplysninger om opprinnelsen eller kilden for genetisk materiale og tradisjonell kunnskap som oppfinneren har hatt tilgang til og om eventuelle krav til samtykke for bruk av slike ressurser eller slik kunnskap er oppfylt. På grunn av ulik regulering av dette spørsmålet i EFTA-statenes patentlovgivning er det tatt forbehold om forholdet til nasjonal lov i bestemmelsen om opplysningsplikt. Etter den norske patentloven må patentsøker opplyse om opprinnelsen for biologisk materiale eller tradisjonell kunnskap som oppfinnelsen gjelder eller anvender og om eventuelle nasjonale krav til samtykke i leverandørlandet er oppfylt. Det Internasjonale senteret for handel og bærekraftig utvikling («International Centre for Trade and Sustainable Development»; ICTSD), viser til at dette er første gang så omfattende forpliktelser om forholdet mellom immateri-

alrett og CBD og tradisjonell kunnskap er blitt tatt inn i en frihandelsavtale og omtaler avtalen som et viktig eksempel for andre¹. Selv om avtalen ikke inneholder forpliktelser ut over det som fremgår av nasjonal lov hos de enkelte parter, er dette likevel første gang man mellom utviklingsland og industriland får traktatfestet bestemmelser om blant annet opprinnelsesangivelse for genetiske ressurser. Dette er bestemmelser som mange utviklingsland har lagt stor vekt på i den nord/sørpolariserte debatten om immaterielle rettigheter og genetiske ressurser de siste 15 årene.

Minst like viktig som et godt materielt vern for immaterielle rettigheter er å sikre effektiv håndheving av rettighetene. Avtalen inneholder derfor flere bestemmelser om håndheving av immaterielle rettigheter, blant annet om grensekontroll for å holde tilbake varer der import vil gjøre inngrep i opphavsrettigheter eller varemerkerettigheter. Disse bestemmelsene bygger på TRIPS-avtalen, men gir på enkelte punkter rettighetshaver en sterkere stilling enn TRIPS-avtalen gir.

3.12 Offentlige anskaffelser

Peru er ikke tilsluttet WTOs plurilaterale avtale om offentlige anskaffelser (Government Procurement Agreement; GPA), mens samtlige EFTA-stater er tilsluttet denne WTO-avtalen. GPA har for tiden 41 parter. Dette innebærer at Peru ikke hadde noen bindende forpliktelser for offentlige anskaffelser overfor EFTA-statene før frihandelsavtalen mellom EFTA og Peru.

Frihandelsavtalens bestemmelser om offentlige anskaffelser er inntatt i kapittel 7, og er basert på den reviderte WTO-avtaleteksten om offentlige anskaffelser fra 2006. Denne teksten er akseptert midlertidig i WTO, i påvente av at resultatene fra de samlede forhandlingene om en ny eller revidert GPA-avtale. Frihandelsavtalens regler gir garantier om åpenhet og reell konkurranse for offentlige anbudskonkurranser.

Frihandelsavtalen innebærer at EFTA-statene gir Peru de vilkårene som EFTA-statene har i

WTOs plurilaterale avtale om offentlige anskaffelser, mens Peru gir et parallelt forpliktelsesnivå til EFTA-statene, både med hensyn til hvilke institusjoner som er omfattet, terskelverdi og unntak.

3.13 Konkurranse

Frihandelsavtalens bestemmelser om konkurranse er nedfelt i avtalens kapittel 8. Avtalen fastsetter at konkurransebegrensende samarbeid og misbruk av dominerende stilling, som har som formål eller er egnet til å vri konkurransen og som kan påvirke samhandelen mellom avtalepartene, er i strid med avtalen. EFTA-statene og Peru har anledning til å bringe saker som angår konkurransekapitlets bestemmelser for Den blandede komité, men kapitlet om konkurranse er unntatt fra reglene om tvisteløsning.

3.14 Institusjonelle bestemmelser

Det opprettes en blandet komité, bestående av representanter fra hver av EFTA-statene og Peru, som blant annet skal administrere og overvåke gjennomføringen av avtalen. En av komiteens viktigste funksjoner er å treffe beslutninger om eventuelle endringer i avtalens vedlegg. Slike endringer vil normalt være av teknisk art, for eksempel som følge av endringer i det WTO-regelverket som avtalen bygger på. Komiteen er også konsultasjonsorgan i handelstvister under avtalen. Hittil har det ikke vært slike tvister under en EFTA-handelsavtale.

3.15 Tvisteløsning

Avtalen inneholder bestemmelser om tvisteløsning ved tvister om tolkningen av partenes rettigheter og forpliktelser under avtalen. Etter at partene har konsultert er det åpnet for adgang til voldgift. Dersom den tapende part ikke gjennomfører voldgiftspanelet avgjørelse innen tidsfristen er det gitt adgang til mottiltak.

¹ Bridges Trade; BioRes; Trade and Environment Review, Volume 3 Issue 2, oktober 2009, utgitt av ICTSD

4 Nærmere om de enkelte bestemmelsene i avtalen

Frihandelsavtalen består av 13 kapitler og 14 vedlegg (vedlegg I – XIV). Vedleggene utgjør en integrert del av frihandelsavtalen.

4.1 Innledende bestemmelser

Avtalens *fortale* redegjør for hvem som er partene i avtalen og de forhold partene legger vekt på ved gjennomføringen av denne. EFTA-statene og Peru ønsker å fremme båndene mellom seg og, gjennom utvidelse av samhandelen, bidra til harmonisk utvikling av verdenshandelen og et bredere internasjonalt samarbeid. Partene bekrefter sin vilje til å støtte opp om økonomisk integrasjon mellom Europa og Sør-Amerika. Videre stadfester partene sine forpliktelser gjennom diverse internasjonale fora. Fortalen fremhever blant annet hensynet til menneskerettigheter, demokrati, næringslivets samfunnsansvar, anti-korrupsjon, god forvaltningsskikk, miljø, bærekraftig økonomisk- og sosial utvikling samt arbeidstakerrettigheter, herunder prinsipper i de konvensjoner i Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO) som partene er part i. Gjennom økte handelsstrømmer ønsker partene å skape nye sysselsettingsmuligheter, forbedre helse- og levestandarder og sikre økte inntekter i deres respektive stater, og ved dette fremme bredere økonomisk utvikling for å redusere fattigdom og skape muligheter for bærekraftige økonomiske alternativer til dyrking og produksjon av narkotika.

4.2 Kapittel I Generelle bestemmelser

4.2.1 Artikkel 1.1 om etableringen av et frihandelsområde

Artikkelen fastslår at avtalen og de bilaterale komplementære landbruksavtalene oppretter et frihandelsområde mellom Peru og hver av EFTA-statene i overensstemmelse med artikkel XXIV i GATT 1994 og artikkel V i GATS.

4.2.2 Artikkel 1.2 om formål

Artikkelen fastslår formålet med handelsavtalen. Målsettingene er å oppnå liberalisering av handel med varer og tjenester, å øke investeringsmulighetene betraktelig for å bidra til partenes bærekraftige utvikling, å oppnå videre gjensidig liberalisering av markedet for offentlige anskaffelser, å fremme konkurranse, å sikre tilstrekkelig og effektiv beskyttelse av immaterielle rettigheter, å bidra til en harmonisk utvikling og utvidelse av verdenshandelen ved å fjerne handels- og investeringsbarrierer, samt å sikre samarbeid relatert til oppbygging av handelskompetanse.

4.2.3 Artikkel 1.3 om Svalbard

Artikkelen fastslår at avtalen ikke skal omfatte Svalbard med unntak for handel med varer.

4.2.4 Artikkel 1.4 om forholdet til andre internasjonale avtaler

Artikkelen slår fast at bestemmelsene i avtalen ikke skal berøre rettigheter og forpliktelser partene har under WTO-avtalen, avtalene forhandlet under WTO-avtalen og andre internasjonale avtaler som partene er part i.

4.2.5 Artikkel 1.5 om handel og økonomiske forhold omfattet av denne avtalen

Artikkelen fastslår at avtalen gjelder handel og økonomiske forhold mellom de individuelle EFTA-statene og Peru, men ikke handelsrelasjoner mellom de individuelle EFTA-statene. Artikkelen fastslår videre at Sveits skal representere Liechtenstein i saker som er dekket av traktaten av 29. mars 1923, som etablerer en tollunion mellom disse to statene.

4.2.6 Artikkel 1.6 om sentrale, regionale og lokale myndigheter

Artikkelen fastslår at hver av partene skal sikre at sentrale, regionale og lokale myndigheter, samt

organisasjoner som utfører oppgaver på vegne av sentrale, regionale og lokale myndigheter, etterlever avtalen.

4.2.7 Artikkel 1.7 om skatt

Artikkelen fastslår et utgangspunkt om at avtalen ikke innskrenker partenes fiskale suverenitet til å vedta skattetiltak. Unntak gjelder for det generelle kravet til nasjonal behandling, som har sitt eget unntak for skattetiltak i artikkel 5.8. Artikkelen fastslår videre at avtalen ikke skal påvirke rettigheter og forpliktelser en part har etter skatteavtaler. Ved eventuell motstrid skal skatteavtalene gå foran handelsavtalen.

4.2.8 Artikkel 1.8 om elektronisk handel

Artikkelen omhandler elektronisk handel, og viser til at partene har etablert et rammeverk for å intensivere samarbeidet på elektronisk handel i vedlegg I.

4.2.9 Artikkel 1.9 om generelle definisjoner

Artikkelen gir definisjoner for begreper som brukes i avtalen.

4.3 Kapittel II Handel med varer

4.3.1 Artikkel 2.1 om vareomfang

Artikkelen angir hvilke produkter som dekkes av kapitlet om handel med varer. Kapitlet omfatter produkter i kapittel 25 til 97 i det harmoniserte systemet (HS), med unntak av noen få produkter opplistet i vedlegg II. Kapitlet omfatter også bearbejdede landbruksprodukter spesifisert i vedlegg III samt fisk og marine produkter spesifisert i vedlegg IV.

4.3.2 Artikkel 2.2 om definisjoner

I bestemmelsen defineres begreper som anvendes i kapitlet om varer.

4.3.3 Artikkel 2.3 om opprinnelsesregler og gjensidig administrativ bistand i tollsaker

I artikkelen fremgår det at bestemmelser om opprinnelsesregler og tollprosedyrer reguleres i vedlegg V. Bestemmelser om gjensidig administrativ bistand i tollsaker reguleres i vedlegg VI.

4.3.4 Artikkel 2.4 om handelsfasilitering

Partene skal legge til rette for handel ved å forenkle prosedyrene for handel med varer og relaterte tjenester, ved å samarbeide for å legge til rette for deltakelse i utviklingen og gjennomføringen av internasjonale konvensjoner og tilrådninger om handelsfasilitering, samt ved å samarbeide om handelsfasilitering innen rammen til Den blandede komité. Nærmere bestemmelser om dette finnes i vedlegg VII.

4.3.5 Artikkel 2.5 om nedsettelse av en underkomité for opprinnelsesregler, tollprosedyrer og handelsforenkling

Det etableres en underkomité for opprinnelsesregler, tollprosedyrer og handelsfasilitering. Underkomiteen skal utveksle informasjon, se på utviklinger, forberede tekniske endringer til vedleggene II, III, IV, V, VI, VII og VIII, samt assistere Den blandede komité.

4.3.6 Artikkel 2.6 om avvikling av importavgifter

Artikkelen omhandler nedtrapping av tollsatser på import. Når avtalen trer i kraft skal Peru trappe ned alle sine tollsatser på import av produkter med opprinnelse i en EFTA-stat, i overensstemmelse med vedlegg III, IV og VIII. EFTA-statene skal ved avtalens ikrafttredelse eliminere all toll på import av produkter med opprinnelse i Peru, med mindre annet er spesifisert i vedlegg III og IV. Det skal holdes konsultasjoner om raskere eliminering av tollsatsene om en av partene ønsker dette. I artikkelen forplikter partene seg til ikke å øke anvendte tollsatser eller introdusere nye tollavgifter eller andre endringer når det gjelder import av produkter med opprinnelse i en av partene. Dette gjelder ikke endringer som er i overensstemmelse med avtalen.

4.3.7 Artikkel 2.7 om basistollsats

Det stadfestes at det er de anvendte MFN-tollsatsene som gjaldt 1. april 2007 som skal være basistollsatsen som danner utgangspunktet for tollreduksjonene beskrevet i vedlegg III, IV og VIII. Artikkelen sier også at hvis en part etter at avtalen har trådt i kraft reduserer sin anvendte MFN-tollsats, så skal den tollsatsen kun gjelde hvis den er lavere enn tollsatsen som følger av det relevante vedlegget.

4.3.8 Artikkel 2.8 om avgifter, skatter eller andre omkostninger

Partene forbys å innføre eller opprettholde avgifter, skatter eller andre omkostninger på eksport til den andre parten, med mindre avgiften, skatten eller omkostningen også innføres eller opprettholdes for disse varene når de konsumeres innenlands.

4.3.9 Artikkel 2.9 om import- og eksportrestriksjoner

Artikkelen forbyr andre restriksjoner enn toll eller andre skatter og avgifter på import og eksport av varer mellom avtalepartene, med de unntak som er definert i vedlegg IX. Artikkelen forbyr videre avtalepartene å vedta eller opprettholde tiltak som er inkonsistente med WTO-avtalen om prosedyrer for importlisens.

4.3.10 Artikkel 2.10 om administrative gebyrer og formalia

Det slås fast at alle gebyrer og omkostninger som ikke er import- eller eksportavgifter, eller skatter referert til i artikkel III i GATT 1994, skal anvendes i henhold til avsnitt 1 i artikkel VIII i GATT 1994. Artikkelen sikrer videre at konsulære transaksjoner i forbindelse med import av andre avtaleparters varer ikke skal inntreffe, samt at avtalepartene skal gjøre oppdatert informasjon om gebyrer og omkostninger i tilknytning til import og eksport tilgjengelig gjennom internett.

4.3.11 Artikkel 2.11 om nasjonal behandling

Partene plikter å gi hverandres varer nasjonal behandling i tråd med artikkel III i GATT, med de unntak som er definert i vedlegg IX.

4.3.12 Artikkel 2.12 om statlige handelsforetak

Det stadfestes at partenes rettigheter og plikter innen statlige handelsvirksomheter skal reguleres av artikkel XVII i GATT 1994 og av Avtale om fortolkning av artikkel XVII i GATT 1994.

4.3.13 Artikkel 2.13 om veterinære og plantesanitære tiltak

I bestemmelsen slås det fast at veterinære og plantesanitære tiltak skal reguleres av WTO-avtalen om anvendelse av veterinære og plantesanitære

tiltak (SPS-avtalen) og beslutninger i SPS-komiteen for veterinære og plantesanitære tiltak. For å forenkle tilgang til de respektive markedene, skal Peru og EFTA-statene utarbeide bilaterale avtaler når dette er nødvendig. Videre sier artikkelen at partene skal etablere et forum for SPS-eksperter som blant annet skal overvåke utviklingen og implementeringen av avtalen.

4.3.14 Artikkel 2.14 om tekniske reguleringer

I denne bestemmelsen forplikter partene seg til å følge WTO-avtalen om tekniske handelshindringer (TBT-avtalen). Partene skal styrke sitt samarbeid innen tekniske reguleringer, standarder og samsvarsvurderinger for å øke den felles forståelsen om partenes systemer og forenkle tilgangen til partenes markeder. Partene er videre enige om at man skal tilstrebe å besvare forespørsler fra en part om informasjon eller forklaringer med henvisning til bestemmelser i denne artikkelen innen 60 dager. Hvis en av avtalepartene er av den oppfatning at en annen part har gjennomført tiltak som ikke er i overensstemmelse med TBT-avtalen og som sannsynligvis vil påvirke eller har påvirket tilgangen til dets marked, kan det bes om tekniske konsultasjoner. Disse konsultasjonene kan avholdes både innenfor og utenfor rammen av blandet komité, og de skal avholdes innen 40 dager etter forespørselen om en konsultasjon.

4.3.15 Artikkel 2.15 om subsidier og utjevningstiltak

Artikkelen fastslår at partenes rettigheter og plikter relatert til subsidier og utjevningstiltak skal reguleres av artikkel VI og XVI i GATT 1994 og av WTO-avtalen om subsidier og utjevningstiltak. Før en part iverksetter undersøkelser for å fastslå eksistensen, graden og effekten av påståtte subsidier i Peru eller i en EFTA-stat, skal den parten som vurderer iverksettelse av en undersøkelse, skriftlig underrette den parten som kan bli gjenstand for undersøkelse, samt sette av 30 dager for å kunne avholde konsultasjoner med sikte på å finne en omforent løsning. Om en part ber om det skal konsultasjoner finne sted i blandet komité innen 15 dager etter mottakelsen av underrettelsen.

4.3.16 Artikkel 2.16 om antidumping

Rettigheter og plikter knyttet til antidumping skal reguleres av artikkel VI i GATT 1994 og WTO-avtalen om antidumping. I bestemmelse fastslås

det videre at før antidumpingundersøkelser iverksettes skal parten som har varer som påstås dumpet, få en skriftlig underrettelse, samt at det skal settes av 20 dager for å kunne avholde konsultasjoner med sikte på å finne en omforent løsning.

4.3.17 Artikkel 2.17 om globale beskyttelsestiltak

I denne artikkelen slås det fast at beskyttelsestiltak mellom partene skal reguleres av artikkel XIX i GATT 1994 og WTO-avtalen om beskyttelsestiltak. Dersom slike tiltak treffes skal det unntas fra tiltaket import av opprinnelsesprodukter fra den eller de parter hvis import ikke forårsaker alvorlig skade eller trussel om dette. Artikkelen sier videre at ingen part kan anvende bilaterale beskyttelsestiltak og tiltak under artikkel XIX i GATT 1994 og WTO-avtalen om beskyttelsestiltak på samme vare og til samme tid.

4.3.18 Artikkel 2.18 om bilaterale beskyttelsestiltak

I bestemmelsen fremgår det at en part kan iverksette bilaterale beskyttelsestiltak hvis partens industri i en overgangsperiode, definert som ti år fra ikrafttreddelsen av avtalen, blir eller kan bli sterkt skadelidende av økt import som et resultat av reduserte eller eliminerte tollsatser som følger denne avtalen. En part som ønsker å iverksette bilaterale beskyttelsestiltak under denne artikkelen må øyeblikkelig, og ikke senere enn 30 dager før tiltaket gjennomføres, underrette de andre partene. Artikkelen fastslår videre at en part som benytter seg av bilaterale beskyttelsestiltak skal bli enig med den andre parten om en handelsliberaliserende kompensasjon med tilsvarende handelseffekt eller tilsvarende verdi som de ekstra avgiftene som man forventer tiltaket vil gi. I utgangspunktet kan ikke bilaterale beskyttelsestiltak opprettholdes lenger enn 2 år. Etter at tiltaket er avsluttet skal tollsatsen være på det nivået den ville ha vært uten tiltaket. Midlertidige beskyttelsestiltak kan iverksettes i kritiske situasjoner. Ethvert midlertidig beskyttelsestiltak skal avsluttes innen 180 dager.

4.3.19 Artikkel 2.19 om generelle unntak

Artikkelen omhandler generelle unntak, og inkorporerer og gjør artikkel XX i GATT 1994 til del av avtalen.

4.3.20 Artikkel 2.20 om nasjonal sikkerhet

Denne artikkelen omhandler nasjonal sikkerhet. Artikkelen inkorporerer og gjør artikkel XXI i GATT 1994 til en del av avtalen.

4.4 Kapittel III Bearbeidede landbruksprodukter

4.4.1 Artikkel 3.1 om virkeområde

Det fastslås at bearbeidede landbruksprodukter skal reguleres av kapittel 2 (Handel med varer). I artikkelen bekrefter partene sine rettigheter og forpliktelser i WTO-avtalen om landbruk.

4.4.2 Artikkel 3.2 om prisutjevningstiltak

Det utelukkes ikke at det kan legges en avgift på import for å kunne ta hensyn til prisforskjellen på landbruksråvarer i produktene som det refereres til i kapittel 3. Artikkelen sier videre at avgiften skal være basert på, men ikke overstige, forskjellen mellom den innenlandske prisen og verdensmarkedsprisen til landbruksråvarene i de aktuelle produktene.

4.4.3 Artikkel 3.3 om tollkonsesjoner

EFTA-statene forplikter seg til å gi produkter opplistet i tillegg 1 til vedlegg III med opprinnelse i Peru, minst like gode vilkår som gitt til EU. Hvis EFTA-statene reduserer tollsatser for import som følge av dette, så skal Peru redusere tollsatser for import tilsvarende. Perus reduksjon i tollavgifter for produkter med opprinnelse i en EFTA-stat spesifiseres i tillegg 2 til vedlegg III.

4.4.4 Artikkel 3.4 om eksportsubsidier for landbruksvarer

Partene skal ikke ta i bruk, opprettholde, innføre eller gjeninnføre eksportsubsidier, som definert i WTO-avtalen om landbruk, i deres handel med produkter som er gjenstand for tollkonsesjoner i henhold til denne avtalen. Hvis en part ikke overholder dette kan den andre parten øke tollsatsen på slik import opp til den anvendte MFN-tollsatsen.

4.4.5 Artikkel 3.5 om prisbåndsystem

Peru gis adgang å opprettholde sitt prisbåndsystem for landbruksprodukter som beskrevet i tillegg 3 til vedlegg III.

4.4.6 Artikkel 3.6 om underretning

EFTA-statene pålegges å underrette Peru om alle anvendte tiltak under artikkel 3.2 senest 30 dager før ikrafttreddelsen av denne avtalen. Artikkelen pålegger videre EFTA-statene å informere Peru om alle endringer i vilkårene gitt til EU.

4.4.7 Artikkel 3.7 om konsultasjoner

I denne bestemmelsen forplikter partene seg til å avholde periodiske konsultasjoner for å gjennomgå utviklingen i handelen med bearbeidede landbruksprodukter dekket av dette kapitlet.

4.5 Kapittel IV Handel med tjenester

4.5.1 Artikkel 4.1 om handel med tjenester

Artikkelen bekrefter partenes rettigheter og forpliktelser som gitt i GATS. Videre forplikter partene seg til å starte forhandlinger om et kapittel om tjenester, inkludert internasjonale maritime tjenester, innen ett år etter avtalens ikrafttredelse.

4.5.2 Artikkel 4.2 om godkjenning

I artikkelen forplikter partene seg til å overveie grundig utdannelsen, erfaringen, lisenser og sertifikater oppnådd i den andre parten ved vurdering av om relevante standarder og kriterier for autorisasjon, lisensiering eller sertifisering av tjenestetilbydere er oppfylt. En hver part som gjennom avtale eller på eget initiativ innrømmer godkjenning av utdanning, krav og kvalifikasjoner med stater som ikke er part i avtalen, skal gi de andre avtalepartene anledning til å forhandle tilsvarende godkjenning. En part skal ikke innrømme godkjenning av autorisasjonen, lisensieringen eller sertifiseringen av tjenestetilbydere på en måte som diskriminerer mellom land.

4.6 Kapittel V Investeringer

4.6.1 Artikkel 5.1 om omfang

Det slås fast at kapitlet gjelder all kommersiell tilstedeværelse i alle sektorer med unntak for tjenestesektoren.

4.6.2 Artikkel 5.2 om definisjoner

I denne bestemmelsen defineres en rekke begreper som er sentrale for forståelsen av kapitlet.

4.6.3 Artikkel 5.3 om nasjonal behandling

I artikkelen forplikter partene seg til å gi nasjonal behandling til kommersielt tilstedeværende personer fra den andre parten, men unntak for reservasjoner beskrevet i vedlegg XI.

4.6.4 Artikkel 5.4 om forbehold/avvikende tiltak

I denne bestemmelsen beskrives det hva den nasjonale behandlingen i artikkel 5.3 ikke skal omfatte, og hvordan man eventuelt skal kunne innføre nye reservasjoner.

4.6.5 Artikkel 5.5 om nøkkelpersoner

Partene forplikter seg til å tillate personer fra den andre parten, og nøkkelpersonell ansatt av en person fra den andre parten, midlertidig tilgang til og opphold i sitt territorium innenfor rammen av sine lover og reguleringer. Det samme gjelder for ektefelle og barn til slikt nøkkelpersonell for den samme perioden.

4.6.6 Artikkel 5.6 om rett til regulering

Artikkelen fastslår partenes rett til å regulere kommersiell tilstedeværelse innenfor de rammene avtalen gir.

4.6.7 Artikkel 5.7 om forholdet til andre internasjonale avtaler

Det stadfestes at kapitlet ikke skal berøre rettigheter og forpliktelser partene har etter andre internasjonale avtaler som Peru og en eller flere av EFTA-statene er part i. Det gjøres videre klart at tvisteløsningsmekanismer under eksisterende investeringsavtaler mellom Peru og en EFTA-stat ikke kan anvendes ved påståtte brudd på investeringskapitlet i frihandelsavtalen.

4.6.8 Artikkel 5.8 om unntak

Artikkelen inkorporerer og gjør unntakene i artikkel XIV (d) i GATS til en del av kapitlet.

4.6.9 Artikkel 5.9 om gjennomgang

Det fastslås at partene jevnlig, innenfor rammen av blandet komité, skal vurdere muligheten for å videreutvikle partenes forpliktelser. Partene skal søke å gjøre dette i overensstemmelse med resultatet av fremtidige forhandlinger om kapittel 4

(tjenester), særlig når det gjelder løpende transaksjoner og kapitalbevegelser.

4.7 Kapittel VI Beskyttelse av immaterielle rettigheter

4.7.1 Artikkel 6.1 om generelle bestemmelser

Artikkelen fastslår kapitlets generelle bestemmelser for beskyttelse av immaterielle rettigheter. Artikkelen stadfester nasjonal behandling og bestevilkårsbehandling med hensyn til vern av immaterielle rettigheter. Unntak må være i overensstemmelse med TRIPS-avtalen.

4.7.2 Artikkel 6.2 om grunnleggende prinsipper

Betydningen av beskyttelsen av immaterielle rettigheter bekreftes. Artikkelen åpner samtidig for tiltak som er nødvendige for å ivareta hensynet til folkehelse og ernæring og for å fremme offentlighetens interesse i sektorer som er vitale for den sosioøkonomiske og teknologiske utviklingen.

4.7.3 Artikkel 6.3 om definisjon av immaterielle rettigheter

Artikkelen definerer immaterielle rettigheter.

4.7.4 Artikkel 6.4 om internasjonale konvensjoner

Partene bekrefter sine forpliktelser etter en rekke konvensjoner og avtaler på området som de er parter i, herunder TRIPS-avtalen i WTO.

4.7.5 Artikkel 6.5 om tiltak med hensyn til biologisk mangfold

I artikkelen bekrefter partene sine suverene rettigheter over sine ressurser, og vektlegger betydningen og verdien av biologisk mangfold. Artikkelen gir videre flere bestemmelser knyttet til biologisk mangfold, blant annet i 6.5.5 og 6.5.7 som søker å øke samsvaret mellom immaterialrettskapitlet og Biodiversitetskonvensjonen. Det er også bestemmelser om oppgivelse av kilde for genetiske ressurser som patentsøkeren har hatt adgang til i forbindelse med oppfinnelsen.

4.7.6 Artikkel 6.6 om varemerker

Partene forplikter seg til å beskytte varemerkerrettigheter for varer og tjenester.

4.7.7 Artikkel 6.7 om geografiske betegnelser, herunder opprinnelsesbetegnelser og kildeangivelser

Artikkelen fastslår at partene i sine nasjonale lover skal sikre at geografiske indikasjoner og opprinnelsesindikasjoner beskyttes.

4.7.8 Artikkel 6.8 om opphavsrett og nærstående rettigheter

Artikkelen forplikter partene til å sikre at opphavsrett og nærstående rettigheter beskyttes.

4.7.9 Artikkel 6.9 om patenter

Det slås fast at alle oppfinnere skal ha mulighet til å ta patent for produkter og prosesser som er nye, har oppfinneshøyde og kan anvendes industrielt. Unntak fra dette kan gjøres blant annet for å beskytte menneskers, dyrs eller planters liv eller helse. I tillegg har partene rett til å unnta fra patentering diagnostiserende, terapeutiske og kirurgiske metoder for behandling av mennesker eller dyr. Det samme gjelder for planter og dyr, bortsett fra mikroorganismer, og for fremgangsmåter som i det vesentlige er biologiske, men partene skal uansett sørge for effektiv plantesortbeskyttelse, eventuelt ved et sui generis-system.

4.7.10 Artikkel 6.10 om design

Partene forplikter seg til å beskytte design i sine nasjonale lover.

4.7.11 Artikkel 6.11 om fortrolige opplysninger/tiltak med hensyn til visse regulerte produkter

I artikkelen forplikter partene seg til å beskytte fortrolig informasjon i overensstemmelse med artikkel 39 i TRIPS-avtalen. Partene kan iverksette tiltak for å beskytte folkehelsen.

4.7.12 Artikkel 6.12 om erverv og opprettholdelse av immaterielle rettigheter

Partene skal sørge for at prosedyrene for tildeling og registrering av en immateriell rettighet skal være i samsvar med TRIPS-avtalen.

4.7.13 Artikkel 6.13 om håndheving av immaterielle rettigheter

Partene skal i sine nasjonale lover etablere bestemmelser for håndheving av immaterielle rettigheter som er på samme nivå som i TRIPS-avtalen.

4.7.14 Artikkel 6.14 om rett til opplysninger om inngrep

Partene kan sørge for at overtreddere beordres til å informere om tredjepersoner som er involvert i produksjonen og distribusjonen av den krenkende varen eller tjenesten og om deres distribusjonskanaler.

4.7.15 Artikkel 6.15 om tilbakeholdelse av varer ved tollbehandling

Partene skal etablere prosedyrer slik at rettighetshavere som mistenker at import av varer vil krenke opphavsrettigheter eller varemerkerettigheter, kan kreve at varene skal tilbakeholdes.

4.7.16 Artikkel 6.16 om rett til inspeksjon

Artikkelen fastslår at de som krever at en vare tilbakeholdes skal få mulighet til å inspisere varene. Artikkelen åpner for at det skal kunne tas prøver for analyse og for å lette den følgende prosedyren.

4.7.17 Artikkel 6.17 om ansvarserklæring, garanti eller tilsvarende sikkerhet

Artikkelen fastslår at myndighetene skal ha kompetanse til å kreve at de som krever at varer skal tilbakeholdes skal stille sikkerhet.

4.7.18 Artikkel 6.18 om fremme av forskning, teknologisk utvikling og nyskapning

Artikkelen omhandler forskning, teknologisk utvikling og innovasjon. Artikkelen inneholder også bestemmelser om samarbeid på immaterialrettsområdet.

4.8 Kapittel VII Offentlige anskaffelser

4.8.1 Artikkel 7.1 om virkeområde

Artikkelen fastslår kapitlets virkeområde.

4.8.2 Artikkel 7.2 om unntak

Artikkelen beskriver unntakene fra kapitlet.

4.8.3 Artikkel 7.3 om definisjoner

I bestemmelsen defineres en rekke begreper som er sentrale for forståelsen av kapitlet.

4.8.4 Artikkel 7.4 om nasjonal behandling og ikke-diskriminering

Artikkelen omhandler nasjonal behandling og ikke-diskriminering av den andre partens leverandører.

4.8.5 Artikkel 7.5 om elektroniske midler

Artikkelen omhandler bruk av elektroniske midler.

4.8.6 Artikkel 7.6 om gjennomføringen av anskaffelsen

Artikkelen omhandler gjennomføringen av anskaffelsen.

4.8.7 Artikkel 7.7 om opprinnelsesregler

Artikkelen omhandler opprinnelsesregler.

4.8.8 Artikkel 7.8 om gjenkjøp

Artikkelen omhandler gjenkjøp.

4.8.9 Artikkel 7.9 om offentliggjøring av generelle opplysninger om anskaffelser

Det slås fast at partene skal offentliggjøre generelle tiltak som gjelder anskaffelser, for eksempel lover og forskrifter, samt opplysninger om modifisering av slike tiltak.

4.8.10 Artikkel 7.10 om kunngjøring av konkurranser

Artikkelen forplikter partene til å kunngjøre konkurranser om offentlige anskaffelser gjennom

informasjonspunkter listet i tillegg 2 til vedlegg XIV.

4.8.11 Artikkel 7.11 om vilkår for deltakelse

Det beskrives hvilke betingelser for deltakelse som kan og ikke kan stilles til leverandørene.

4.8.12 Artikkel 7.12 om registreringssystemer og kvalifikasjonsordninger

Artikkelen beskriver krav til registreringssystemer og kvalifikasjonsordninger.

4.8.13 Artikkel 7.13 om faste lister

Artikkelen beskriver krav ved bruk av faste lister over godkjente leverandører.

4.8.14 Artikkel 7.14 om konkurransegrunnlaget

Artikkelen beskriver krav til konkurransegrunnlaget.

4.8.15 Artikkel 7.15 om tekniske spesifikasjoner

Artikkelen beskriver tekniske spesifikasjoner.

4.8.16 Artikkel 7.16 om endringer av konkurransegrunnlaget og tekniske spesifikasjoner

Artikkelen beskriver krav til endringer i konkurransegrunnlaget og tekniske spesifikasjoner.

4.8.17 Artikkel 7.17 om tidsfrister

Partene skal operere med tidsfrister for mottak av forespørsel om deltakelse og for mottak av tilbud i henhold til bestemmelsene beskrevet i tillegg 3 i vedlegg XIV.

4.8.18 Artikkel 7.18 om anskaffelsesprosedyrer

Prosedyrene for offentlig anskaffelser beskrives. Hovedprosedyren er åpen og begrenset anbudskonkurranse. Under særlige vilkår kan også konkurranse uten forutgående kunngjøring anvendes. Artikkelen definerer videre hva som menes med åpen og begrenset anbudskonkurranse og konkurranse uten forutgående kunngjøring.

4.8.19 Artikkel 7.19 om begrenset anbudskonkurranse

Artikkelen beskriver prosedyrene for begrenset anbudskonkurranse.

4.8.20 Artikkel 7.20 om konkurranse uten forutgående kunngjøring

Artikkelen beskriver vilkårene og prosedyrene for konkurranse uten forutgående kunngjøring

4.8.21 Artikkel 7.21 om elektroniske auksjoner

Artikkelen beskriver krav til informasjonsutsendelse i forkant av en elektronisk auksjon.

4.8.22 Artikkel 7.22 om forhandlinger

Det åpnes for at offentlige anskaffelser kan skje etter forhandlinger. Det skal ikke under forhandlingene diskrimineres mellom deltakende leverandører.

4.8.23 Artikkel 7.23 om åpning av tilbud

Artikkelen fastlegger regler for behandlingen av mottatte tilbud.

4.8.24 Artikkel 7.24 om tildeling av kontrakter

Artikkelen fastlegger regler for tildelingen av kontrakter.

4.8.25 Artikkel 7.25 om opplysninger om konkurranseresultatet

Det slås fast at leverandører som har levert inn et tilbud skal informeres om hvem som skal tildeles kontrakt. Artikkelen sier videre at konkurranseresultatet skal kunngjøres, og det beskrives hvilke minimumsopplysninger som skal fremgå av kunngjøringen.

4.8.26 Artikkel 7.26 om utlevering av opplysninger

I artikkelen fastslås det at en part på oppfordring raskt skal stille informasjon som kan avsløre om en anskaffelse ble utført rettferdig, upartisk og i overensstemmelse med dette kapitlet til rådighet. Konfidensiell informasjon kan ikke avsløres.

4.8.27 Artikkel 7.27 om nasjonale prosedyrer for prøving av klager fra leverandører

Artikkelen omhandler leverandørenes klagerettheter ved brudd på kapitlet og prosedyrer for dette.

4.8.28 Artikkel 7.28 om endringer eller beriktigelser av dekningsomfang

Det fastslås at en part kan gjøre beriktigelser av en formell art til dekningsområdet under dette kapitlet eller mindre tillegg til sin bindingsliste i vedlegg XIII. De andre partene må innen 30 dager skriftlig underrettes om slike endringer. Andre endringer i kapitlets dekningsområde kan gjøres ved å tilby en akseptabel kompensasjonsjustering slik at nivået på dekningsområdet opprettholdes, men kun hvis den andre parten aksepterer dette. Kompenserende justeringer er ikke nødvendig i alle tilfeller.

4.8.29 Artikkel 7.29 om deltakelse av små og mellomstore bedrifter

Det bekreftes at partene vektlegger deltakelsen til små og middels store bedrifter (SMB) i offentlige anskaffelser, og er enige i å samarbeide for å fremme SMBers rolle i offentlige anskaffelser.

4.8.30 Artikkel 7.30 om samarbeid

Partene forplikter seg til å etterstrebe samarbeid innen blant annet utvikling og bruk av elektronisk kommunikasjon i offentlige anskaffelser samt utveksle erfaring og informasjon.

4.8.31 Artikkel 7.31 om videre forhandlinger

Artikkelen forplikter en part som tilbyr en ikke-part en gunstigere avtale, til å gå inn i forhandlinger med de andre avtalepartene for å gi dem tilsvarende fordeler på gjensidig basis.

4.9 Kapittel VIII Konkurransen

4.9.1 Artikkel 8.1 om målsetting

Det gjøres klart at partene anerkjenner at konkurransebegrensende adferd kan undergrave avtalens liberaliseringsgevinst. Slik atferd er uforenelig med avtalen dersom adferden kan påvirke handelen mellom Peru og en EFTA-stat. Partene forplikter seg til å anvende sine konkurranselover med sikte på å forby slik adferd og til å samar-

beide om forhold dekket av dette kapitlet. Dette samarbeidet inkluderer notifikasjon, informasjonsutveksling, teknisk assistanse og konsultasjoner.

4.9.2 Artikkel 8.2 om konkurransebegrensende metoder

Konkurransebegrensende adferd defineres som (i) avtaler mellom foretak, beslutninger truffet av sammenslutninger av foretak og samordnet opptrreden mellom foretak som har som formål eller virkning å hindre, innskrenke eller vri konkurransen og (ii) ett eller flere foretaks utilbørlige utnyttelse av sin dominerende stilling. Det åpnes for at Peru kan gjennomføre sine forpliktelser i denne artikkelen gjennom Det andinske fellesskapets konkurranselover og Det andinske fellesskapets ansvarlige myndighet.

4.9.3 Artikkel 8.3 om samarbeid

Artikkelen fastslår at partene skal etterstrebe samarbeid om spørsmål som gjelder håndhevelsen av konkurransereglene. Partene forplikter seg til å utveksle informasjon om konkurransehandhevende tiltak som kan ha en effekt på den andre partens interesser. Opplysningene skal være tilstrekkelige til at den andre parten kan foreta en innledende vurdering av hvordan håndhevingstiltaket virker på sitt territorium. En part kan også ta opp konkurransebegrensende adferd den mener kan påvirke dens interesser med en annen parts konkurransemyndighet og eventuelt anmode om at det igangsettes undersøkelse av saken. Det er adgang til å utveksle informasjon som ikke er offentlig tilgjengelig, så fremt dette ikke hindrer en pågående undersøkelse av saken. All informasjonsutveksling skal skje i henhold til partenes nasjonale lovgivning om behandling av fortrolige opplysninger.

4.9.4 Artikkel 8.4 om konsultasjoner

Artikkelen fastslår at en part kan be om konsultasjoner gjennom Den blandede komité for å ta opp saker som faller under dette kapitlet.

4.9.5 Artikkel 8.5 om offentlige foretak og utpekte monopoler

Det slås fast at konkurransekapitlet ikke er til hinder for at avtalepartene etablerer eller opprettholder offentlige foretak og/eller utpekte monopoler. Partene skal sikre at offentlige foretak og utpekte

monopoler ikke etablerer eller opprettholder konkurransebegrensende adferd som har betydning for samhandelen mellom partene, i den utstrekning anvendelsen av reglene ikke hindrer dem i å utføre de særlige offentlige oppgaver de er tillagt. Artikkelen gjelder ikke offentlige anskaffelser.

4.9.6 Artikkel 8.6 om tvisteløsning

Artikkelen unntar dette kapitlet fra avtalens tvisteløsningsmekanisme.

4.10 Kapittel IX Åpenhet

4.10.1 Artikkel 9.1 om kunngjøring og utlevering av opplysninger

Artikkelen fastslår at partene skal sikre at lover, forskrifter, administrative vedtak med generell anvendelse, og internasjonale avtaler, som kan ha innvirkning på avtalen, publiseres eller gjøres offentlig tilgjengelig på annet vis. Innenfor disse områdene forplikter partene seg også til raskt å besvare spørsmål fra de øvrige partene samt å utlevere etterspurt informasjon. Partene skal videre søke å publisere eller på annet vis gjøre offentlig tilgjengelig dommer som kan ha innvirkning på avtalen. Bestemmelsen inneholder et unntak for konfidensiell informasjon.

4.10.2 Artikkel 9.2 om notifisering

Det fastslås at en notifisering eller annen skriftlig kommunikasjon til en part skal anses mottatt når den har blitt levert mot kvittering, registrert post, kurer eller annen måte som medfører at levering bekreftes. Hver part skal utpeke en ansvarlig myndighet som skal motta notifiseringer eller annen skriftlig kommunikasjon, og denne utpekelsen skal meddeles til de andre partene innen 90 dager etter avtalens ikrafttredelse.

4.11 Kapittel X Samarbeid

4.11.1 Artikkel 10.1 om virkeområde og målsetting

Artikkelen fastslår at partene skal samarbeide om å bygge opp handelskapasitet for å utvide og forbedre fordelene med avtalen.

4.11.2 Artikkel 10.2 om metoder og midler

Det slås fast at partene skal samarbeide om å identifisere og benytte seg av de mest effektive

metoder og midler for å implementere kapitlet. Samarbeidet skal utføres gjennom EFTA-aktiviteter, bilateralt eller gjennom en kombinasjon av de to.

4.11.3 Artikkel 10.3 om Den blandede komité og kontaktpunkter

EFTA-sekretariatet og det peruanske handels-, nærings- og turistdepartementet angis som kontaktpunktene for implementeringen av kapitlet. Kontaktpunktene skal være ansvarlig for prosjektene og være bindeleddet til Den blandede komité. Den blandede komité skal med jevne mellomrom gå gjennom implementeringen av kapitlet og om nødvendig være et koordinerende organ.

4.12 Kapittel XI Administrering av avtalen

4.12.1 Artikkel 11.1 om Den blandede komité

Artikkelen etablerer Den blandede komité, bestående av representanter fra partene. Den blandede komité skal administrere og overvåke gjennomføringen av avtalen, herunder ved å avgi uttalelse om fortolkning og anvendelsen av avtalen på forespørsel fra en av partene. Beslutninger og anbefalinger fattes ved konsensus. Komiteen fastsetter sine egne prosedyreregler og utarbeider og vedtar standardregler for tvisteløsningspanelene. Den kan også beslutte å opprette de underkomiteer og arbeidsgrupper den anser som nødvendige for å bistå med å gjennomføre de pålagte oppgaver. Den kan vedta å endre vedleggene til avtalen, fastsette ikrafttredelsesdato for sine beslutninger med mindre en av partene tar forbehold om interne godkjenningsprosedyrer. Komiteen kan videre ta initiativ til fremtidige forhandlinger for å vurdere ytterligere liberalisering enn det som følger av avtalen. Komiteen skal normalt møtes hvert annet år. Komiteen kan også møtes ekstraordinært når en avtalepart ber om det.

4.12.2 Artikkel 11.2 om avtalekoordinatorer og kontaktpunkt

Artikkelen fastslår at hver part skal utpeke en avtalekoordinator som skal meddeles de andre partene innen 90 dager etter avtalens ikrafttredelse. Avtalekoordinatoren skal forberede og følge opp møtene i Den blandede komité, fungere som et kontaktpunkt mellom partene for spørsmål som gjelder avtalen, videreformidle kontakt med relevante ansvarlige fagmyndigheter ved henven-

delse fra en av partene og følge opp oppgaver tillagt avtalekoordinatoren av Den blandede komité.

4.13 Kapittel XII Tvisteløsning

4.13.1 Artikkel 12.1 om samarbeid

Artikkelen fastslår at partene skal etterstrebe enighet om tolkningen og anvendelsen av denne avtalen, samt at partene gjennom samarbeid, konsultasjoner eller andre midler skal gjøre alt de kan for å nå frem til en gjensidig tilfredsstillende løsning på spørsmål som kan påvirke avtalen.

4.13.2 Artikkel 12.2 om anvendelsesområde

Artikkelen fastslår at tvisteløsningsbestemmelsene i dette kapittelet skal gjelde for løsningen av alle tvister mellom partene om tolkningen og anvendelsen av avtalen, særlig om en part anser en annen parts tiltak som i uoverensstemmelse med dennes forpliktelser etter avtalen, med mindre annet er bestemt i avtalen.

4.13.3 Artikkel 12.3 om valg av forum

Artikkelen fastslår at i tvister som oppstår både under denne avtalen og WTO-avtalen og som gjelder samme sak, kan klager velge hvilket forum tvisten skal løses i. Samme sak kan ikke bringes inn for tvisteløsning i begge fora om ikke annet er avtalt. Dersom en part planlegger å anlegge sak mot en annen part under WTO-avtalen, skal parten underrette den andre parten om dette.

4.13.4 Artikkel 12.4 om vennskaplig mellomkomst, forlik eller mekling

Artikkelen fastslår at partene kan benytte frivillige tvisteløsningsprosedyrer som mekling dersom partene er enige om dette. Disse prosedyrene skal være konfidensielle, og skal ikke ha konsekvenser for partenes rettigheter i andre tvisteløsningsprosedyrer.

4.13.5 Artikkel 12.5 om konsultasjoner

Artikkelen etablerer prosedyrer for konsultasjoner mellom partene. Konsultasjonsanmodningen skal være skriftlig og angi bakgrunnen for denne, inkludert en identifikasjon av tiltaket det gjelder samt det påberopte rettsgrunnlaget. De øvrige partene skal motta en skriftlig notifikasjon. Konsultasjoner skal finne sted i Den blandede komité dersom partene er enige om dette. Dersom par-

tene ikke er enige om sted for konsultasjoner, skal disse avholdes i Lima. Konsultasjoner skal påbegynnes innen 45 dager etter at anmodningen om konsultasjoner er mottatt, men for hastesaker settes en kortere frist på 30 dager. Partene kan enes om andre tidsfrister. Partene har plikt til å fremlegge tilstrekkelig informasjon for å få saken fullstendig belyst. Konsultasjonene skal være konfidensielle, og skal ikke ha konsekvenser for partenes rettigheter i andre tvisteløsningsprosedyrer. De øvrige partene skal informeres om en eventuell gjensidig tilfredsstillende løsning.

4.13.6 Artikkel 12.6 om anmodning om opprettelse av et voldgiftspanel

Artikkelen hjemler opprettelsen av et voldgiftspanel dersom den part som mottok konsultasjonsanmodningen ikke har svart innen 15 dager etter mottak av denne, konsultasjoner ikke er avholdt innen de tidsfrister som er angitt i artikkel 12.5 eller etter avtale, eller dersom tvisten ikke er løst gjennom konsultasjoner innen 60 dager, eller 45 dager for hastesaker, eller andre tidsfrister som partene har avtalt. Anmodningen om voldgift skal være skriftlig, og angi bakgrunnen for denne, en identifikasjon av tiltaket det gjelder samt en kort oversikt over rettsgrunnlaget. De øvrige avtalepartene skal motta en kopi av anmodningen slik at de kan bestemme hvorvidt de ønsker å delta i tvisten.

4.13.7 Artikkel 12.7 om tredjeparters deltakelse

Artikkelen gir tredjeparter rett til å inngi skriftlige og muntlige innlegg til voldgiftspanelet, motta skriftlige innlegg fra partene og delta på høringer.

4.13.8 Artikkel 12.8 om utvelgelse av panelet

Artikkelen fastslår at et voldgiftspanel skal bestå av tre medlemmer. Partene i tvisten skal innen 20 dager fra voldgiftsanmodningen ble mottatt oppnevne hvert sitt panelmedlem samt foreslå fire kandidater som det tredje medlemmet. Partene skal så søke å enes om et tredje medlem ut fra de foreslåtte kandidatene, som skal være formann for panelet. Dersom ikke alle tre medlemmene er oppnevnt innen 30 dager etter at saken ble henvist til voldgift, skal WTOs generaldirektør foreta de nødvendige oppnevnelser dersom en av partene ønsker dette. Bestemmelsene regulerer også prosedyrer for eventuell utskiftning av et medlem.

4.13.9 Artikkel 12.9 om panelmedlemmers kvalifikasjoner

Artikkelen oppstiller kvalifikasjonskrav for medlemmene av voldgiftspanelet og fastsetter prosedyren for avgjørelsen av spørsmålet om fjerning av et medlem.

4.13.10 Artikkel 12.10 om panelets rolle

Artikkelen angir voldgiftspanelets kompetanse og fastslår at avgjørelser kan tas ved flertall. Voldgiftspanelets rapporter skal offentliggjøres med mindre partene avtaler noe annet.

4.13.11 Artikkel 12.11 om prosedyreregler

Artikkelen fastslår at Den blandede komité innen seks måneder etter avtalens ikrafttredelse skal godkjenne et sett modellregler for voldgiftsprosedyren. Med mindre annet er bestemt i avtalen eller partene enes om noe annet, skal disse gjelde. Bestemmelsen angir enkelte elementer som skal inngå i modellreglene, herunder rett til åpen høring og at høringer skal finne sted i Washington DC med mindre partene enes om noe annet.

4.13.12 Artikkel 12.12 om konsolidering av saker

Artikkelen fastslår at når mer enn én part ber om at et voldgiftspanel skal opprettes i forbindelse med samme sak eller tiltak, så bør det om mulig kun etableres ett panel.

4.13.13 Artikkel 12.13 om panelets rapport

Artikkelen fastslår at voldgiftspanelet skal levere to rapporter, en innledende og en endelig rapport. Den innledende rapporten skal fremlegges innen 90 dager etter at voldgiftspanelet ble etablert, men med en kortere tidsfrist på 50 dager for hastesaker. Tvistepartene har rett til å kommentere innholdet skriftlig innen 14 dager. Den endelige rapporten skal fremlegges innen 30 dager etter at den første rapporten ble fremlagt. Bestemmelsen gir en nærmere beskrivelse av hva rapportene skal inneholde.

4.13.14 Artikkel 12.14 om anmodning om avklaring av rapporten

Artikkelen åpner for at en part i tvisten skriftlig kan be panelet klargjøre slutninger i den endelige rapporten som parten finner uklare innen 10

dager etter fremleggelsen av den endelige rapporten. Panelet skal besvare henvendelsen innen 10 dager. En slik anmodning skal ikke ha noen innvirkning på tidsfristene angitt i artikkel 12.16 og 12.17.

4.13.15 Artikkel 12.15 om utsettelse og avslutting av sakens behandling

Artikkelen fastslår prosedyrene for suspensjon eller avslutting av en tvist før panelet har lagt frem sin endelige rapport.

4.13.16 Artikkel 12.16 om gjennomføring av rapporten og kompensasjon

Artikkelen fastslår hvilke deler av panelets rapport som skal være bindende for de involverte partene. Artikkelen beskriver videre kravene til gjennomføring av panelets avgjørelse. Hver av partene er forpliktet til umiddelbart å treffe de tiltak som er nødvendige for å følge opp avgjørelsen. Dersom dette er upraktisk, skal det gjøres innen rimelig tid, med mindre voldgiftspanelet har fastsatt en gjennomføringsfrist eller partene har blitt enige om dette. Den part som skal gjennomføre avgjørelsen skal notisere den annen part, innen 30 dager etter den endelige rapporten, om når og hvordan dette vil bli gjort, eventuelt om den anser gjennomføringen som upraktisk og derfor vil tilby kompensasjon. Dersom den annen part ikke anser tilbudet om kompensasjon som tilstrekkelig eller at tilbudet ikke er detaljert nok til å foreta en skikkelig vurdering, kan denne be om konsultasjoner med det formål å inngå en avtale om kompensasjon. Dersom partene ikke kommer til enighet innen 30 dager fra mottak av konsultasjonsanmodning, skal parten gjennomføre avgjørelsen i tråd med de fastlagte tidsrammene.

4.13.17 Artikkel 12.17 om manglende gjennomføring og oppheving av fordeler

Artikkelen fastslår prosedyren som gjelder om den innklagede parten ikke gjennomfører voldgiftspanelets avgjørelse, herunder at mottiltak kan iverksettes på nærmere vilkår. En part kan be voldgiftspanelet avgjøre om rapporten er tilstrekkelig gjennomført, og mottiltak kan ikke iverksettes før slik avgjørelse foreligger. Mottiltak skal varsles før iverksettelse, og eventuell tvist om rettmessigheten av disse skal avgjøres ved voldgift før eventuell iverksettelse. En part kan også be

voldgiftspanelet avgjøre om det er grunnlag for å oppheve iverksatte tiltak.

4.14 Kapittel XIII Avsluttende bestemmelser

4.14.1 Artikkel 13.1 om vedlegg, tillegg og fotnoter

Artikkelen fastslår at vedleggene, tilleggene og fotnotene i avtalen er en integrert del av avtalen.

4.14.2 Artikkel 13.2 om ikrafttredelse

Artikkelen fastslår at avtalen skal ratifiseres, godtas eller godkjennes i overensstemmelse med partenes respektive rettslige og konstitusjonelle krav. Avtalen trer i kraft 1. juni 2011 dersom Peru og minst én EFTA-stat har deponert sine ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningsinstrumenter, eller har notifisert midlertidig anvendelse, til depositaren minst to måneder før dette tidspunkt. Hvis avtalen ikke trer i kraft 1. juni 2011, skal den tre i kraft den første dagen i den tredje måneden etter at Peru og minst én EFTA-stat har deponert sine ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjennelsesinstrumenter, eller har notifisert midlertidig anvendelse til depositaren. For EFTA-stater som deponerer sine ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjennelsesinstrumenter etter at avtalen er trådt i kraft, skal avtalen tre i kraft den første dagen i den tredje måneden etter at EFTA-staten har deponert sitt instrument. Det gis adgang til midlertidig anvendelse av avtalen forutsatt at Peru har ratifisert denne.

4.14.3 Artikkel 13.3 om endringer

Artikkelen fastslår at forslag til endringer i avtalen skal forelegges Den blandede komité. Med mindre partene bestemmer noe annet, skal endringer tre i kraft første dag i den tredje måneden etter at siste ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjennelsesinstrumentet er deponert.

4.14.4 Artikkel 13.4 om tiltredelse

Artikkelen åpner for at enhver stat som blir medlem av EFTA kan ta del i avtalen på vilkår besluttet mellom den tiltredende staten og partene i frihandelsavtalen, forutsatt at Den blandede komité godtar statens tiltredelse.

4.14.5 Artikkel 13.5 om oppsigelse

Artikkelen gir partene anledning til å si opp avtalen med seks måneders varsel. Avtalen opphører dersom Peru sier opp avtalen.

4.14.6 Artikkel 13.6 om forholdet til de supplerende avtalene

Artikkelen slår fast at avtalen ikke skal tre i kraft eller anvendes midlertidig mellom Peru og en EFTA-stat med mindre den bilaterale landbruksavtalen trer i kraft eller anvendes midlertidig samtidig. En oppsigelse av landbruksavtalen medfører en oppsigelse av frihandelsavtalen, og motsatt.

4.14.7 Artikkel 13.7 om autentiske tekster

Artikkelen fastslår at med unntak for enkelte nærmere angitte deler av vedlegg som kun er inngått på spansk eller engelsk, så er de engelske og spanske avtaletekstene like gyldige og autentiske. Ved motstrid skal den engelske teksten ha forrang.

4.14.8 Artikkel 13.8 om depositar

Artikkel 13.8 fastslår at Norge skal være depositar for avtalen.

4.14.9 Vedleggene til avtalene

Frihandelsavtalen inneholder 14 vedlegg (vedlegg I–XIV) som er en integrert del av avtalen.

Vedlegg I inneholder partenes forpliktelser når det gjelder elektronisk handel.

Vedlegg II lister de produktene fra HS-kapitlene 25–97 som er unntatt fra det generelle tollfritaket i artikkel 2.1.

Vedlegg III lister partenes forpliktelser når det gjelder handel med bearbeidede landbruksprodukter vist til i artikkel 2.9 og 2.11.

Vedlegg IV lister partenes forpliktelser når det gjelder handel med fisk og andre marine produkter vist til i artikkel 2.9 og 2.11.

Vedlegg V inneholder opprinnelsesregler og bestemmelser om administrativt samarbeid.

Vedlegg VI inneholder bestemmelser om gjensidig administrativ assistanse innen tollforhold.

Vedlegg VII inneholder bestemmelser om gjensidig handelsforenkling.

Vedlegg VIII inneholder Perus tollnedtrapingsliste for industrielle varer.

Samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Peru og en avtale om handel med landbruksvarer mellom Norge og Peru, begge av 24. juni 2010

Vedlegg IX inneholder spesifikke peruanske unntak til avsnitt 1 og 2 i avtalens artikkel 2.9 (import- og eksportrestriksjoner).

Vedlegg X inneholder bestemmelser om godkjenning av tjenestetilbyderes kvalifikasjoner vist til i artikkel 4.2.

Vedlegg XI lister opp unntakene fra nasjonal behandling i investeringskapitlet.

Vedlegg XII lister kontaktpunkter for vitenskapelig samarbeid.

Vedlegg XIII inneholder spesifiseringer knyttet til artikkel 7.1 (dekningsområde).

Vedlegg XIV inneholder spesifiseringer knyttet til artikkel 7.1 (dekningsområde).

5 Den bilaterale landbruksavtalen

Handelen med ubearbeidede landbruksvarer er ikke regulert i EFTA-konvensjonen. WTOs regelverk forutsetter imidlertid at frihandelsavtalen skal eliminere toll og andre handelsrestriksjoner for den vesentlige del av samhandelen. Det er derfor fremforhandlet individuelle bilaterale avtaler om handel med ubearbeidede landbruksvarer mellom den enkelte EFTA-stat og Peru.

I de bilaterale forhandlingene om ubearbeidede landbruksvarer har det vært en forutsetning at hver avtalepart skal kunne gjennomføre sin egen nasjonale landbrukspolitikk. Avtalen mellom Norge og Peru inneholder lister over tollkonsesjoner fra henholdsvis norsk og peruansk side. I den bilaterale landbruksavtalen er det gitt tollreduksjoner til Peru på et svært bredt vareområde. Dette betyr at en har gitt tollreduksjoner innenfor de fleste kapitler på jordbruksområdet. De største tollreduksjonene er gitt på blomster, grønnsaker, frukt, frø, krydder, oljer, konserverte grønnsaker, juicer og tobakk.

Peru har et ganske liberalt importregime på jordbruk. I forhandlingene gav de derfor tollreduksjoner på blant annet sauekjøtt, ost, blomster og plantedeler, grønnsaker, frukt, oljer, konserverte grønnsaker, alkoholholdige drikker og mat til kjæledyr.

Landbruksavtalen medfører at Norge og Peru skal gi hverandre tollkonsesjoner på landbruksvarer (opprinnelsesprodukter fra avtalepartene) som spesifisert i avtalens vedlegg. Dersom en av partene ønsker det, skal partene konsultere om videre liberalisering av handelen med landbruksvarer. I landbruksavtalens artikkel 6 vises det til enkelte artikler i handelsavtalen mellom EFTA og Peru som skal gjelde, med de nødvendige tilpasninger (*mutatis mutandis*), for landbruksavtalen. Partene forplikter seg blant annet til å løse eventuelle tvister og uenigheter i Den blandede komité.

Den bilaterale landbruksavtalen er ellers tilknyttet bestemmelsene i WTO-avtalen om landbruk. Den bilaterale landbruksavtalen trer i kraft samtidig som frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Peru trer i kraft mellom Norge og Peru, og opphører dersom Norge eller Peru sier opp frihandelsavtalen.

Landbruksavtalen inneholder 3 vedlegg (vedlegg I-III) som er en integrert del av avtalen.

Vedlegg I inneholder tollkonsesjoner gitt av Peru.

Vedlegg II inneholder tollkonsesjoner gitt av Norge.

Vedlegg III inneholder prisbåndsystemet til Peru.

6 Gjennomføring i norsk rett

I Prop. 1 LS (2010-2011) Skatter og avgifter gis Finansdepartementet fullmakt til å iverksette de tollmessige sider ved frihandelsavtalen og landbruksavtalen med Peru for budsjettperioden 2011. Avtalene vil bli gjennomført ved endring av toll-

tariffen. De nødvendige endringer vil også bli gjennomført i Finansdepartementets forskrift av 13. desember 2004 nr. 1702 om preferensielle opprinnelsesregler.

7 Økonomiske og administrative konsekvenser

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Peru og den bilaterale avtalen om handel med landbruksvarer mellom Norge og Peru vil ikke medføre budsjettmessige konsekvenser av betydning. Utover vanlige oppgaver i forbindelse med Den blandede komité samt toll- og opprinnelsesrelaterte spørsmål, vil avtalene heller ikke ha administrative konsekvenser av betydning.

Avtalene vil legge til rette for økt handel mellom Norge og Peru, og dette vil kunne gi sam-

funnsøkonomiske gevinster for begge land gjennom bedre markedsadgang for eksport og reduserte importhindre. På bakgrunn av at Norges samhandel med Peru foreløpig er begrenset, jamfør avsnitt 2.3, vil de samfunnsøkonomiske gevinstene imidlertid trolig være begrensede.

Avtalen vurderes ikke å ha målbar betydning for naturmiljøet.

8 Konklusjon og tilrådning

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Peru og avtalen om handel med landbruksvarer mellom Norge og Peru vil bidra til økt handel og verdiskaping.

Frihandelsavtalen og avtalen om handel med landbruksvarer er forelagt samtlige departementer som alle anbefaler at ratifikasjon finner sted. Nærings- og handelsdepartementet tilrår at frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Peru og avtalen om handel med landbruksvarer mellom Norge og Peru ratifiseres. Utenriksdepartementet slutter seg til dette.

Utenriksdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Peru og en avtale om handel med landbruksvarer mellom Norge og Peru, begge av 24. juni 2010.

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Peru og en avtale om handel med landbruksvarer mellom Norge og Peru, begge av 24. juni 2010, i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til vedtak om samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Peru og en avtale om handel med landbruksvarer mellom Norge og Peru, begge av 24. juni 2010

I

Stortinget samtykker i ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Peru og en avtale om handel med landbruksvarer mellom Norge og Peru, begge av 24. juni 2010.

Vedlegg 1

Free Trade Agreement between the Republic of Peru and the EFTA States

PREAMBLE

The Republic of Peru (hereinafter referred to as «Peru») on one part,

and Iceland, the Principality of Liechtenstein, the Kingdom of Norway and the Swiss Confederation (hereinafter referred to as «the EFTA States») on the other,

each individual State referred to as a «Party» or collectively referred to as the «Parties»:

RESOLVED to strengthen the special bonds of friendship and co-operation between them and desirous, by way of the removal of obstacles to trade, to contribute to the harmonious development and expansion of world trade and provide a catalyst for broader international co-operation, in particular between Europe and South America;

CONSIDERING the important links existing between Peru and the EFTA States, in particular the *Joint Declaration on Co-operation* signed in Geneva on 24 april 2006, and wishing to strengthen these links through the creation of a free trade area, thus establishing close and lasting relations;

REAFFIRMING their commitment to democracy, the rule of law, human rights and fundamental freedoms in accordance with their obligations under international law, including the principles set out in the *United Nations Charter* and the *Universal Declaration of Human Rights*;

ACKNOWLEDGING the relationship between good corporate and public sector governance and sound economic development, and affirming their support to the principles of corporate governance in the *United Nations Global Compact*, as well as their intent to promote transparency and prevent and combat corruption;

BUILDING on their respective rights and obligations under the *Marrakesh Agreement Establishing the World Trade Organization* (hereinafter referred to as «the WTO Agreement») and the other agreements negotiated thereunder and

Frihandelsavtale mellom Republikken Peru og EFTA-statene

Fortale

Republikken Peru (heretter kalt «Peru») på den ene siden

og Island, Fyrstedømmet Liechtenstein, Kongeriket Norge og Det sveitsiske edsforbund (heretter kalt «EFTA-statene») på den andre siden,

hver enkelt stat heretter kalt «part» eller samlet kalt «partene»,

SOM HAR BESLUTTET å styrke de særlige vennskaps- og samarbeidsbåndene dem imellom, og som ved å fjerne handelshindringer ønsker å bidra til en harmonisk utvikling og utvidelse av verdenshandelen og virke som pådriver for et bredere internasjonalt samarbeid, særlig mellom Europa og Sør-Amerika,

SOM TAR I BETRAKTNING de viktige båndene som eksisterer mellom Peru og EFTA-statene, særlig felleserklæringen om samarbeid undertegnet i Genève 24. april 2006, og som ønsker å styrke disse båndene ved å opprette et frihandelsområde og på den måten etablere nære og varige forbindelser,

SOM PÅ NYTT BEKREFTER sin oppslutning om demokratiet, rettsstaten, menneskerettighetene og de grunnleggende friheter i samsvar med sine forpliktelser etter folkeretten, herunder prinsippene nedfelt i De forente nasjoners pakt og Verdenserklæringen om menneskerettighetene,

SOM ERKJENNER sammenhengen mellom gode styringsmåter i privat og offentlig sektor og en sunn økonomisk utvikling, og som bekrefter sin støtte til prinsippene om foretaksledelse i De forente nasjoners Global Compact samt sin intensjon om å fremme åpenhet og forebygge og bekjempe korrupsjon,

SOM BYGGER PÅ sine respektive rettigheter og forpliktelser etter Marrakesh-avtalen om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon (heretter kalt «WTO-avtalen») og de øvrige avtalene som er forhandlet fram innenfor rammen av den, samt

other multilateral and bilateral instruments of co-operation;

REAFFIRMING their commitment to economic and social development and the respect for the fundamental rights of workers, including the principles set out in the *International Labour Organisation (ILO)* Conventions to which the Parties are party;

AIMING to create new employment opportunities, improve health and living standards and ensure a large and steadily growing volume of real income in their respective territories through the expansion of trade and investment flows, thereby promoting broad-based economic development in order to reduce poverty and generating opportunities for sustainable economic alternatives to drug-crop production;

WILLING to preserve their ability to safeguard the public welfare;

INTENDING to enhance the competitiveness of their firms in global markets;

DETERMINED to create an expanded and secure market for goods and services in their territories and to ensure a predictable legal framework and environment for trade, business and investment by establishing clear and mutually advantageous rules;

RECOGNISING that the gains from trade liberalisation should not be offset by anti-competitive practices;

RESOLVED to foster creativity and innovation by protecting intellectual property rights while maintaining a balance between the rights of the holders and the interests of the public in general, particularly in education, research, public health and access to information;

DETERMINED to implement this Agreement in a manner consistent with environmental protection and conservation, promote sustainable development, and strengthen their co-operation on environmental matters;

HAVE AGREED, in pursuit of the above, to conclude the following Free Trade Agreement (hereinafter referred to as «this Agreement»):

Chapter 1

General Provisions

Article 1.1

Establishment of a Free Trade Area

The Parties to this Agreement, consistent with Article XXIV of the *General Agreement on Tariffs and Trade 1994* (hereinafter referred to as «the

andre multilaterale og bilaterale samarbeidsavtaler,

SOM PÅ NYTT BEKREFTER sin oppslutning om økonomisk og sosial utvikling og respekt for arbeidstakernes grunnleggende rettigheter, herunder prinsippene fastsatt i Den internasjonale arbeidsorganisasjons (ILO) konvensjoner som partene er part i,

SOM HAR SOM MÅL å skape nye arbeidsplasser, bedre helsesituasjonen og levestandarden og sikre en høy og jevnt stigende vekst i realinntektsvolumet på sine respektive territorier gjennom utvidelse av handelen og økte investeringsstrømmer for på den måten å fremme bred økonomisk utvikling med sikte på å redusere fattigdom, og å skape muligheter for bærekraftige økonomiske alternativer til narkotikaproduksjon,

SOM ER VILLIGE til å opprettholde sin evne til å trygge offentlig velferd,

SOM HAR TIL HENSIKT å styrke sine foretaks konkurranseevne i globale markeder,

SOM ER FAST BESTEMT PÅ å skape et utvidet og stabilt marked for varer og tjenester på sine territorier og sikre et forutsigbart rettslig rammeverk og miljø for handel, forretningsvirksomhet og investeringer ved å fastsette tydelige og gjensidig fordelaktige regler,

SOM ERKJENNER at gevinstene ved handelsliberalisering ikke må motvirkes av konkurransebegrensende atferd,

SOM HAR BESLUTTET å fremme kreativitet og nyskaping ved å gi immaterielle rettigheter vern samtidig som det opprettholdes en balanse mellom rettighetshavernes rettigheter og offentlighetens interesser, særlig med hensyn til utdanning, forskning, folkehelse og tilgang til informasjon,

SOM ER FAST BESTEMT PÅ å gjennomføre denne avtale på en måte som søker å verne og bevare miljøet, å fremme bærekraftig utvikling og å styrke sitt samarbeid i miljøspørsmål,

ER ENIGE OM, for å nå ovennevnte mål, å inngå følgende frihandelsavtale (heretter kalt «denne avtale»):

Kapittel 1

Alminnelige bestemmelser

Artikkel 1.1

Opprettelse av et frihandelsområde

I samsvar med artikkel XXIV i generalavtalen om tolltariffer og handel fra 1994 (heretter kalt «GATT 1994») og artikkel V i generalavtalen om

GATT 1994») and Article V of the *General Agreement on Trade in Services* (hereinafter referred to as «the GATS»), hereby establish a free trade area by means of this Agreement and the complementary Agreements on Agriculture, concurrently concluded between Peru and each individual EFTA State.

Article 1.2

Objectives

The objectives of this Agreement are:

- a. to achieve the liberalisation of trade in goods, in conformity with Article XXIV of the GATT 1994;
- b. to achieve the liberalisation of trade in services, in conformity with Article V of the GATS;
- c. to substantially increase investment opportunities in the free trade area to contribute to the sustainable development of the Parties;
- d. to achieve further liberalisation on a mutual basis of the government procurement markets of the Parties;
- e. to promote competition in their economies, particularly as it relates to economic relations between the Parties;
- f. to ensure adequate and effective protection of intellectual property rights;
- g. to contribute, by the removal of barriers to trade and investment, to the harmonious development and expansion of world trade; and
- h. to ensure co-operation related to trade capacity building, in order to expand and improve the benefits of this Agreement, and to reduce poverty and foster competitiveness and economic development.

Article 1.3

Svalbard

This Agreement shall not apply to the territory of Svalbard, with the exception of trade in goods.

Article 1.4

Relation to Other International Agreements

The provisions of this Agreement shall be applied without prejudice to the rights and obligations of the Parties under the WTO Agreement and the other agreements negotiated thereunder to which they are a party and any other international agreement to which they are a party.

handel med tjenester (heretter kalt «GATS») oppretter avtalepartene herved et frihandelsområde gjennom denne avtale og tilleggsavtalene om landbruk, som inngås samtidig mellom Peru og hver enkelt EFTA-stat.

Artikkel 1.2

Formål

Formålet med denne avtale er

- a. å oppnå liberalisering av handelen med varer i samsvar med artikkel XXIV i GATT 1994,
- b. å oppnå liberalisering av handelen med tjenester i samsvar med artikkel V i GATS,
- c. å styrke investeringsmulighetene betydelig i frihandelsområdet for å bidra til en bærekraftig utvikling hos partene,
- d. å oppnå en ytterligere liberalisering på gjensidig grunnlag av partenes markeder for offentlige anskaffelser,
- e. å fremme konkurranse i partenes økonomier, særlig hva angår de økonomiske forbindelser dem imellom,
- f. å sikre tilstrekkelig og effektivt vern av immaterielle rettigheter,
- g. å bidra til en harmonisk utvikling og utvidelse av verdenshandelen ved å fjerne hindringer for handel og investeringer, og
- h. å sørge for samarbeid om oppbygging av handelskompetanse med sikte på å utvide og styrke fordelene ved denne avtale, og å redusere fattigdom og fremme konkurranseevne og økonomisk utvikling.

Artikkel 1.3

Svalbard

Denne avtale får ikke anvendelse på Svalbards territorium, med unntak av handel med varer.

Artikkel 1.4

Forholdet til andre internasjonale avtaler

Anvendelse av bestemmelsene i denne avtale skal ikke berøre partenes rettigheter og forpliktelser etter WTO-avtalen og de øvrige avtaler som er fremforhandlet innenfor dens ramme, og som de er part i, samt enhver annen internasjonal avtale de er part i.

Article 1.5

Trade and Economic Relations Covered by this Agreement

1. The provisions of this Agreement apply to the trade and economic relations between on the one side Peru and on the other side each individual EFTA State, but not to trade relations between individual EFTA States, unless otherwise provided for in this Agreement.
2. As a result of the customs union established by the Treaty of 29 March 1923 between Switzerland and the Principality of Liechtenstein, Switzerland shall represent the Principality of Liechtenstein in matters covered thereby.

Article 1.6

Central, Regional and Local Government

Each Party shall ensure within its territory the observance of all obligations and commitments under this Agreement by its respective central, regional and local governments and authorities, and by non-governmental bodies in the exercise of governmental powers delegated to them by central, regional and local governments or authorities.

Article 1.7

Taxation

1. This Agreement shall not restrict a Party's fiscal sovereignty to adopt taxation measures¹, except for the disciplines referred to hereafter:
 - a. Article 2.11 (National Treatment) and such other provisions of this Agreement as are necessary to give effect to that Article to the same extent as does Article III of the GATT 1994;
 - b. Article 5.3 (National Treatment), subject to Article 5.8 (Exceptions).
2. Notwithstanding paragraph 1, this Agreement shall not affect the rights and obligations of a Party under any tax convention. In the event of any inconsistency between this Agreement and such convention, the latter shall prevail to the extent of the inconsistency.

¹ It is understood that taxation measures do not include: customs duties on imports or measures listed in subparagraphs (b) (ii) and (iii) of Article 2.2 (Definitions).

Artikkel 1.5

Handelsforbindelser og økonomiske forbindelser omfattet av denne avtale

1. Bestemmelsene i denne avtale får anvendelse på handelsforbindelsene og de økonomiske forbindelsene mellom Peru på den ene siden og hver enkelt EFTA-stat på den andre siden, men ikke på handelsforbindelsene mellom de enkelte EFTA-stater, med mindre noe annet er fastsatt i denne avtale.
2. Som et resultat av tollunionen som ble opprettet ved traktat av 29. mars 1923 mellom Sveits og Fyrstedømmet Liechtenstein, skal Sveits representere Fyrstedømmet Liechtenstein i spørsmål som omfattes av traktaten.

Artikkel 1.6

Sentrale, regionale og lokale myndigheter

Hver part skal innenfor sitt territorium påse at alle forpliktelser etter denne avtale overholdes av dens respektive sentrale, regionale og lokale administrative enheter og myndigheter og av ikke-statlige organer når disse utøver offentlig myndighet delegert til dem av sentrale, regionale og lokale administrative enheter eller myndigheter.

Artikkel 1.7

Beskatning

1. Denne avtale skal ikke innskrenke en parts fiskale suverenitet til å innføre avgiftstiltak¹, med unntak av områdene nevnt nedenfor:
 - a. artikkel 2.11 (Nasjonal behandling) og andre tilsvarende bestemmelser i denne avtale når de er nødvendige for at nevnte artikkel skal få virkning i samme utstrekning som artikkel III i GATT 1994,
 - b. artikkel 5.3 (Nasjonal behandling), med forbehold for artikkel 5.8 (Unntak).
2. Uten hensyn til bestemmelsene i nr. 1 skal denne avtale ikke påvirke en parts rettigheter og forpliktelser etter noen skatteavtale. Der- som det er motstrid mellom denne avtale og en slik skatteavtale, skal sistnevnte gå foran i den utstrekning det foreligger motstrid.

¹ Det forutsettes at avgiftstiltak ikke omfatter toll på import eller tiltak oppført i artikkel 2.2 (Definisjoner) bokstav b ii) og iii).

*Article 1.8***Electronic Commerce**

The Parties recognise the growing role of electronic commerce for trade between them. With a view to supporting provisions of this Agreement related to trade in goods and services, the Parties undertake to intensify their co-operation on electronic commerce for their mutual benefit. For that purpose the Parties have established the framework contained in Annex I (Electronic Commerce).

*Article 1.9***Definitions of General Application**

For the purposes of this Agreement, unless otherwise specified:

- a. «days» means calendar days;
- b. «goods» means any merchandise, product, article or material;
- c. «juridical person» means any legal entity duly constituted or otherwise organised under applicable law, whether for profit or otherwise, and whether privately-owned or governmentally-owned, including any corporation, trust, partnership, joint venture, sole proprietorship or association;
- d. «measure» means any law, regulation, procedure, requirement, provision or practice;
- e. «national» means a natural person who has the nationality of a Party or is a permanent resident of a Party in accordance with its domestic law;
- f. «person» means a natural person or a juridical person.

*Chapter 2***Trade in Goods***Article 2.1***Scope**

This Chapter applies to the following goods traded between the Parties:

- a. goods classified under chapters 25 to 97 of the Harmonized Commodity Description and Coding System (hereinafter referred to as «the HS»), excluding the products listed in Annex II (Excluded Products);
- b. processed agricultural products specified in Annex III (Processed Agricultural Products), with due regard to the arrangements provided

*Artikkel 1.8***Elektronisk handel**

Partene erkjenner at elektronisk handel spiller en økende rolle i handelen mellom dem. Med sikte på å utfylle bestemmelsene om handel med varer og tjenester i denne avtale er partene enige om å intensivere sitt samarbeid om elektronisk handel til gjensidig fordel. For dette formål har partene fastsatt rammebestemmelsene i vedlegg I (Elektronisk handel).

*Artikkel 1.9***Definisjoner som får generell anvendelse**

Med mindre noe annet er fastsatt i denne avtale, menes med

- a. «dager»: kalenderdager,
- b. «varer»: en vare, et produkt, en artikkel eller et materiale,
- c. «juridisk person»: ethvert rettssubjekt som er behørig opprettet eller på annen måte organisert i henhold til gjeldende lovgivning, uansett om det har et økonomisk formål eller ikke, og uansett om det er privat eller offentlig eid, herunder enhver form for selskap, forvaltningsselskap (trust), kompaniskap, fellesforetak (joint venture), personlig foretak eller sammenslutning,
- d. «tiltak»: lov, forskrift, fremgangsmåte, krav, bestemmelse eller praksis,
- e. «borger»: en fysisk person som er statsborger eller fast bosatt i en part i henhold til partens nasjonale lovgivning,
- f. «person»: en fysisk eller juridisk person.

*Kapittel 2***Handel med varer***Artikkel 2.1***Virkeområde**

Dette kapittel får anvendelse på følgende varer som handles mellom partene:

- a. varer som hører under kapittel 25 til 97 i Det harmoniserte system for beskrivelse og koding av varer (heretter kalt «HS»), med unntak av varer oppført i vedlegg II (Unntak),
- b. bearbeidede landbruksvarer oppført i vedlegg III (Bearbeidede landbruksvarer), idet det tas

- for in Chapter 3 (Processed Agricultural Products); and
- c. fish and other marine products as provided for in Annex IV (Fish and Other Marine Products).

Article 2.2

Definitions

For the purposes of this Chapter, unless otherwise specified:

- a. «customs authority» means the authority that according to the legislation of a Party is responsible for the administration of its customs legislation;
- b. «customs duties on imports» means any duty or a charge of any kind imposed on, or in connection with, the importation of goods, including any form of surtax or surcharge, except:
 - i. charges equivalent to an internal tax imposed consistently with paragraph 2 of Article III of the GATT 1994;
 - ii. antidumping or countervailing duties that are applied pursuant to Article VI of the GATT 1994; or
 - iii. fees or other charges in connection with importation commensurate with the cost of services rendered.
- c. «customs legislation» means any legal or regulatory provision adopted by a Party, governing the import, export or transit of goods and their placing under any customs procedure, including measures of prohibition, restriction and control.

Article 2.3

Rules of Origin and Mutual Assistance in Customs Matters

1. The provisions on rules of origin and administrative co-operation are set out in Annex V (Rules of Origin and Administrative Co-operation).
2. The provisions on mutual assistance in customs matters are set out in Annex VI (Mutual Administrative Assistance in Customs Matters).

Article 2.4

Trade Facilitation

With the aim to facilitate trade between Peru and the EFTA States, the Parties shall:

- tilbørlig hensyn til ordningene fastsatt i kapittel 3 (Bearbeidede landbruksvarer), og
- c. fisk og andre marine produkter som fastsatt i vedlegg IV (Fisk og andre marine produkter).

Artikkel 2.2

Definisjoner

Med mindre noe annet er fastsatt i dette kapittel, menes med

- a. «tollmyndighet»: myndigheten som i henhold til en parts lovgivning har ansvaret for å håndheve partens tollregelverk,
- b. «toll på import» eller «importtoll»: enhver toll eller avgift uansett art som ilegges ved eller i forbindelse med import av varer, herunder enhver form for tilleggsavgift eller ekstra avgift, med unntak av
 - i. avgifter som tilsvarende en innenlandsk avgift ilagt i samsvar med artikkel III nr. 2 i GATT 1994,
 - ii. antidumping- eller utjevningstoll som anvendes i henhold til artikkel VI i GATT 1994, eller
 - iii. gebyrer eller andre avgifter i forbindelse med import når de tilsvarende kostnadene for tjenester som ytes,
- c. «tollregelverk»: enhver bestemmelse i lov eller forskrift som en part har vedtatt, og som regulerer import, eksport eller transitt av varer og deres angivelse til en tollprosedyre, herunder tiltak i form av forbud, restriksjon eller kontroll.

Artikkel 2.3

Opprinnelsesregler og gjensidig bistand i tollsaker

1. Bestemmelsene om opprinnelsesregler og forvaltningssamarbeid er fastsatt i vedlegg V (Opprinnelsesregler og forvaltningssamarbeid).
2. Bestemmelsene om gjensidig bistand i tollsaker er fastsatt i vedlegg VI (Gjensidig administrativ bistand i tollsaker).

Artikkel 2.4

Handelsfasilitering

For å lette handelen mellom Peru og EFTA-statene skal partene

- a. simplify, to the greatest extent possible, procedures for trade in goods and related services;
 - b. promote multilateral co-operation among them in order to enhance their participation in the development and implementation of international conventions and recommendations on trade facilitation; and
 - c. co-operate on trade facilitation within the framework of the Joint Committee,
- in accordance with the provisions set out in Annex VII (Customs Procedures and Trade Facilitation).

Article 2.5

Establishment of a Sub-Committee on Trade in Goods, Rules of Origin and Customs Matters

1. The Sub-Committee of the Joint Committee on Trade in Goods, Rules of Origin and Customs Matters is hereby established.
2. Unless otherwise provided for in this Agreement, the functions of the Sub-Committee shall be to exchange information, review developments, endeavour to resolve any technical differences that may arise among the Parties, prepare technical amendments to Annexes II (Excluded Products), III (Processed Agricultural Products), IV (Fish and Other Marine Products), V (Rules of Origin and Administrative Co-operation), VI (Mutual Administrative Assistance in Customs Matters), VII (Customs Procedures and Trade Facilitation) and VIII (Industrial Goods), and to assist the Joint Committee.
3. The Sub-Committee shall be chaired alternately by a representative of Peru or an EFTA State for an agreed period of time. The chairperson shall be elected at the first meeting of the Sub-Committee. The Sub-Committee shall act by consensus.
4. The Sub-Committee shall report to the Joint Committee. The Sub-Committee may make recommendations to the Joint Committee on matters related to its functions.
5. The Sub-Committee shall meet as often as required. It may be convened by the Joint Committee, by the chairperson of the Sub-Committee on his or her own initiative, or upon request of a Party. The venue shall alternate between Peru and an EFTA State.
6. A provisional agenda for each meeting shall be prepared by the chairperson in consultation with the Parties, and forwarded to them, as a general rule, no later than two weeks before the meeting.

- a. i størst mulig grad forenkle prosedyrene for handel med varer og tilknyttede tjenester,
 - b. fremme multilateralt samarbeid seg imellom med sikte på å styrke sin deltakelse i utviklingen og gjennomføringen av internasjonale konvensjoner og anbefalinger om handelsfasilitering, og
 - c. samarbeide om handelsfasilitering innenfor rammen av Den blandede komité,
- i samsvar med bestemmelsene i vedlegg VII (Tollprosedyrer og handelsfasilitering).

Artikkel 2.5

Nedsettelse av en underkomité for handel med varer, opprinnelsesregler og tollsaker

1. Under Den blandede komité nedsettes det her ved en underkomité for handel med varer, opprinnelsesregler og tollsaker.
2. Med mindre noe annet er fastsatt i denne avtale, skal underkomiteen ha til oppgave å utveksle informasjon, gjennomgå utviklingen, bestrebe seg på å løse faglige uoverensstemmelser som kan oppstå mellom partene, forbedre tekniske endringer i tilknytning til vedlegg II (Unntak), vedlegg III (Bearbeidede landbruksvarer), vedlegg IV (Fisk og andre marine produkter), vedlegg V (Opprinnelsesregler og forvaltningssamarbeid), vedlegg VI (Gjensidig administrativ bistand i tollsaker), vedlegg VII (Tollprosedyrer og handelsfasilitering) og vedlegg VIII (Industrivarer), og å bistå Den blandede komité.
3. Underkomiteen skal ledes vekselvis og for en omforent tidsperiode av en representant for Peru og en representant for en EFTA-stat. Lederen skal velges på komiteens første møte. Underkomiteen skal treffe sine beslutninger ved samstemmighet (konsensus).
4. Underkomiteen skal rapportere til Den blandede komité. Underkomiteen kan gi Den blandede komité anbefalinger i saker forbundet med dens oppgaver.
5. Underkomiteen skal møtes så ofte som nødvendig. Den kan innkalles av Den blandede komité, av underkomiteens leder på eget initiativ eller på anmodning fra en part. Møtestedet skal være vekselvis i Peru og i en EFTA-stat.
6. Før hvert møte skal lederen, i samråd med partene, utarbeide en foreløpig saksliste og oversende listen til dem, som hovedregel senest to uker før møtet finner sted.

*Article 2.6***Dismantling of Import Duties**

1. Upon entry into force of this Agreement, Peru shall dismantle its customs duties on imports of goods originating in an EFTA State, as provided for in Annexes III (Processed Agricultural Products), IV (Fish and Other Marine Products) and VIII (Industrial Goods).
2. Upon entry into force of this Agreement, the EFTA States shall eliminate all customs duties on imports of goods covered by Article 2.1 (Scope) originating in Peru, unless otherwise provided for in Annexes III (Processed Agricultural Products) and IV (Fish and Other Marine Products).
3. At the request of a Party, consultations shall be held to consider accelerating the elimination of the customs duties on imports set out in the respective Annexes. An agreement between the Parties to accelerate the elimination of a customs duty on imports shall supersede any duty rate or dismantling category set out in Annexes III (Processed Agricultural Products), IV (Fish and other Marine Products) and VIII (Industrial Goods), if approved by the Parties in accordance with their internal legal requirements.
4. No new customs duties on imports or other charges in relation to the importation of originating goods to a Party shall be introduced nor shall those already applied be increased, except as provided for in this Agreement.
5. The Parties recognise that they may:
 - a. following a unilateral tariff reduction, raise a customs duty to the level established in the tariff dismantling schedules of each Party, for the respective year; or
 - b. increase a customs duty pursuant to Article 12.17 (Non-Implementation and Suspension of Benefits).

*Article 2.7***Base Rate**

1. The base rate of customs duty for goods, to which the successive reductions set out in Annexes III (Processed Agricultural Products), IV (Fish and other Marine Products) and VIII (Industrial Goods) are to be applied, shall be the most-favoured nation rate of duty applied on 1 april 2007.
2. If at any moment after the date of entry into force of this Agreement a Party reduces its

*Artikkel 2.6***Avvikling av importavgifter**

1. Peru skal ved denne avtales ikrafttredelse avvikle sin toll på import av varer med opprinnelse i en EFTA-stat, som fastsatt i vedlegg III (Bearbeidede landbruksvarer), vedlegg IV (Fisk og andre marine produkter) og vedlegg VIII (Industrivarer).
2. EFTA-statene skal ved denne avtales ikrafttredelse fjerne all toll på import av varer som omfattes av artikkel 2.1 (Virkeområde) med opprinnelse i Peru, med mindre noe annet er fastsatt i vedlegg III (Bearbeidede landbruksvarer) og vedlegg IV (Fisk og andre marine produkter).
3. På anmodning fra en part skal det holdes konsultasjoner for å vurdere raskere fjerning av toll på import fastsatt i de respektive vedleggene. En avtale mellom partene for å påskynde fjerningen av importtoll skal erstatte en toll eller en avviklingskategori fastsatt i vedlegg III (Bearbeidede landbruksvarer), vedlegg IV (Fisk og andre marine produkter) og vedlegg VIII (Industrivarer) dersom den er godkjent av partene i samsvar med deres internrettslige krav.
4. Det skal ikke innføres noen ny toll på import eller andre avgifter i forbindelse med import av opprinnelsesvarer til en part, og de som allerede anvendes, skal ikke økes, med unntak av hva som er fastsatt i denne avtale.
5. Partene erkjenner at de
 - a. etter en ensidig tollnedsettelse kan bringe en tollsats opp til det nivået som er fastsatt i hver parts tidsplan for avvikling av toll for det aktuelle året, eller
 - b. kan sette opp en tollsats i samsvar med artikkel 12.17 (Manglende gjennomføring og oppheving av fordeler).

*Artikkel 2.7***Basistollsats**

1. Basistollsatsen for varer, som de gradvise reduksjonene fastsatt i vedlegg III (Bearbeidede landbruksvarer), vedlegg IV (Fisk og andre marine produkter) og vedlegg VIII (Industrivarer) skal få anvendelse på, skal være bestevilkårssatsen som gjelder per 1. april 2007.
2. Dersom en part på et tidspunkt etter denne avtales ikrafttredelse reduserer sin gjeldende

applied most favoured nation (hereinafter referred to as «MFN») customs duty on imports that customs duty shall apply only if it is lower than the customs duty calculated in accordance with the relevant Annexes.

bestevilkårssats på import (heretter kalt «MFN-satsen»), skal denne tollsatsen gjelde bare dersom den er lavere enn tollsatsen beregnet i samsvar med de aktuelle vedleggene.

Article 2.8

Duties, Taxes or Other Charges on Exports

No Party may adopt or maintain any duty, tax or other charge on exports of goods to another Party, unless the duty, tax or charge is also adopted for or maintained on these goods when they are destined for domestic consumption.

Artikkel 2.8

Toll og andre eksportavgifter

Ingen part kan vedta eller opprettholde toll eller andre avgifter på eksport av varer til en annen part, med mindre det vedtas eller opprettholdes slik toll eller annen avgift på de samme varene også når de er beregnet på innenlandsk forbruk.

Article 2.9

Import and Export Restrictions

1. Prohibitions or restrictions other than duties, taxes or other charges, whether made effective through quotas, import or export licenses or other measures, shall be eliminated in trade between the Parties in accordance with Article XI of the GATT 1994, which is hereby incorporated into and made part of this Agreement.
2. The Parties understand that paragraph 1 prohibits a Party from adopting or maintaining:
 - a. export and import price requirements, except as permitted in enforcement of countervailing and antidumping duties and undertakings; or
 - b. import licensing conditioned on the fulfilment of a performance requirement.
3. No Party shall adopt or maintain a measure that is inconsistent with the WTO Agreement on Import Licensing Procedures. Any new import licensing procedure and any modification to its existing import licensing procedures or list of products shall be published, whenever practicable, 21 days prior to the date when the requirement becomes effective but in any event no later than that date.
4. Paragraphs 1 and 2 shall not apply to the measures set out in Annex IX (Used Goods).

Artikkel 2.9

Import- og eksportrestriksjoner

1. I samsvar med artikkel XI i GATT 1994, som herved innlemmes i denne avtale og gjøres til en del av den, skal forbud eller begrensninger, bortsett fra toll og andre avgifter, enten de er gjennomført ved kvoter, import- eller eksportlisenser eller andre tiltak, avskaffes i handelen mellom partene.
2. Partene er innforstått med at bestemmelsene i nr. 1 forbyr en part å vedta eller opprettholde
 - a. priskrav ved eksport og import, med unntak av hva som er tillatt ved gjennomføring av utjevnings- og antidumpingtoll og tilleggsforpliktelser i den forbindelse, eller
 - b. importlisensiering betinget av oppfyllelse av et ytelseskrav.
3. Ingen part skal vedta eller opprettholde tiltak som er i strid med WTO-avtalen om importlisensieringsordninger. Enhver ny importlisensieringsordning og enhver endring av eksisterende importlisensieringsordninger eller vareliste skal, dersom det er praktisk mulig, kunngjøres 21 dager før den dato kravet får anvendelse, men ikke under noen omstendighet senere enn nevnte dato.
4. Bestemmelsene i nr. 1 og 2 får ikke anvendelse på tiltakene fastsatt i vedlegg IX (Brukte varer).

Article 2.10

Administrative Fees and Formalities

1. Each Party shall ensure that all fees and charges of whatever character other than import and export duties and other than taxes referred to in Article III of the GATT 1994, are applied in accordance with paragraph 1 of Arti-

Artikkel 2.10

Administrative gebyrer og formaliteter

1. Hver part skal sørge for at alle avgifter og gebyrer uansett art, bortsett fra import- og eksportavgifter og andre avgifter nevnt i artikkel III i GATT 1994, anvendes i samsvar med artikkel

cle VIII of the GATT 1994 and its interpretative notes.

2. No Party shall require consular transactions, including related fees and charges, in connection with the importation of goods of another Party. For the purposes of this Agreement, «consular transaction» means any act by consular authorities of the importing Party in the exporting Party for the purpose of obtaining consular invoices or consular visas for commercial invoices, certificates of origin, manifests, shippers' export declarations, or any other customs documentation required on or in connection with imports.
3. Each Party shall make available and maintain through the Internet updated information about the fees and charges it imposes in connection with importation or exportation.

Article 2.11

National Treatment

Except as provided for in Annex IX (Used Goods), the Parties shall apply national treatment in accordance with Article III of the GATT 1994, including its interpretative notes, which are hereby incorporated and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

Article 2.12

State Trading Enterprises

The rights and obligations of the Parties in respect of state trading enterprises shall be governed by Article XVII of the GATT 1994 and the Understanding on the Interpretation of Article XVII of the GATT 1994, which are hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

Article 2.13

Sanitary and Phytosanitary Measures

1. The Parties confirm their rights and obligations under the WTO Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures (hereinafter referred to as the «SPS Agreement») and by the decisions on the application of the SPS Agreement adopted by the WTO Committee on Sanitary and Phytosanitary Measures. For the purposes of this Chapter and for any communication on sanitary or phytosanitary related matters between the Parties, the definitions in Annex A of the SPS Agree-

VIII nr. 1 i GATT 1994 og dens forklarende merknader.

2. Ingen part skal kreve konsulære transaksjoner, herunder tilknyttede avgifter og gebyrer, i forbindelse med import av varer fra en annen part. I denne avtale skal «konsulære transaksjoner» bety enhver handling som utføres av importpartens konsulære myndigheter på eksportpartens territorium i den hensikt å innhente konsulære fakturaer eller konsulære visa for fakturaer, opprinnelsesbevis, godsmanifest, avskiperes eksportdeklarasjoner eller andre tolldokumenter som kreves ved eller i forbindelse med import.
3. Hver part skal gjennom internett gjøre tilgjengelig og oppdatere opplysninger om avgifter og gebyrer som den legger i forbindelse med import eller eksport.

Artikkel 2.11

Nasjonal behandling

Med unntak av hva som er fastsatt i vedlegg IX (Brukte varer), skal partene anvende nasjonal behandling i samsvar med artikkel III i GATT 1994, herunder dens forklarende merknader, som herved innlemmes i denne avtale og gjøres til en del av den, med de nødvendige endringer.

Artikkel 2.12

Statlige handelsforetak

Partenes rettigheter og forpliktelser med hensyn til statlige handelsforetak skal reguleres av artikkel XVII i GATT 1994 og avtalen om fortolkning av artikkel XVII i GATT 1994, som herved innlemmes i denne avtale og gjøres til en del av den, med de nødvendige endringer.

Artikkel 2.13

Veterinære og plantesanitære tiltak

1. Partene bekrefter sine rettigheter og forpliktelser etter WTOavtalen om anvendelse av veterinære og plantesanitære tiltak (heretter kalt «SPS-avtalen») og etter beslutninger om anvendelsen av SPS-avtalen truffet av WTO-komiteen for veterinære og plantesanitære tiltak. I dette kapittel og ved all kommunikasjon mellom partene om saker forbundet med veterinære eller plantesanitære forhold gjelder definisjonene fastsatt i vedlegg A til SPS-avtalen samt relevante internasjonale organisasjoners ord-

ement, as well as the glossary of harmonised terms of the relevant international organisations, shall apply.

2. The Parties shall work together in the effective implementation of the SPS Agreement and of the provisions set forth in this Article for the purpose of facilitating bilateral trade, without prejudice to the right to adopt measures necessary to protect human, animal or plant health and to achieve the appropriate level of sanitary or phytosanitary protection.
3. The Parties shall not use their sanitary or phytosanitary measures related to control, inspection, approval or certification to restrict market access without scientific justification, without prejudice to paragraph 7 of Article 5 of the SPS Agreement.
4. The Parties shall strengthen their co-operation in the field of sanitary and phytosanitary measures, with a view to increasing the mutual understanding of their respective systems and to improving their sanitary and phytosanitary systems.
5. Peru and any of the EFTA States shall, whenever necessary, for facilitating access to their respective markets, develop bilateral agreements including those between their respective regulatory authorities.
6. The Parties agree to designate and notify to each other, upon entry into force of this Agreement, contact points for notification and information exchange on issues related to sanitary and phytosanitary matters.
7. The Parties hereby establish a forum for SPS experts. The forum shall meet when requested by one of the Parties. In order to permit the efficient use of resources, the Parties shall, to the extent possible, endeavour to use technological means of communication, such as electronic communication, video or phone conference, or arrange for meetings to take place in conjunction with Joint Committee meetings or with meetings of the WTO Committee on Sanitary and Phytosanitary Measures. The forum shall *inter alia*:
 - a. overview and ensure the implementation of this Article;
 - b. consider measures that are likely to affect, or have affected, access to markets of another Party with the aim of finding appropriate and timely solutions in conformity with the SPS Agreement;
 - c. assess progress on market access interests of the Parties;

liste med harmoniserte termer.

2. Partene skal samarbeide om en effektiv gjennomføring av SPS-avtalen og bestemmelsene fastsatt i denne artikkel med sikte på å lette bilateral handel, men uten å berøre retten til å treffe tiltak som er nødvendige for å beskytte menneskers, dyrs og planters helse og for å oppnå det veterinære eller plantesanitære vernnivå som er nødvendig.
3. Partene skal ikke bruke veterinære eller plantesanitære tiltak knyttet til kontroll, inspeksjon, godkjenning eller sertifisering for å begrense markedsadgang, med mindre dette er vitenskapelig begrunnet, uten at bestemmelsene i SPS-avtalens artikkel 5 nr. 7 derved berøres.
4. Partene skal styrke samarbeidet om veterinære og plantesanitære tiltak med sikte på å øke den gjensidige forståelsen av sine respektive systemer og forbedre sine veterinære og plantesanitære systemer.
5. For å lette adgangen til sine respektive markeder skal Peru og hver av EFTA-statene om nødvendig utarbeide bilaterale avtaler, herunder avtaler mellom sine respektive reguleringsmyndigheter.
6. Partene er enige om å utpeke kontaktpunkter som skal forestå underretninger og utveksling av informasjon i spørsmål knyttet til veterinære og plantesanitære forhold, og om å underrette hverandre om hvem som er utpekt, når denne avtale trer i kraft.
7. Partene oppretter herved et forum for SPS-eksperter. Forumet skal holde møte på anmodning fra en av partene. For å muliggjøre effektiv ressursutnytting skal partene så vidt mulig bestrebe seg på å benytte teknologiske kommunikasjonsmidler, som elektronisk kommunikasjon og video- eller telefonkonferanse, eller legge til rette for at møtene holdes i forbindelse med møter i Den blandede komité eller møter i WTO-komiteen for veterinære og plantesanitære tiltak. Forumet skal blant annet
 - a. overvåke og sikre gjennomføringen av denne artikkel,
 - b. vurdere tiltak som antas å ha, eller har hatt, betydning for adgangen til en annen parts markeder, med sikte på å finne hensiktsmessige og rettidige løsninger i samsvar med SPS-avtalen,
 - c. vurdere utviklingen i partenes interesse for markedsadgang,

- d. discuss further developments of the SPS Agreement;
- e. consider the Parties' obligations related to sanitary and phytosanitary matters in other international Agreements; and
- f. establish technical expert groups, as needed.

- d. drøfte den videre utviklingen av SPS-avtalen,
- e. vurdere partenes forpliktelser i tilknytning til veterinære og plantesanitære forhold i andre internasjonale avtaler, og
- f. ved behov opprette tekniske ekspertgrupper.

Article 2.14

Technical Regulations

1. The rights and obligations of the Parties in respect of technical regulations, standards and conformity assessment shall be governed by the WTO Agreement on Technical Barriers to Trade (hereinafter referred to as «the TBT Agreement») which is hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.
2. The Parties shall strengthen their co-operation in the field of technical regulations, standards and conformity assessment, with a view to increasing the mutual understanding of their respective systems and facilitating access to their respective markets. To this end, they shall in particular co-operate in:
 - a. reinforcing the role of international standards as a basis for technical regulations, including conformity assessment procedures;
 - b. promoting the accreditation of conformity assessment bodies on the basis of relevant Standards and Guides of the International Standards Organisation (ISO) and the International Electrotechnical Commission (IEC);
 - c. promoting mutual acceptance of conformity assessment results of conformity assessment bodies, which have been recognised under appropriate multilateral agreements between their respective accreditation systems or bodies; and
 - d. reinforcing the transparency in the development of technical regulations and conformity assessment procedures of the Parties, among others, to ensure that all adopted technical regulations are published on official websites with free and public access. Where a Party detains at a port of entry, goods originating in another Party due to a perceived failure to comply with a technical regulation, it shall immediately notify the importer of the reasons for the detention.

Artikkel 2.14

Tekniske forskrifter

1. Partenes rettigheter og forpliktelser med hensyn til tekniske forskrifter, standarder og samsvarsvurdering skal reguleres av bestemmelsene i WTO-avtalen om tekniske handelshindringer (heretter kalt «TBT-avtalen»), som herved innlemmes i denne avtale og gjøres til en del av den, med de nødvendige endringer.
2. Partene skal styrke samarbeidet om tekniske forskrifter, standarder og samsvarsvurdering med sikte på å øke den gjensidige forståelsen av sine respektive systemer og lette adgangen til sine respektive markeder. For dette formål skal de særlig samarbeide om
 - a. å styrke internasjonale standarders rolle som grunnlag for tekniske forskrifter, herunder prosedyrer for samsvarsvurdering,
 - b. å fremme akkreditering av organer som foretar samsvarsvurderinger, på grunnlag av relevante standarder og veiledninger fra Den internasjonale standardiseringsorganisasjon (ISO) og Den internasjonale elektrotekniske kommisjon (IEC),
 - c. å fremme gjensidig godkjenning av resultater av samsvarsvurderinger foretatt av samsvarsvurderingsorganer som er anerkjent i henhold til en relevant multilateral avtale mellom deres respektive akkrediterings-systemer eller akkrediteringsorganer, og
 - d. å styrke innsynet i utviklingen av partenes tekniske forskrifter og prosedyrer for samsvarsvurdering for blant annet å sikre at alle vedtatte tekniske forskrifter blir kunngjort på offentlige nettsteder med kostnadsfri tilgang for offentligheten. Dersom en part i en anløpshavn holder tilbake varer med opprinnelse i en annen part på grunn av antatt manglende samsvar med en teknisk forskrift, skal den umiddelbart underrette importøren om hvorfor varene holdes tilbake.

3. The Parties shall exchange names and addresses of designated contact points for technical barriers to trade related matters in order to facilitate technical consultations and the exchange of information on all matters that may arise from the application of specific technical regulations, standards and conformity assessment procedures.
4. If a Party requests any information or explanation pursuant to the provisions of this Article, the requested Party shall provide such information or explanation in print or electronically within a reasonable time. The requested Party shall endeavour to respond to such request within 60 days.
5. If a Party considers that another Party has taken measures, not in conformity with the TBT Agreement, which are likely to affect or have affected access to its market that Party may request, through the designated contact point established according to paragraph 3, technical consultations with a view to finding an appropriate solution in conformity with the TBT Agreement. Such consultations, which can take place both within and outside the framework of the Joint Committee, shall be held within 40 days following the date of the receipt of the request. Consultations may also be held by phone-conference or video-conference. Consultations within the Joint Committee shall constitute consultations pursuant to Article 12.5 (Consultations).
3. Partene skal utveksle navn og adresser til utpekte kontaktpunkter for saker som angår tekniske handelshindringer, med sikte på å gjøre tekniske konsultasjoner og utveksling av opplysninger lettere i alle saker som kan oppstå ved anvendelsen av særskilte tekniske forskrifter, standarder og prosedyrer for samsvarsvurdering.
4. Dersom en part anmoder om opplysninger eller redegjørelse i samsvar med bestemmelsene i denne artikkel, skal den anmodede part legge fram opplysninger eller redegjørelse som nevnt skriftlig eller elektronisk innen rimelig tid. Den anmodede part skal bestrebe seg på å besvare anmodningen innen 60 dager.
5. Dersom en part anser at en annen part har truffet tiltak som ikke er i samsvar med TBT-avtalen, og som antas å ha, eller har hatt, betydning for adgangen til den annen parts marked, kan denne part gjennom det utpekte kontaktpunktet opprettet i henhold til nr. 3 anmode om tekniske konsultasjoner med sikte på å finne en hensiktsmessig løsning i samsvar med TBT-avtalen. Slike konsultasjoner, som kan finne sted både innenfor og utenfor rammen av Den blandede komité, skal holdes innen 40 dager etter at anmodningen er mottatt. Konsultasjoner kan også holdes via telefon- eller videokonferanser. Konsultasjoner i Den blandede komité skal utgjøre konsultasjoner i henhold til artikkel 12.5 (Konsultasjoner).

Article 2.15

Subsidies and Countervailing Measures

1. The rights and obligations relating to subsidies and countervailing measures shall be governed by Articles VI and XVI of the GATT 1994 and the WTO Agreement on Subsidies and Countervailing Measures, subject to paragraph 2.
2. Before a Party initiates an investigation to determine the existence, degree and effect of any alleged subsidy in Peru or an EFTA State, as provided for in Article 11 of the WTO Agreement on Subsidies and Countervailing Measures, the Party considering initiating an investigation shall notify in writing to the Party whose goods may be subject to investigation and allow a 30 days period for consultations with a view to finding a mutually acceptable solution. The consultations shall take place within 15 days following the date of the receipt of

Artikkel 2.15

Subsidier og utjevningsavgifter

1. Rettigheter og forpliktelser med hensyn til subsidier og utjevningstiltak skal reguleres av artikkel VI og XVI i GATT 1994 og WTO-avtalen om subsidier og utjevningsavgifter, med forbehold for bestemmelsene i nr. 2.
2. Før en part iverksetter en undersøkelse for å fastslå eksistensen, omfanget og effekten av en angivelig subsidie i Peru eller i en EFTA-stat, slik artikkel 11 i WTO-avtalen om subsidier og utjevningsavgifter fastsetter, skal den part som vurderer å iverksette undersøkelsen, skriftlig underrette den part hvis varer kan bli gjenstand for undersøkelse, og gi en frist på 30 dager til konsultasjon for å finne en løsning som begge parter kan godta. Konsultasjonene skal, dersom en av partene ber om det, finne sted mellom partenes vedkommende myndig-

the notification, among the competent authorities of the Parties, if any Party so requests.

3. Chapter 12 (Dispute Settlement) shall not apply to this Article, except to paragraph 2.

Article 2.16

Anti-Dumping

1. The rights and obligations relating to anti-dumping measures shall be governed by Article VI of the GATT 1994 and the WTO Agreement on the implementation of Article VI of the GATT 1994 (hereinafter referred to as «the WTO Anti-dumping Agreement»), subject to paragraph 2.
2. When a Party receives a properly documented application and before initiating an investigation under the WTO Anti-Dumping Agreement, the Party shall notify in writing to the other Party whose product is allegedly being dumped and allow a 20 days period for consultations with a view to finding a mutually acceptable solution. If a solution cannot be reached, each Party retains its rights and obligations under Article VI of the GATT 1994 and the WTO Anti-Dumping Agreement.
3. The Joint Committee shall review this Article in order to determine whether its content is still necessary to achieve the policy objectives of the Parties.
4. Chapter 12 (Dispute Settlement) shall not apply to this Article, except to paragraph 2.

Article 2.17

Global Safeguard Measures

1. The Parties confirm their rights and obligations under Article XIX of the GATT 1994 and the WTO Agreement on Safeguards (hereinafter referred to as «the Safeguards Agreement»).
2. In taking measures under the WTO provisions referred to in paragraph 1, a Party shall exclude imports of an originating product from one or several Parties if such imports do not in and of themselves cause or threaten to cause serious injury. The Party taking the measure shall make such exclusion in accordance with WTO jurisprudence.
3. No Party may apply, with respect to the same product, at the same time:
 - a. a bilateral safeguard measure; and
 - b. a measure under Article XIX of the GATT 1994 and the Safeguards Agreement.

heter innen 15 dager etter at underretningen er mottatt.

3. Kapittel 12 (Tvisteløsning) får ikke anvendelse på denne artikkel, med unntak av nr. 2.

Artikkel 2.16

Antidumping

1. Rettigheter og forpliktelser med hensyn til antidumpingtiltak skal reguleres av artikkel VI i GATT 1994 og WTO-avtalen om gjennomføring av artikkel VI i GATT 1994 (heretter kalt «WTO-avtalen om antidumping»), med forbehold for bestemmelsene i nr. 2.
2. Når en part mottar en behørig dokumentert henvendelse, og før det iverksettes en undersøkelse i samsvar med WTO-avtalen om antidumping, skal denne part skriftlig underrette den annen part hvis vare angivelig blir dumpet, og gi en frist på 20 dager til konsultasjon for å finne en løsning som begge parter kan godta. Dersom det ikke lar seg gjøre å finne en løsning, beholder hver part sine rettigheter og forpliktelser etter artikkel VI i GATT 1994 og WTO-avtalen om antidumping.
3. Den blandede komité skal gjennomgå denne artikkel for å avgjøre om innholdet i den fortsatt er nødvendig for at partene skal nå sine politiske målsettinger.
4. Kapittel 12 (Tvisteløsning) får ikke anvendelse på denne artikkel, med unntak av nr. 2.

Artikkel 2.17

Globale beskyttelsestiltak

1. Partene bekrefter sine rettigheter og forpliktelser etter artikkel XIX i GATT 1994 og WTO-avtalen om beskyttelsestiltak (heretter kalt «avtalen om beskyttelsestiltak»).
2. Når en part treffer tiltak etter WTO-bestemmelsene nevnt i nr. 1, skal den unnta import av varer med opprinnelse i en eller flere parter dersom slik import i seg selv ikke volder eller truer med å volde alvorlig skade. Den part som treffer tiltaket, skal sørge for at unntak som nevnt er i samsvar med WTOs rettspraksis.
3. Ingen part kan med hensyn til samme vare og på samme tidspunkt anvende
 - a. et bilateralt beskyttelsestiltak og
 - b. et tiltak etter artikkel XIX i GATT 1994 og avtalen om beskyttelsestiltak.

Article 2.18

Bilateral Safeguard Measures

1. During the transition period, where, as a result of the reduction or elimination of a customs duty under this Agreement, a product originating in a Party is being imported into another Party in such increased quantities, in absolute terms or relative to domestic production, and under such conditions as to constitute a substantial cause of serious injury or threat thereof to the domestic industry of like or directly competitive products in the importing Party, the importing Party may take safeguard measures to the minimum extent necessary to remedy or prevent the injury, subject to the provisions of this Article.
2. For the purposes of this Article:
 - a. «transition period» means ten years from the date of entry into force of this Agreement. For goods for which Annex VIII (Industrial Goods) provides for tariff elimination of more than ten years, «transition period» means the tariff elimination period for the goods set out in that Annex; and
 - b. «substantial cause» means a cause which is more important than any other cause.
3. Safeguard measures shall only be taken upon clear evidence that increased imports have caused or are threatening to cause serious injury pursuant to an investigation in accordance with the procedures and definitions laid down in Articles 3 and 4 of the Safeguards Agreement.
4. The Party intending to take or extend a safeguard measure under this Article shall, immediately and in any case no later than 30 days before taking a measure, make notification to the other Parties. The notification shall contain all pertinent information, which shall include evidence of serious injury or threat thereof caused by increased imports, a precise description of the product involved, and the proposed measure, as well as the date of completion of the investigation procedure referred to in paragraph 3, expected duration and timetable for the progressive removal of the measure.
5. A Party applying a bilateral safeguard measure shall, after consultations with the other Party, provide mutually agreed trade liberalisation compensation in the form of concessions having substantially equivalent trade effects or equivalent to the value of the additional duties expected to result from the measure. The Party

Artikkel 2.18

Bilaterale beskyttelsestiltak

1. Dersom en vare med opprinnelse i en part i overgangsperioden, og som et resultat av at toll reduseres eller avvikles i henhold til denne avtale, importeres til en annen part i et slikt økt omfang, i absolutte tall eller i forhold til den innenlandske produksjonen, og under slike forhold at det i vesentlig grad volder eller truer med å volde alvorlig skade for innenlandsk industri som produserer tilsvarende eller direkte konkurrerende varer hos importparten, kan importparten iverksette beskyttelsestiltak i den utstrekning det er absolutt nødvendig for å rette opp eller hindre skaden, med forbehold for bestemmelsene i denne artikkel.
2. I denne avtale menes med
 - a. «overgangsperiode»: ti år regnet fra det tidspunkt denne avtale trer i kraft. Med hensyn til varer der vedlegg VIII (Industri-varer) fastsetter at toll avvikles over mer enn ti år, er overgangsperioden den samme som perioden for avvikling av toll på varene oppført i nevnte vedlegg, og
 - b. «vesentlig årsak»: en årsak som er viktigere enn noen annen årsak.
3. Beskyttelsestiltak skal iverksettes bare dersom det foreligger klare bevis for at økt import har voldt eller truer med å volde alvorlig skade ifølge en undersøkelse gjennomført i samsvar med prosedyrer og definisjoner fastsatt i artikkel 3 og 4 i avtalen om beskyttelsestiltak.
4. En part som har til hensikt å iverksette eller utvide et beskyttelsestiltak etter denne artikkel, skal umiddelbart og ikke under noen omstendighet senere enn 30 dager før tiltaket iverksettes, underrette de øvrige parter. Underretningen skal inneholde alle relevante opplysninger, herunder bevis for at økt import har voldt eller truer med å volde alvorlig skade, en nøyaktig beskrivelse av den aktuelle varen og det foreslåtte tiltaket samt angivelse av tidspunktet da undersøkelsesprosedyren omtalt i nr. 3 ble avsluttet, forventet varighet og tidsplan for en gradvis avvikling av tiltaket.
5. En part som anvender et bilateralt beskyttelsestiltak, skal etter konsultasjoner med den annen part sørge for omforent handelsliberaliserende kompensasjon i form av konsesjoner som stort sett har samme virkning på handelen, eller en verdi som svarer til tilleggstollen tiltaket forventes å innbringe. Den part som

applying the measure shall provide an opportunity for such consultations no later than 15 days following the date of the application of the bilateral safeguard measure.

6. If the conditions in paragraphs 1 and 3 are met, the importing Party may to the extent necessary to prevent or remedy serious injury or threat thereof:

- a. suspend the further reduction of any rate of duty provided for under this Agreement for the product; or
- b. increase the rate of customs duty for the product to a level not to exceed the lesser of:
 - i. the MFN applied rate of duty in effect at the time the measure is imposed; or
 - ii. the MFN applied rate of duty in effect on the day immediately preceding the date of the entry into force of this Agreement.

7. No Party may maintain a bilateral safeguard measure:

- a. except to the extent, and for such period of time, as may be necessary to prevent or remedy serious injury and to facilitate adjustment;
- b. for a period exceeding two years. The period may be extended by up to one year if the competent authority determines, in conformity with the procedures set out in paragraphs 3 and 4, that the measure continues to be necessary to prevent or remedy serious injury and to facilitate adjustment and that there is evidence that the domestic industry is adjusting; or
- c. beyond the expiration of the transition period.

8. No bilateral safeguard measure shall be applied to the import of a product, which has previously been subject to such a measure.

9. Within 30 days following the date of notification specified in paragraph 4, the Party conducting a safeguard proceeding under this Chapter, shall enter into consultations with a Party whose product is subject to that proceeding, in order to facilitate a mutually acceptable solution of the matter and shall notify to the Parties the results of the consultations. In the absence of such solution, the importing Party may adopt a measure pursuant to paragraph 6.

10. In the absence of mutually agreed compensation referred to in paragraph 5, the Party against whose product the measure is taken may take compensatory action. The safeguard

anvender tiltaket, skal sørge for mulighet for slike konsultasjoner senest 15 dager etter at det bilaterale beskyttelsestiltaket er satt i verk.

6. Dersom vilkårene i nr. 1 og 3 er oppfylt, kan importparten i den utstrekning det er nødvendig for å hindre eller rette opp alvorlig skade eller fare for slik skade,

- a. utsette ytterligere nedsettelse av en vares tollsats etter denne avtale, eller
- b. bringe tollsatsen for varen opp til et nivå som ikke skal overstige det laveste av
 - i. gjeldende MFN-sats på det tidspunkt tiltaket iverksettes, eller
 - ii. gjeldende MFN-sats dagen umiddelbart før denne avtale trer i kraft.

7. Ingen part kan opprettholde et bilateralt beskyttelsestiltak

- a. unntatt i den utstrekning og for det tidsrom det kan være nødvendig for å hindre eller rette opp alvorlig skade og gjøre tilpasning lettere,
- b. i en periode som overstiger to år. Perioden kan forlenges med inntil ett år dersom vedkommende myndighet i samsvar med fremgangsmåten fastsatt i nr. 3 og 4 fastslår at tiltaket fortsatt er nødvendig for å hindre eller rette opp alvorlig skade og gjøre tilpasning lettere, og at det foreligger bevis for at innenlandsk industri tilpasser seg, eller
- c. ut over overgangsperiodens utløp.

8. Et bilateralt beskyttelsestiltak skal ikke anvendes på nytt ved import av en vare som tidligere har vært gjenstand for et slikt tiltak.

9. Innen 30 dager regnet fra datoen for underretningen omhandlet i nr. 4 skal en part som iverksetter en beskyttelsesprosess etter dette kapittel, innlede konsultasjoner med en part hvis vare er gjenstand for denne prosessen, for å gjøre det lettere å finne en løsning i saken som begge parter kan godta, og skal underrette partene om utfallet av konsultasjonene. Dersom det ikke lykkes å finne en løsning som nevnt, kan importparten treffe tiltak i samsvar med bestemmelsene i nr. 6.

10. Dersom det ikke oppnås enighet om kompensasjon som omtalt i nr. 5, kan den part hvis vare er gjenstand for tiltaket, iverksette kompensasjonstiltak. De øvrige parter skal umiddelbart

measure and the compensatory action shall be immediately notified to the other Parties. In the selection of the safeguard measure and the compensatory action, priority must be given to the action which least disturbs the functioning of this Agreement. The compensatory action shall normally consist of suspension of concessions having substantially equivalent trade effects or concessions substantially equivalent to the value of the additional duties expected to result from the safeguard measure. The Party taking compensatory action shall apply the action only for the minimum period necessary to achieve the substantially equivalent trade effects and in any event only while the measure under paragraph 6 is being applied.

11. In order to facilitate adjustment in a situation where the expected duration of a safeguard measure is one year or more, the Party applying the measure shall progressively liberalise it at regular intervals during the period of application.
12. Upon the termination of the measure, the rate of customs duty shall be the rate which would have been in effect but for the measure.
13. In critical circumstances, where delay would cause damage which would be difficult to repair, a Party may take a provisional safeguard measure pursuant to a preliminary determination that there is clear evidence that increased imports constitute a substantial cause of serious injury, or threat thereof, to the domestic industry. The Party intending to take such a measure shall immediately notify all the Parties. During the time of the application of the provisional safeguard measure, the pertinent requirements and procedures set out in paragraphs 3 to 10 shall be met.
14. Any provisional safeguard measures shall be terminated within 180 days at the latest. The following modalities shall apply:
 - a. the period of application of any such provisional measure shall be counted as part of the duration of the measure set out in paragraph 7 and any extension thereof;
 - b. a provisional safeguard measure may only be imposed as a tariff increase pursuant to paragraph 6. Any additional duty actually paid shall be promptly refunded, and any guarantee shall be liberated, if the investigation described in paragraph 3 does not result in a finding that the conditions of paragraph 1 are met; and
 - c. any mutually agreed compensation, or compensatory action, shall be based on the total

underrettes om beskyttelsestiltaket og kompensasjonstiltaket. Ved valg av beskyttelsestiltak og kompensasjonstiltak skal det gis prioritet til tiltak som griper minst mulig forstyrrende inn i gjennomføringen av denne avtale. Kompensasjonstiltaket skal normalt bestå i en oppheving av tollkonesjoner som stort sett har samme virkning på handelen, eller konsesjoner som stort sett svarer til verdien av tilleggstollen beskyttelsestiltaket forventes å innbringe. En part som iverksetter kompensasjonstiltak, skal anvende tiltaket bare så lenge det er absolutt nødvendig for å oppnå stort sett samme virkning på handelen, og under alle omstendigheter bare så lenge tiltaket etter nr. 6 anvendes.

11. For å gjøre tilpasning lettere i en situasjon der den forventede varigheten av et beskyttelsestiltak er ett år eller lenger, skal den part som anvender tiltaket, gradvis liberalisere tiltaket med jevne mellomrom i løpet av anvendelsesperioden.
12. Når tiltaket er opphevet, skal tollsatsen være den samme som den ville ha vært om tiltaket ikke var blitt iverksatt.
13. I kritiske situasjoner der forsinkelse vil medføre skade som det vil være vanskelig å rette opp, kan en part iverksette et midlertidig beskyttelsestiltak i henhold til en midlertidig påvisning av at det foreligger klare bevis for at økt import i vesentlig grad volder eller truer med å volde alvorlig skade for innenlandsk industri. En part som har til hensikt å iverksette et slikt tiltak, skal umiddelbart underrette alle parter. I den tiden det midlertidige beskyttelsestiltaket anvendes, skal de aktuelle kravene og prosedyrene fastsatt i nr. 3 til 10 overholdes.
14. Et midlertidig beskyttelsestiltak skal bringes til opphør senest innen 180 dager. Følgende fremgangsmåte skal få anvendelse:
 - a. den tid et midlertidig tiltak anvendes, skal regnes som en del av tiltakets varighet som fastsatt i nr. 7 og enhver forlengelse av denne,
 - b. et midlertidig beskyttelsestiltak kan iverksettes bare som en økning i tollsatsen i samsvar med bestemmelsene i nr. 6. Enhver tilleggstoll som faktisk er betalt, skal omgående refunderes og eventuelle garantier frigis dersom undersøkelsen omtalt i nr. 3 ikke konkluderer med at vilkårene i nr. 1 er oppfylt, og
 - c. en kompensasjon eller et kompensasjonstiltak det foreligger enighet om, skal være

period of application of the provisional safeguard measure and of the safeguard measure.

basert på den samlede tiden beskyttelsestiltaket og det midlertidige beskyttelsestiltaket er anvendt.

Article 2.19

General Exceptions

For the purposes of this Chapter, the rights and obligations of the Parties in respect of General Exceptions shall be governed by Article XX of the GATT 1994, which is hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

Artikkel 2.19

Generelle unntak

Partenes rettigheter og forpliktelser med hensyn til generelle unntak skal for dette kapittels formål reguleres av artikkel XX i GATT 1994, som her ved innlemmes i denne avtale og gjøres til en del av den, med de nødvendige endringer.

Article 2.20

Security Exceptions

For the purposes of this Chapter, the rights and obligations of the Parties in respect of Security Exceptions shall be governed by Article XXI of the GATT 1994, which is hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

Artikkel 2.20

Sikkerhetsunntak

Partenes rettigheter og forpliktelser med hensyn til sikkerhetsunntak skal for dette kapittels formål reguleres av artikkel XXI i GATT 1994, som her ved innlemmes i denne avtale og gjøres til en del av den, med de nødvendige endringer.

Chapter 3

Processed Agricultural Products

Article 3.1

Scope

1. Processed agricultural products shall be governed by Chapter 2 (Trade in Goods), unless otherwise provided for in this Chapter.
2. The Parties reaffirm their rights and obligations under the WTO Agreement on Agriculture.

Kapittel 3

Bearbeidede landbruksvarer

Artikkel 3.1

Virkeområde

1. Bearbeidede landbruksvarer skal reguleres av kapittel 2 (Handel med varer) med mindre noe annet er fastsatt i dette kapittel.
2. Partene stadfester sine rettigheter og forpliktelser etter WTO-avtalen om landbruk.

Article 3.2

Price Compensation Measures

1. In order to take account of differences in the cost of the agricultural raw materials incorporated into the products referred to in Article 3.3 (Tariff Concessions), this Agreement does not preclude the levying, upon import, of a duty.
2. The duty levied upon import shall be based on, but not exceed, the difference between the domestic price and the world market price of the agricultural raw materials incorporated into the products concerned.

Artikkel 3.2

Prisutjevningstiltak

1. For å ta hensyn til forskjellene i kostnadene for landbruksråvarer innarbeidet i varene omhandlet i artikkel 3.3 (Tollkonsesjoner) skal denne avtale ikke være til hinder for ilegging av avgift ved import.
2. Avgift ilagt ved import skal være basert på, men ikke overstige forskjellen mellom innlandsk pris og verdensmarkedsprisen på landbruksråvarene som innarbeides i de aktuelle varene.

*Article 3.3***Tariff Concessions**

1. Taking into account the provisions laid down in Article 3.2 (Price Compensation Measures) the EFTA States shall accord for products listed in Appendix 1 to Annex III (Processed Agricultural Products), originating in Peru, treatment no less favourable than that accorded to the European Union.
2. Based on any reduction of customs duties on imports according to paragraph 1 granted by the EFTA States to Peru, Peru shall reciprocally reduce its customs duties on imports. The reduction shall be proportional to the lowest reduction granted by an EFTA State to Peru.
3. For products listed in Appendix 2 to Annex III (Processed Agricultural Products), and originating in an EFTA State, Peru shall reduce its customs duties on imports as specified therein.

*Article 3.4***Agricultural Export Subsidies**

1. Notwithstanding paragraph 2 of Article 3.1, the Parties shall not adopt, maintain, introduce or re-introduce export subsidies, as defined in the WTO Agreement on Agriculture, in their trade in products subject to tariff concessions in accordance with this Agreement.
2. Should a Party adopt, maintain, introduce or re-introduce export subsidies on a product subject to a tariff concession in accordance with Article 3.3 (Tariff Concessions), the other Party may increase the rate of duty on such imports up to the applied MFN customs duty on imports in effect at that date. If a Party increases the rate of duty, it shall notify the other Party within 30 days following the date the duty was increased.

*Article 3.5***Price Band System**

Peru may maintain its Price Band System for agricultural products as set out in Appendix 3 to Annex III (Processed Agricultural Products).

*Artikkel 3.3***Tollkonsesjoner**

1. EFTA-statene skal, idet de tar hensyn til bestemmelsene i artikkel 3.2 (Prisutjevningstiltak), gi varer oppført i tillegg 1 til vedlegg III (Bearbeidede landbruksvarer) og med opprinnelse i Peru vilkår som er minst like gode som dem de gir Den europeiske union.
2. Peru skal på bakgrunn av enhver reduksjon av importtoll i samsvar med nr. 1 som EFTA-statene innrømmer Peru, gjensidig redusere sine tollsatser ved import. Reduksjonen skal være proporsjonal med den laveste reduksjonen en EFTA-stat innrømmer Peru.
3. For varer oppført i tillegg 2 til vedlegg III (Bearbeidede landbruksvarer) og med opprinnelse i en EFTA-stat skal Peru redusere sine tollsatser ved import som nærmere angitt i vedlegget.

*Artikkel 3.4***Eksportsubsidier på landbruksvarer**

1. Uten hensyn til artikkel 3.1 nr. 2 skal partene ikke vedta, opprettholde, innføre eller gjeninnføre eksportsubsidier som definert i WTO-avtalen om landbruk i handelen med varer som er gjenstand for tollkonsesjoner i samsvar med denne avtale.
2. Skulle en part vedta, opprettholde, innføre eller gjeninnføre eksportsubsidier på en vare som er gjenstand for en tollkonsesjon i samsvar med artikkel 3.3 (Tollkonsesjoner), kan den annen part bringe tollsatsen på slik import opp til den anvendte MFNsatsen som er i kraft på det aktuelle tidspunktet. Dersom en part setter opp tollsatsen, skal den underrette den annen part innen 30 dager etter at satsen er satt opp.

*Artikkel 3.5***Prissjiktssystem**

Peru kan opprettholde sitt prissjiktssystem for landbruksvarer som omhandlet i tillegg 3 til vedlegg III (Bearbeidede landbruksvarer).

*Article 3.6***Notification**

1. The EFTA States shall notify Peru, of all measures applied under Article 3.2 (Price Compensation Measures), at an early stage, at the latest 30 days after the entry into force of this Agreement.
2. The EFTA States shall inform Peru of all changes in the treatment accorded to the European Union.

*Article 3.7***Consultations**

Peru and the EFTA States shall periodically review the development of their trade in processed agricultural products covered by this Chapter. In light of these reviews and taking into account the arrangements between the Parties and the European Union or in the WTO, the Parties shall decide on possible changes to this Chapter.

*Chapter 4***Trade in Services***Article 4.1***Trade in Services**

1. The Parties reaffirm the rights and obligations between them as provided for in the GATS.
2. The Parties recognise the increasing importance of trade in services in their economies. In their efforts to gradually develop and broaden their co-operation, they shall work together with the aim of creating the most favourable conditions for achieving further liberalisation and additional mutual opening of markets for trade in services.
3. The Parties may jointly review any issues related to measures affecting trade in services in the Joint Committee.
4. The Parties shall negotiate a Chapter on Trade in Services, including international maritime transport services, on a mutually advantageous basis, securing an overall balance of rights and obligations, and having due regard to Article V of the GATS. Such negotiation shall take place no later than one year after the entry into force of this Agreement.

*Artikkel 3.6***Underretning**

1. EFTA-statene skal på et tidlig stadium og senest 30 dager etter at denne avtale er trådt i kraft, underrette Peru om alle tiltak som er gitt anvendelse etter artikkel 3.2 (Prisutjevningstiltak).
2. EFTA-statene skal underrette Peru om alle endringer i vilkårene de gir Den europeiske union.

*Artikkel 3.7***Konsultasjoner**

Peru og EFTAstatene skal regelmessig gjennomgå utviklingen i handelen dem imellom med bearbeidede landbruksvarer omfattet av dette kapittel. På bakgrunn av denne gjennomgangen og under hensyn til ordningene som er avtalt mellom partene og Den europeiske union eller i WTO, skal partene treffe beslutning om mulig endring av dette kapittel.

*Kapittel 4***Handel med tjenester***Artikkel 4.1***Handel med tjenester**

1. Partene stadfester rettighetene og forpliktelsene mellom dem slik de er nedfelt i GATS.
2. Partene erkjenner den økende betydningen som handel med tjenester har for deres økonomi. I sitt arbeid med gradvis å videreutvikle og utvide samarbeidet skal de gå inn for å skape så gunstige betingelser som mulig for en videre liberalisering og gjensidig åpning av markedene for handel med tjenester.
3. Partene kan i fellesskap i Den blandede komité gjennomgå ethvert spørsmål i tilknytning til tiltak som berører handelen med tjenester.
4. Partene skal forhandle fram et kapittel om handel med tjenester, herunder internasjonale sjøtransporttjenester, på en måte som er til fordel for begge parter, som sikrer en samlet balanse mellom rettigheter og forpliktelser, og som tar behørig hensyn til artikkel V i GATS. Disse forhandlingene skal finne sted senest ett år etter at denne avtale er trådt i kraft.

*Article 4.2***Recognition**

1. For the purposes of the fulfilment, in whole or in part, of its standards or criteria for the authorisation, licensing or certification of service suppliers², and subject to the requirements of paragraph 3, each Party shall give due consideration to any requests by another Party to recognise the education or experience obtained, requirements met, or licences or certifications granted in that other Party. Such recognition may be based upon an agreement or arrangement with that other Party, or otherwise be accorded autonomously.
2. Where a Party recognises, by agreement or arrangement, the education or experience obtained, requirements met, or licences or certifications granted, in the territory of a non-party, that Party shall afford another Party adequate opportunity to negotiate its accession to such an agreement or arrangement, whether existing or future, or to negotiate a comparable agreement or arrangement with it. Where a Party accords recognition autonomously, it shall afford adequate opportunity for another Party to demonstrate that the education or experience obtained, requirements met, or licences or certifications granted, in the territory of that other Party should also be recognised.
3. A Party shall not accord recognition in a manner which would constitute a means of discrimination between countries in the application of its standards or criteria for the authorisation, licensing, or certification of service suppliers, or a disguised restriction on trade in services.
4. Annex X (Recognition of Qualifications of Service Suppliers) sets out further rights and obligations regarding recognition of qualifications of service suppliers of the Parties.

*Artikkel 4.2***Godkjenning**

1. For helt eller delvis å kunne oppfylle sine standarder eller kriterier for autorisasjon eller lisensiering av eller attestutstedelse for tjenesteytere², og med forbehold for de krav som er fastsatt i nr. 3, skal hver part behørig vurdere enhver anmodning fra en annen part om å godkjenne gjennomgått utdanning eller oppnådd erfaring, oppfylte krav eller lisenser og attester som er gitt hos den annen part. Slik godkjenning kan bygge på en avtale eller ordning med denne parten eller på annen måte gis på frittstående grunnlag.
2. Når en part, gjennom en avtale eller ordning, godkjenner gjennomgått utdanning eller oppnådd erfaring, oppfylte krav eller lisenser og attester som er gitt på territoriet til en ikke-part, skal vedkommende part gi en annen part tilstrekkelig mulighet til å forhandle om tiltredelse til en slik avtale eller ordning, enten den allerede er trådt i kraft eller skal tre i kraft på et senere tidspunkt, eller til å forhandle seg fram til en tilsvarende avtale eller ordning med vedkommende part. Når en part gir slik godkjenning på frittstående grunnlag, skal den gi en annen part tilstrekkelig mulighet til å godtgjøre at også gjennomgått utdanning eller oppnådd erfaring, oppfylte krav eller lisenser og attester som er gitt på territoriet til denne andre parten, bør godkjennes.
3. En part skal ikke gi godkjenning på en måte som ville utgjøre et middel til å diskriminere mellom land når den anvender sine standarder eller kriterier for autorisasjon eller lisensiering av eller attestutstedelse for tjenesteytere, eller ville utgjøre en skjult restriksjon på handel med tjenester.
4. Vedlegg X (Godkjenning av tjenesteyteres kvalifikasjoner) fastsetter ytterligere rettigheter og forpliktelser med hensyn til godkjenning av kvalifikasjonene til partenes tjenesteytere.

² For the purpose of this Article and Annex X (Recognition of Qualifications of Service Suppliers), "service supplier" means any person that supplies, or seeks to supply, a service.

² I denne artikkel og vedlegg X (Godkjenning av tjenesteyteres kvalifikasjoner) menes med «tjenesteyter» enhver person som yter eller søker å yte en tjeneste.

Chapter 5

Investment

Article 5.1

Coverage

This Chapter shall apply to commercial presence in all sectors, with the exception of all services sectors.

Article 5.2

Definitions

1. For the purposes of this Chapter:
 - a. «juridical person of a Party» means a juridical person constituted or otherwise organised under the law of Peru or an EFTA State and engaged in substantive business operations in Peru or in the EFTA State concerned;
 - b. «natural person» means a national of Peru or an EFTA State according to its respective legislation;
 - c. «commercial presence» means any type of business establishment, including through:
 - i. the constitution, acquisition or maintenance of a juridical person, or
 - ii. the creation or maintenance of a branch or a representative office, within the territory of another Party for the purpose of performing an economic activity.
2. As regards natural persons, this Chapter shall not extend to seeking or taking employment in the labour market or confer a right of access to the labour market of another Party.

Article 5.3

National Treatment

With respect to commercial presence, and subject to the reservations set out in Annex XI (Reservations), each Party shall grant to juridical and natural persons of another Party, and to the commercial presence of such persons, treatment no less favourable than that it accords, in like situations to its own juridical and natural persons.

Article 5.4

Reservations

1. National treatment as provided for under Article 5.3 (National Treatment) shall not apply to:

Kapittel 5

Investeringer

Artikkel 5.1

Omfang

Dette kapittel får anvendelse på kommersielt nærvær i alle sektorer, med unntak av alle tjenestesektorer.

Artikkel 5.2

Definisjoner

1. I dette kapittel menes med
 - a. «juridisk person fra en part»: en juridisk person som er opprettet eller på annen måte organisert i henhold til lovgivningen i Peru eller en EFTA-stat, og som driver en vesentlig forretningsvirksomhet i Peru eller i vedkommende EFTA-stat,
 - b. «fysisk person»: en borger av Peru eller av en EFTA-stat i samsvar med deres respektive lovgivning,
 - c. «kommersielt nærvær»: forretningsvirksomhet av enhver art, herunder ved
 - i. stiftelse, erverv eller videreføring av en juridisk person, eller
 - ii. opprettelse eller videreføring av filial eller representasjonskontor, på en annen parts territorium, med det formål å drive økonomisk virksomhet.
2. Med hensyn til fysiske personer skal bestemmelsene i dette kapittel ikke utvides til å omfatte personer som søker eller tar arbeid, eller gi rett til adgang til arbeidsmarkedet hos en annen part.

Artikkel 5.3

Nasjonal behandling

Med hensyn til kommersielt nærvær, og med forbehold for forbehold oppført i vedlegg XI (Forbehold), skal hver part gi juridiske og fysiske personer fra en annen part og slike personers kommersielle nærvær en behandling som ikke er mindre gunstig enn den som i tilsvarende situasjoner gis dens egne juridiske og fysiske personer.

Artikkel 5.4

Forbehold

1. Nasjonal behandling som fastsatt i artikkel 5.3 (Nasjonal behandling) får ikke anvendelse på

- a. any reservation that is listed by a Party in Annex XI (Reservations);
 - b. an amendment to a reservation covered by subparagraph 1 (a) to the extent that the amendment does not increase the non-conformity of the reservation with Article 5.3 (National Treatment); and
 - c. any new reservation adopted by a Party in accordance with paragraph 4, and incorporated into Annex XI (Reservations), provided that such reservation does not affect the overall level of commitments of that Party under this Agreement;
- to the extent that such reservation is inconsistent with that Article.
2. As part of the review provided for in Article 5.9 (Review), the Parties undertake to review at least every three years the status of the reservations set out in Annex XI (Reservations) with a view to reducing or removing such reservations.
 3. A Party may, at any time, either upon the request of another Party or unilaterally, remove in whole or in part reservations set out in Annex XI (Reservations) by written notification to the other Parties.
 4. In case of the adoption of a new reservation, as referred to in subparagraph 1 (c), the Party concerned shall promptly notify the other Parties of the reservation. On receiving such notification, any other Party may request consultations regarding the reservation and related issues. Such consultations shall be entered into without delay.
- a. forbehold som en part har ført opp på listen i vedlegg XI (Forbehold),
 - b. en endring av et forbehold nevnt under nr. 1 bokstav a) i den grad endringen ikke øker forbeholdets manglende samsvar med artikkel 5.3 (Nasjonal behandling), og
 - c. nye forbehold vedtatt av en part i samsvar med nr. 4 og innarbeidet i vedlegg XI (Forbehold), forutsatt at forbeholdet ikke berører det samlede nivået for partens forpliktelser etter denne avtale,
- i den grad slike forbehold er uforenlige med nevnte artikkel.
2. Som ledd i gjennomgangen nevnt i artikkel 5.9 (Gjennomgang) forplikter partene seg til minst hvert tredje år å gjennomgå status for forbehold oppført i vedlegg XI (Forbehold) med sikte på å redusere antall forbehold eller fjerne dem.
 3. En part kan når som helst, enten på anmodning fra en annen part eller ensidig, helt eller delvis fjerne forbehold oppført i vedlegg XI (Forbehold) ved å gi skriftlig underretning til de øvrige parter.
 4. Dersom en part innfører et nytt forbehold, som nevnt i nr. 1 bokstav c), skal vedkommende part omgående underrette de øvrige parter om dette. Når slik underretning mottas, kan enhver part be om konsultasjoner med hensyn til forbeholdet og tilknyttede saker. Slike konsultasjoner skal innledes uten opphold.

Article 5.5

Key Personnel

1. Each Party shall, subject to its laws and regulations, grant natural persons of another Party, and key personnel employed by natural or juridical persons of another Party, temporary entry and stay in its territory in order to engage in activities connected with commercial presence, including the provision of advice or technical services.
2. Each Party shall, subject to its laws and regulations, permit natural or juridical persons of another Party, and their commercial presence, to employ, in connection with the commercial presence, any key personnel provided that such personnel has been permitted to enter, stay and work in its territory and that the

Artikkel 5.5

Nøkkelpersonell

1. Hver part skal, med forbehold for dens lover og forskrifter, tillate at fysiske personer fra en annen part og nøkkelpersoner som er ansatt hos en annen parts fysiske eller juridiske personer, får midlertidig adgang til og opphold på dens territorium med sikte på å delta i virksomhet forbundet med kommersielt nærvær, herunder rådgivning og yting av tekniske tjenester.
2. Hver part skal, med forbehold for dens lover og forskrifter, gi en annen parts fysiske eller juridiske personer og deres kommersielle nærvær adgang til, i forbindelse med kommersielt nærvær, å ansette nøkkelpersoner, forutsatt at slike personer har fått tillatelse til å reise inn, oppholde seg og arbeide på partens territorium, og

employment concerned conforms to the terms, conditions and time limits of the permission granted to such key personnel.

3. The Parties shall, subject to their laws and regulations, grant temporary entry and stay and provide any necessary confirming documentation to the spouse and minor children of key personnel who has been granted temporary entry, stay and authorisation to work in accordance with paragraphs 1 and 2. The spouse and minor children shall be admitted for the period of the stay of that person.

Article 5.6

Right to Regulate

Subject to the provisions of this Chapter and Annex XI (Reservations), a Party is not prevented from regulating the commercial presence as set out in subparagraph 1 (c) of Article 5.2 (Definitions).

Article 5.7

Relation to Other International Agreements

The provisions of this Chapter shall be applied without prejudice to the rights and obligations of the Parties under other international investment agreements, to which Peru and an EFTA State are parties. It is understood that any dispute settlement mechanism in investment protection agreements, to which Peru and an EFTA State are parties, is not applicable to alleged breaches of this Chapter.

Article 5.8

Exception

The exception in subparagraph (d) of Article XIV of the GATS is hereby incorporated into and made part of this Chapter, *mutatis mutandis*.

Article 5.9

Review

1. This Chapter shall be subject to periodic reviews in the framework of the Joint Committee regarding the possibility to further develop the Parties' commitments.
2. In view of paragraph 4 of Article 4.1 (Trade in Services), the Parties shall aim at consistency,

at den aktuelle ansettelsen er i samsvar med de vilkår, bestemmelser og tidsbegrensninger som gjelder for tillatelsen gitt slike nøkkelpersoner.

3. Partene skal, med forbehold for deres lover og forskrifter, tillate midlertidig innreise og opphold og sørge for all nødvendig bekreftende dokumentasjon for ektefelle og mindreårige barn til nøkkelpersoner som er innvilget midlertidig innreise, opphold og arbeidstillatelse i samsvar med nr. 1 og 2. Ektefelles og mindreårige barns tillatelse skal gis for samme oppholdsperiode som for vedkommende nøkkelperson.

Artikkel 5.6

Rett til regulering

Med forbehold for bestemmelsene i dette kapittel og vedlegg XI (Forbehold) skal en part ikke hindres i å regulere kommersielt nærvær som fastsatt i artikkel 5.2 (Definisjoner) nr. 1 bokstav c).

Artikkel 5.7

Forholdet til andre internasjonale avtaler

Anvendelse av bestemmelsene i dette kapittel skal ikke berøre partenes rettigheter og forpliktelser etter andre internasjonale investeringsavtaler som Peru og en EFTA-stat er part i. Partene er innforstått med at eventuelle tvisteløsningsmekanismer i avtaler om investeringsbeskyttelse som Peru og en EFTA-stat er part i, ikke får anvendelse på angivelige brudd på bestemmelsene i dette kapittel.

Artikkel 5.8

Unntak

Unntaket i artikkel XIV bokstav d) i GATS innlemmes herved i dette kapittel og gjøres til en del av det, med de nødvendige endringer.

Artikkel 5.9

Gjennomgang

1. Bestemmelsene i dette kapittel skal være gjenstand for jevnlig gjennomgang innenfor rammen av Den blandede komité med sikte på en mulig videreutvikling av partenes forpliktelser.
2. På bakgrunn av artikkel 4.1 (Handel med tjenester) nr. 4 skal partene ta sikte på å oppnå

as far as appropriate, with the results of future negotiations on Chapter 4 (Trade in Services), in particular regarding commitments on payments and transfers.

samsvar, i den utstrekning det er hensiktsmessig, med utfallet av fremtidige forhandlinger om kapittel 4 (Handel med tjenester), særlig om betalings og overføringsforpliktelser.

Chapter 6

Protection of Intellectual Property

Article 6.1

General Provisions

1. The Parties shall grant and ensure adequate, effective and non-discriminatory protection of intellectual property rights, and provide for measures for the enforcement of such rights against infringement thereof, counterfeiting and piracy, in accordance with the provisions of this Chapter and the international agreements referred to therein.
2. Each Party shall give effect to the provisions of this Chapter and may, but shall not be obliged to, implement in the national legislation more extensive protection than is required by this Chapter, provided that such protection does not contravene the provisions of this Chapter.
3. The Parties shall accord to the nationals of the other Parties treatment no less favourable than that they accord to their own nationals with regard to the protection³ of intellectual property, subject to the exceptions provided in Articles 3 and 5 of the WTO Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (hereinafter referred to as «the TRIPS Agreement»).
4. With regard to the protection³ of intellectual property, any advantage, favour, privilege or immunity granted by a Party to the nationals of any other country shall be accorded immediately and unconditionally to the nationals of the other Parties, subject to the exceptions provided in Articles 4 and 5 of the TRIPS Agreement.
5. In accordance with paragraph 2 of Article 8 of the TRIPS Agreement, Parties may take appropriate measures, provided that they are consistent with the provisions of this Agreement, if needed to prevent the abuse of intellectual property rights by right holders or the resort to practices which unreasonably restrain trade or

³ For the purposes of paragraphs 3 and 4, «protection» shall include matters affecting the availability, acquisition, scope, maintenance and enforcement of intellectual property rights as well as those matters affecting the use of intellectual property rights specifically addressed in this Chapter.

Kapittel 6

Vern av immaterielle rettigheter

Artikkel 6.1

Alminnelige bestemmelser

1. Partene skal gi og sikre et tilstrekkelig, effektivt og likebehandlende vern av immaterielle rettigheter, og fastsette tiltak for å sikre disse rettighetene mot inngrep, etterligning og piratkopiering, i samsvar med bestemmelsene i dette kapittel og de internasjonale avtaler det vises til der.
2. Hver part skal sørge for at bestemmelsene i dette kapittel får anvendelse, og kan i sin lovgivning fastsette, selv om den ikke er forpliktet til det, et mer omfattende vern enn det som kreves etter dette kapittel, forutsatt at et slikt vern ikke er i strid med bestemmelsene i dette kapittel.
3. Partene skal gi en annen parts borgere en behandling som ikke er mindre gunstig enn den de gir sine egne borgere med hensyn til vern³ av immaterielle rettigheter, med forbehold for de unntak som er fastsatt i artikkel 3 og 5 i WTO-avtalen om handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter (heretter kalt «TRIPS-avtalen»).
4. Med hensyn til vern³ av immaterielle rettigheter skal enhver fordel eller begunstigelse, ethvert privilegium eller enhver immunitet som en part gir borgere av en hvilken som helst annen stat, umiddelbart og uten betingelser gis de øvrige parters borgere, med forbehold for de unntak som er fastsatt i TRIPS-avtalens artikkel 4 og 5.
5. I samsvar med TRIPS-avtalens artikkel 8 nr. 2 kan partene treffe passende tiltak, forutsatt at de er forenlige med bestemmelsene i denne avtale, dersom det er nødvendig for å hindre at rettighetshavere misbruker sine immaterielle rettigheter, eller for å forhindre en praksis som begrenser handelen i urimelig grad, eller som

³ I nr. 3 og 4 skal «vern» omfatte spørsmål som har betydning for immaterielle rettigheters eksistens, erverv, omfang, opprettholdelse og håndheving, samt spørsmål som har betydning for utøvelsen av immaterielle rettigheter som er særskilt behandlet i dette kapittel.

adversely affect the international transfer of technology.

er til skade for internasjonal teknologioverføring.

Article 6.2

Basic Principles

1. In accordance with Article 7 of the TRIPS Agreement, the Parties recognise that the protection and enforcement of intellectual property rights should contribute to the promotion of technological innovation and to the transfer and dissemination of technology, to the mutual advantage of producers and users of technological knowledge and in a manner conducive to social and economic welfare, and to a balance of rights and obligations.
2. The Parties recognise that technology transfer contributes to strengthen national capabilities with the aim to establish a sound and viable technological base.
3. The Parties recognise the impact of information and communication technologies on the creation and usage of literary and artistic works.
4. In accordance with paragraph 1 of Article 8 of the TRIPS Agreement, the Parties may, in formulating or amending their laws and regulations, adopt measures necessary to protect public health and nutrition, and to promote the public interest in sectors of vital importance to their socio-economic and technological development, provided that such measures are consistent with the provisions of this Chapter.
5. The Parties recognise the principles established in the Declaration on the TRIPS Agreement and Public Health, adopted on 14 november 2001 by the WTO at its Fourth Ministerial Meeting, held in Doha, Qatar, and the Decision of WTO's General Council on the Implementation of Paragraph 6 of the Doha Declaration, adopted on 30 august 2003 and the Amendment of the TRIPS Agreement adopted by the General Council of the WTO on 6 December 2005.

Article 6.3

Definition of Intellectual Property

For the purposes of this Agreement, «intellectual property» refers to all categories of intellectual property that are the subject of Articles 6.6 (Trademarks) to 6.11 (Undisclosed Information and Measures Related to Certain Regulated Products).

Artikkel 6.2

Grunnleggende prinsipper

1. I samsvar med TRIPS-avtalens artikkel 7 erkjenner partene at vern og håndheving av immaterielle rettigheter bør bidra til å fremme teknologiske nyvinninger og til økt overføring og spredning av teknologi, til gjensidig nytte for dem som skaper den teknologiske kunnskapen og dem som gjør bruk av den, og slik at det leder til sosial og økonomisk velferd og til balanse mellom rettigheter og forpliktelser.
2. Partene erkjenner at teknologioverføring bidrar til å styrke nasjonal evne til å etablere et solid og levedyktig teknologisk grunnlag.
3. Partene erkjenner betydningen av informasjons- og kommunikasjonsteknologi for å kunne frembringe og utnytte litterære og kunstneriske verk.
4. I samsvar med TRIPS-avtalens artikkel 8 nr. 1 kan partene ved utarbeiding eller endring av sine lover og forskrifter vedta de tiltak som er nødvendige for å verne folkehelsen og befolkningens ernæring eller for å fremme offentlighetens interesse i sektorer av avgjørende betydning for sosio-økonomisk og teknologisk utvikling, forutsatt at tiltakene er forenlige med bestemmelsene i dette kapittel.
5. Partene erkjenner prinsippene nedfelt i erklæringen om TRIPS-avtalen og folkehelse vedtatt 14. november 2001 av WTO på den fjerde ministerkonferansen i Doha i Qatar, og WTOs hovedråds beslutning om gjennomføringen av Doha-erklæringens paragraf 6 av 30. august 2003 samt protokollen om endring av TRIPS-avtalen vedtatt av WTOs hovedråd 6. desember 2005.

Artikkel 6.3

Definisjon av immaterielle rettigheter

I denne avtale skal «immaterielle rettigheter» omfatte alle kategorier immaterielle rettigheter omhandlet i artikkel 6.6 (Varemerker) til 6.11 (Fortrolige opplysninger og tiltak med hensyn til visse regulerte produkter).

Article 6.4

International Conventions

1. Without prejudice of the rights and obligations contained in this Chapter, the Parties reaffirm their existing rights and obligations, including the right to apply the exceptions and to make use of the flexibilities, under the TRIPS Agreement and under any other multilateral agreement related to intellectual property and agreements administered under the auspices of the World Intellectual Property Organization (hereinafter referred to as «the WIPO») to which they are parties, in particular the following:
 - a. Paris Convention of 20 March 1883 for the Protection of Industrial Property (Stockholm Act, 1967, hereinafter referred to as the «Paris Convention»);
 - b. Berne Convention of 9 september 1886 for the Protection of Literary and Artistic Works (Paris Act, 1971); and
 - c. International Convention of 26 October 1961 for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organizations (Rome Convention).
2. The Parties to this Agreement which are not a party to one or more of the agreements listed below shall ratify or accede to the following multilateral agreements upon entry into force of this Agreement:
 - a. Budapest Treaty of 28 april 1977 on the International Recognition of the Deposit of Microorganisms for the Purposes of Patent Procedure;
 - b. International Convention for the Protection of New Varieties of Plants 1978 (1978 UPOV Convention), or the International Convention for the Protection of New Varieties of Plants 1991 (1991 UPOV Convention); and
 - c. Patent Cooperation Treaty of 19 June 1970 (Washington Act, amended in 1979 and modified in 1984).
3. The Parties to this Agreement which are not a party to one or more of the agreements listed below shall ratify or accede to the following multilateral agreements within one year from the date of entry into force of this Agreement:
 - a. WIPO Performances and Phonograms Treaty of 20 December 1996 (WPPT); and
 - b. WIPO Copyright Treaty of 20 December 1996 (WCT).

Artikkel 6.4

Internasjonale konvensjoner

1. Med forbehold for rettighetene og forpliktelsene som følger av dette kapittel, bekrefter partene på nytt sine rettigheter og forpliktelser, herunder retten til å anvende unntakene og utnytte fleksibiliteten nedfelt i TRIPS-avtalen og i enhver annen multilateral avtale om immaterielle rettigheter og avtaler forvaltet under overoppsyn av Verdensorganisasjonen for immaterialrett (heretter kalt «WIPO») som de er part i, særlig:
 - a. Paris-konvensjonen av 20. mars 1883 om beskyttelse av den industrielle eiendomsrett (Stockholm-dokumentet, 1967, heretter kalt «Paris-konvensjonen»);
 - b. Bern-konvensjonen av 9. september 1886 til beskyttelse av litterære og kunstneriske verk (Paris-dokumentet, 1971), og
 - c. den internasjonale konvensjon av 26. oktober 1961 om rettsvern for de rettigheter som tilkommer utøvende kunstnere, fremstillere av fonogrammer samt kringkastingsinstitusjoner (Roma-konvensjonen).
2. Avtaleparter som ikke er part i en eller flere av avtalene angitt nedenfor, skal ved denne avtales ikrafttredelse ratifisere eller tiltre følgende multilaterale avtaler:
 - a. Budapest-konvensjonen av 28. april 1977 om internasjonal anerkjennelse av deponeering av mikroorganismer i forbindelse med behandling av patentsaker,
 - b. internasjonal konvensjon om vern av nye plantesorter 1978 (UPOV-konvensjonen av 1978) eller internasjonal konvensjon om vern av nye plantesorter 1991 (UPOV-konvensjonen av 1991), og
 - c. konvensjon om patentsamarbeid av 19. juni 1970 (Washington-dokumentet, endret i 1979 og modifisert i 1984).
3. Avtaleparter som ikke er part i en eller flere av avtalene angitt nedenfor, skal ratifisere eller tiltre følgende multilaterale avtaler innen ett år etter at denne avtale er trådt i kraft:
 - a. WIPO-traktaten om kunstneriske fremføringer og fonogrammer av 20. desember 1996 (WPPT), og
 - b. WIPO-traktaten om opphavsrett av 20. desember 1996 (WCT).

4. The Parties will carry out as soon as possible the necessary actions to submit to the Parties' competent national authorities the adherence to the Geneva Act (1999) of the Hague Agreement concerning the International Registration of Industrial Designs, and to Protocol of 27 June 1989 Relating to the Madrid Agreement concerning the International Registration of Marks for their consideration.
5. The Parties to this Agreement may agree, upon mutual consent, to have an exchange of views of experts on activities relating to existing or future international conventions on intellectual property rights and on any other matter related to intellectual property rights as the Parties may agree upon.
4. Partene skal snarest mulig treffe nødvendige tiltak slik at vedkommende nasjonale myndigheter hos partene kan vurdere tilslutning til Genève-dokumentet (1999) til Haag-avtalen om internasjonal registrering av industridesign, og til protokollen av 27. juni 1989 til Madrid-overenskomsten om den internasjonale registrering av varemerker.
5. Avtalepartene kan etter innbyrdes samtykke bli enige om å utveksle ekspertuttalelser om aktiviteter i tilknytning til eksisterende eller fremtidige internasjonale konvensjoner om immaterielle rettigheter, eller om ethvert annet spørsmål knyttet til immaterielle rettigheter partene eventuelt blir enige om.

Article 6.5

Measures Related to Biodiversity

1. The Parties reaffirm their sovereign rights over their natural resources and recognise their rights and obligations under the Convention on Biological Diversity with respect to access to genetic resources and to the fair and equitable sharing of benefits arising out of the utilisation of these genetic resources.
2. The Parties recognise the importance and the value of their biological diversity and of the associated traditional knowledge, innovations and practices of indigenous and local communities. Each Party shall determine the access conditions to its genetic resources in accordance with the principles and provisions contained in applicable national and international law.
3. The Parties recognise past, present and future contributions of indigenous and local communities and their knowledge, innovations and practices to the conservation and sustainable use of biological and genetic resources and in general the contribution of the traditional knowledge of their indigenous and local communities to the culture and economic and social development of nations.
4. The Parties shall consider collaborating in cases regarding non compliance with the applicable legal provisions on access to genetic resources and traditional knowledge, innovations and practices.
5. According to their national law, the Parties shall require that patent applications contain a declaration of the origin or source of a genetic resource, to which the inventor or the patent

Artikkel 6.5

Tiltak med hensyn til biologisk mangfold

1. Partene bekrefter på nytt sine suverene rettigheter over sine naturressurser og erkjenner sine rettigheter og forpliktelser etter konvensjonen om biologisk mangfold (biodiversitetskonvensjonen) med hensyn til tilgang til genressurser og en rimelig og rettferdig fordeling av fordelene som følger av utnyttningen av disse genressursene.
2. Partene erkjenner betydningen og verdien av sitt biologiske mangfold og av tilhørende tradisjonell kunnskap, nyskapning og praksis blant urfolk- og lokalsamfunn. Hver part skal fastsette vilkårene for tilgang til sine genressurser i samsvar med prinsipper og bestemmelser nedfelt i gjeldende nasjonal lovgivning og internasjonalt regelverk.
3. Partene erkjenner verdien av tidligere, nåværende og fremtidige bidrag som urfolk- og lokalsamfunn og disses kunnskap, nyskapning og praksis yter til bevaring og bærekraftig utnyttning av bio- og genressurser, og generelt betydningen av de bidrag som tradisjonell kunnskap blant deres urfolk- og lokalsamfunn yter til nasjonenes kulturelle, økonomiske og sosiale utvikling.
4. Partene skal vurdere å samarbeide i saker som gjelder manglende overholdelse av lovbestemmelser som får anvendelse på tilgang til genressurser og tradisjonell kunnskap, nyskapning og praksis.
5. Partene skal i samsvar med sin nasjonale lovgivning kreve at patentsøknader inneholder en erklæring om opprinnelsen eller kilden til en genressurs som oppfinneren eller patentsøke-

applicant has had access. As far as provided in their national legislation, the Parties will also require the fulfilment of prior informed consent and they will apply the provisions set out in this Article to traditional knowledge as applicable.

6. The Parties, in accordance with their national laws, shall provide for administrative, civil or criminal sanctions if the inventor or the patent applicant wilfully make a wrongful or misleading declaration of the origin or source. The judge may order the publication of the ruling.
7. If the law of the Party so provides:
 - a. access to genetic resources shall be subject to the prior informed consent of the Party providing the genetic resources; and
 - b. access to traditional knowledge of indigenous and local communities associated to these resources shall be subject to the approval and involvement of these communities.
8. Each Party shall take policy, legal and administrative measures, with the aim of facilitating the fulfilment of terms and conditions for access established by the Parties for such genetic resources.
9. The Parties affirm and recognise their existing rights and obligations with respect to each other under the International Treaty of Plant Genetic Resources for Food and Agriculture of the Food and Agriculture Organization.
10. The Parties shall take legislative, administrative or policy measures, as appropriate, with the aim of ensuring the fair and equitable sharing of the benefits arising from the use of genetic resources or associated traditional knowledge. Such sharing shall be based on mutually agreed terms.

Article 6.6

Trademarks

1. The Parties shall grant adequate and effective protection to trademark right holders of goods or services. Any sign, or any combination of signs, capable of distinguishing the goods or services of one undertaking from those of other undertakings, shall be capable of constituting a trademark. Such signs, in particular words including combinations of words, personal names, letters, numerals, figurative elements, sounds and combinations of colours as

ren har hatt tilgang til. I den utstrekning deres nasjonale lovgivning tillater det, skal partene også kreve at kravet om informert forhåndssamtykke innfris og, der det er aktuelt, anvende bestemmelsene i denne artikkel på tradisjonell kunnskap.

6. Partene skal i samsvar med sin nasjonale lovgivning sørge for administrative eller sivil- eller strafferettslige sanksjoner dersom oppfinneren eller patentsøkeren bevisst avgir en uriktig eller misvisende erklæring om opprinnelse eller kilde. Retten kan bestemme at dens avgjørelse skal offentliggjøres.
7. Dersom partens lovgivning inneholder bestemmelser om det, skal
 - a. tilgang til genressurser være betinget av informert forhåndssamtykke fra den part som fremskaffer genressursene, og
 - b. tilgang til urfolk- og lokalsamfunns tradisjonelle kunnskap forbundet med slike ressurser være betinget av godkjenning og medvirkning fra de nevnte samfunnenes side.
8. Hver part skal treffe politiske, rettslige og forvaltningsmessige tiltak, slik at det skal bli lettere å oppfylle vilkår og betingelser som partene har fastsatt for tilgang til genressurser.
9. Partene bekrefter og erkjenner de rettigheter og forpliktelser de har overfor hverandre etter den internasjonale traktat om plantegenetiske ressurser for mat og landbruk fra FNs organisasjon for ernæring og landbruk.
10. Partene skal treffe lovgivningsmessige, forvaltningsmessige eller politiske tiltak, avhengig av hva som passer best, med sikte på å sikre en rimelig og rettferdig fordeling av fordelene som følger av utnytting av genressurser eller tilhørende tradisjonell kunnskap. Slik fordeling skal være basert på omforente vilkår.

Artikkel 6.6

Varemerker

1. Partene skal gi innehavere av rettigheter til varemerker for varer eller tjenester et tilstrekkelig og effektivt vern. Ethvert kjennetegn eller enhver kombinasjon av kjennetegn som er egnet til å skille et foretaks varer eller tjenester fra et annet foretaks varer eller tjenester, kan utgjøre et varemerke. Slike kjennetegn, særlig ord, herunder kombinasjoner av ord, personnavn, bokstaver, sifre, figurer, lyder og fargekombinasjoner samt enhver kombinasjon

well as any combination of such signs, shall be eligible for registration as trademarks. Where signs are not inherently capable of distinguishing the relevant goods or services, the Parties may make registrability depend on distinctiveness acquired through use. Parties may require, as a condition of registration, that signs be visually perceptible.

2. Parties shall use the International Classification of Goods and Services for the Purposes of the Registration of trademarks (hereinafter referred to as «International Classification») established by the Nice Agreement of 15 June 1957 and its effective amendments to classify the goods and services to which the trademarks shall be applied.
3. The classes of goods and services of the International Classification shall not be used to determine whether the goods or services listed for a specific trademark are similar or different to those of another trademark.
4. The Parties recognise the importance of the Joint Recommendation Concerning Provisions on the Protection of Well-Known Marks (1999), and the Joint Recommendation Concerning Provisions on the Protection of Marks, and other Industrial Property Rights in Signs, on the Internet (2001), adopted by the Assembly of the Paris Union for the Protection of Industrial Property and the General Assembly of WIPO, and shall be guided by the principles contained in these Recommendations.

av slike kjennetegn, skal kunne registreres som varemerker. Når kjennetegnene i seg selv ikke er egnet til å skille ut de aktuelle varene eller tjenestene, kan partene gjøre registrering betinget av at kjennetegnene er blitt distinktive ved bruk. Partene kan som et vilkår for registrering kreve at kjennetegnene er synlige.

2. Partene skal ved klassifisering av varer og tjenester som varemerkene får anvendelse på, benytte den internasjonale klassifikasjon av varer og tjenester for registrering av varemerker (heretter kalt «den internasjonale klassifikasjonen») som ble opprettet ved Nice-avtalen av 15. juni 1957 med gjeldende endringer.
3. Vare- og tjenesteklassene i den internasjonale klassifikasjonen skal ikke benyttes til å fastsette om varer eller tjenester angitt for et bestemt varemerke har likhet med eller er forskjellige fra varer og tjenester angitt for et annet varemerke.
4. Partene erkjenner betydningen av den felles anbefaling med hensyn til bestemmelser om vern av velkjente merker (1999) og den felles anbefaling med hensyn til bestemmelser om vern av merker og andre industrielle eiendomsretter til kjennemerker, på internett (2001), vedtatt av forsamlingen for Parisunionen angående vern av den industrielle eiendomsrett og WIPOs generalforsamling, og skal rette seg etter prinsippene nedfelt i disse anbefalingene.

Article 6.7

Geographical Indications, including Appellations of Origin, and Indications of Source

1. The Parties to this Agreement shall ensure in their national laws adequate and effective means to protect geographical indications, including appellations of origin⁴, and indications of source.
2. For the purposes of this Chapter:
 - a. «geographical indications» means indications which identify goods as originating in the territory of a Party, or in a region or locality of that territory, where a given quality, reputation or other characteristic of

⁴ For greater certainty, if any Party foresees the protection of appellations of origin in its national legislation, nothing in this Agreement shall require to amend this.

Artikkel 6.7

Geografiske betegnelser, herunder opprinnelsesbetegnelser, og kildeangivelser

1. Avtalepartene skal i sin nasjonale lovgivning sørge for tilstrekkelige og effektive muligheter for vern av geografiske betegnelser, herunder opprinnelsesbetegnelser⁴, og kildeangivelser.
2. I dette kapittel menes med
 - a. «geografiske betegnelser»: betegnelser som viser at en vare har sin opprinnelse på en parts territorium, eller i en region eller et område innenfor dette territorium, når en bestemt kvalitet, et bestemt omdømme

⁴ Det presiseres at dersom en part i sin nasjonale lovgivning fastsetter bestemmelser om vern av opprinnelsesbetegnelser, skal den ikke etter noen bestemmelse i denne avtale pålegges å endre dette.

those goods is essentially attributable to their geographical origin; and

- b. «indications of source» means names, expressions, images, flags or signs that constitute direct or indirect references to a particular country, region, locality or place as the geographical origin of goods or services. Nothing in this Agreement shall require a Party to this Agreement to amend its legislation if, at the date of entry into force of this Agreement, in its national law, it limited the protection of indications of source to cases where a given quality, reputation or other characteristic of those goods or services is essentially attributable to their geographical origin.
 3. An indication of source may not be used in the course of trade for goods or services where that indication is false or misleading with respect to its geographical origin or where its use is likely to cause confusion in the public as to the geographical origin of those goods or services, or which constitutes an act of unfair competition within the meaning of Article 10bis of the Paris Convention.
 4. Without prejudice to Article 23 TRIPS Agreement, the Parties shall provide the legal means to interested parties to prevent the use of a geographical indication for identical or comparable goods not originating in the place indicated by the designation in question in a manner which misleads or confuses the public as to the geographical origin of those goods, or which constitutes an act of unfair competition within the meaning of Article 10bis of the Paris Convention.
 5. In order to further strengthen the protection of geographical indications among each other, Peru and Switzerland agree to negotiate a bilateral agreement on the mutual recognition and protection of geographical indications aiming to conclude it within three years after the entry into force of this Agreement. Any other Party to this Agreement may join the negotiations or accede to the agreement after its entry into force.
- eller andre egenskaper ved varen i det vesentlige tilskrives dens geografiske opprinnelse, og
 - b. «kildeangivelse»: navn, uttrykk, bilder, flagg eller kjennetegn som direkte eller indirekte viser til et bestemt land, en bestemt region eller et bestemt område eller sted som varers eller tjenesters geografiske opprinnelse. En avtalepart skal ikke etter noen bestemmelse i denne avtale pålegges å endre sin lovgivning dersom den, på det tidspunkt denne avtale trer i kraft, i sin nasjonale lovgivning har begrenset vernet av kildeangivelser til tilfeller der en bestemt kvalitet, et bestemt omdømme eller andre egenskaper ved varen eller tjenesten i det vesentlige tilskrives dens geografiske opprinnelse.
 3. En kildeangivelse kan ikke brukes i handel med en vare eller tjeneste når angivelsen er uriktig eller villedende med hensyn til varens eller tjenestens geografiske opprinnelse, eller når bruk av angivelsen trolig vil skape forvirring hos offentligheten med hensyn til den aktuelle varens eller tjenestens geografiske opprinnelse eller innebærer illojal konkurranse i henhold til Paris-konvensjonens artikkel 10a.
 4. Med forbehold for bestemmelsene i TRIPS-avtalens artikkel 23 skal partene sørge for at berørte parter har rettslige muligheter til å forhindre at en geografisk betegnelse for identiske eller sammenlignbare varer som ikke har sin opprinnelse på det sted som angis i den aktuelle betegnelsen, brukes på en måte som villeder eller forvirrer offentligheten med hensyn til varens geografiske opprinnelse, eller som innebærer illojal konkurranse i henhold til Paris-konvensjonens artikkel 10a.
 5. For ytterligere å styrke vernet av geografiske betegnelser seg imellom er Peru og Sveits enige om å forhandle fram en bilateral avtale om gjensidig godkjenning og vern av geografiske betegnelser med det mål å inngå en slik avtale innen tre år etter at denne avtale er trådt i kraft. Enhver annen part i denne avtale kan delta i forhandlingene eller tiltre avtalen etter at den er trådt i kraft.

Article 6.8

Copyright and Related Rights

1. The Parties shall grant and assure to the authors of literary and artistic works and to performers, producers of phonograms and broadcasting organisations, an adequate and effective protection of their works, performances, phonograms and broadcasts, respectively.
2. Independently of the author's economic rights, and even after the transfer of the said rights, the author shall have the right to claim, at least, authorship of the work and to object to any distortion, mutilation or other modification of, or other derogatory action in relation to, the said work, which would be prejudicial to his honour or reputation.
3. The rights granted to the author in accordance with paragraph 2 shall, after his death, be maintained, at least until the expiry of the economic rights, and shall be exercisable by the persons or institutions authorised by the legislation of the country where protection is claimed.
4. Rights granted under paragraphs 2 and 3 shall be granted, *mutatis mutandis*, to performers as regards their live performances or fixed performances.

Article 6.9

Patents

1. Patents shall be available for any inventions, whether products or processes, in all fields of technology, provided that they are new, involve an inventive step and are capable of industrial application. Subject to paragraph 3, patents shall be available and patent rights enjoyable without discrimination as to the place of invention, the field of technology and whether products are imported or locally produced.
2. Each Party may exclude from patentability inventions, the prevention within their territory of the commercial exploitation of which is necessary to protect *ordre public* or morality, including to protect human, animal or plant life or health or to avoid serious prejudice to the environment, provided that such exclusion is not made merely because the exploitation is prohibited by its law.

Artikkel 6.8

Opphavsrett og nærstående rettigheter

1. Partene skal gi og sikre opphavsmenn til litterære og kunstneriske verk samt utøvende kunstnere, fremstillere av fonogrammer og kringkastingsinstitusjoner tilstrekkelig og effektivt vern av deres respektive verk, fremføringer, fonogrammer og kringkastingsprogrammer.
2. Uavhengig av opphavsmannens økonomiske rettigheter, og selv etter overdragelse av disse, skal opphavsmannen ha rett til å kreve minst å bli navngitt som opphavsmann til verket og til å motsette seg enhver forvrengning, skamfering eller annen endring av verk som nevnt, eller annet inngrep med hensyn til verket, når dette vil skade hans ære eller anseelse.
3. Rettigheter som tilstår opphavsmannen i samsvar med nr. 2, skal etter hans død opprettholdes minst inntil de økonomiske rettighetene opphører, og skal kunne utøves av personer eller institusjoner som har fullmakt til det etter lovgivningen i det land der det gjøres krav på vern.
4. Rettigheter gitt i henhold til nr. 2 og 3 skal i tilsvarende omfang tilstås utøvende kunstnere med hensyn til levende fremføringer eller opp- tak av fremføringer.

Artikkel 6.9

Patenter

1. Det skal kunne gis patent på alle oppfinnelser på alle teknologiske områder, enten det dreier seg om produkter eller fremgangsmåter, forutsatt at de er nye, at de har oppfinneshøyde, og at de kan anvendes industrielt. Med forbehold for bestemmelsene i nr. 3 skal patenter meddeles og patentrettigheter nytes uten diskriminering med hensyn til hvor oppfinnelsen er gjort, hvilket teknologiske område det dreier seg om, og hvorvidt produktene er importert eller produsert innenlands.
2. Hver part kan utelukke fra patenterbarhet oppfinnelser hvis kommersielle utnyttning på deres territorium må forhindres for å verne om offentlig orden og moral, herunder for å verne menneskers, dyrs eller planters liv og helse, eller for å unngå alvorlig skade på miljøet, forutsatt at en slik utelukkelse ikke skjer utelukkende fordi utnyttningen er forbudt etter partens lovgivning.

3. Each Party may also exclude from patentability:
 - a. diagnostic, therapeutic and surgical methods for the treatment of humans or animals; and
 - b. plants and animals other than micro-organisms, and essentially biological processes for the production of plants or animals other than non-biological and microbiological processes. However, Parties shall provide for the protection of plant varieties either by patents or by an effective *sui generis* system or by any combination thereof. Notwithstanding the foregoing, a Party that does not provide patent protection for plants, shall undertake reasonable efforts to make such patent protection available consistent with paragraph 1.
 4. Each Party shall make best efforts to process patent applications and marketing approval applications expeditiously with a view to avoiding unreasonable delays. The Parties shall cooperate and provide assistance to one another to achieve this objective.
 5. With respect to any pharmaceutical product that is covered by a patent, each Party may make available a restoration or compensation of the patent term or patent rights to compensate the patent owner for unreasonable curtailment of the effective patent term resulting from the marketing approval process related to the first commercial marketing of the product in that Party. Any restoration under this paragraph shall confer all exclusive rights of a patent subject to the same limitations and exceptions applicable to the original patent.
3. Hver part kan også utelukke fra patenterbarhet
 - a. diagnostiske, terapeutiske og kirurgiske metoder til behandling av mennesker eller dyr, og
 - b. planter og dyr bortsett fra mikroorganismer, samt hovedsakelig biologiske fremgangsmåter for produksjon av planter eller dyr, bortsett fra ikke-biologiske og mikrobiologiske fremgangsmåter. Partene skal imidlertid verne plantesorter ved hjelp av patenter eller ved et effektivt system *sui generis* eller ved en kombinasjon av disse. Uten hensyn til det som er nevnt foran, skal en part som ikke har bestemmelser om patentvern for planter, i rimelig grad bestrebe seg på å gjøre slikt patentvern tilgjengelig i samsvar med nr. 1.
 4. Hver part skal gjøre sitt beste for å gi patent-søknader og søknader om markedsføringstillatelse rask behandling med sikte på å unngå urimelige forsinkelser. Partene skal samarbeide og yte hverandre bistand for å nå dette målet.
 5. For legemidler som omfattes av et patent, skal hver part gi mulighet for en forlengelse eller utjevning av patentets vernetid eller patentretighetene for å yte patenthaveren kompensasjon for urimelig avkorting av den faktiske vernetiden som følge av prosessen fram mot markedsføringstillatelse i forbindelse med den første kommersielle markedsføringen av produktet hos vedkommende part. Enhver forlengelse etter dette nummer skal omfatte alle eneretter et patent medfører, med forbehold for de begrensninger og unntak som gjelder for det opprinnelige patentet.

Article 6.10

Designs

The Parties shall ensure in their national laws adequate and effective protection of industrial designs by providing in particular, an adequate term of protection in accordance with internationally prevailing standards. Parties shall seek to harmonise their respective term of protection.

Artikkel 6.10

Mønstre

Partene skal i sin nasjonale lovgivning sikre tilstrekkelig og effektivt vern av industrielle mønstre, særlig ved å sørge for tilstrekkelig vernetid i samsvar med internasjonalt gjeldende standarder. Partene skal gå inn for å harmonisere sine respektive vernetider.

Article 6.11

Undisclosed Information and Measures Related to Certain Regulated Products

1. The Parties to this Agreement shall protect undisclosed information in accordance with Article 39 TRIPS Agreement.
2. Where a Party requires, as a condition for marketing approval of pharmaceutical products or agricultural chemical products which utilise new chemical entities⁵, the submission of undisclosed test data related to safety and efficacy the origination of which involves a considerable effort, the Party shall not allow the marketing of a product which contains the same new chemical entity, based on the information provided by the first applicant without his consent, for a reasonable period, which, in the case of pharmaceutical products, means normally five years and, in the case of agricultural chemical products, ten years from the date of the marketing approval in the territory of the Party. Subject to this provision, there shall be no limitation on any Party to implement abbreviated approval procedures for such products on the basis of bioequivalence or bioavailability studies.
3. Reliance on or reference to data referred to in paragraph 2 may be permitted:
 - a. where approval is sought for re-imported products that have already been approved before exportation; and
 - b. in order to avoid unnecessary duplication of tests of agricultural chemical products involving vertebrate animals where the first applicant is adequately compensated.
4. A Party may take measures to protect public health in accordance with:
 - a. implementation of the Declaration of the TRIPS Agreement and Public Health⁶ (in this paragraph referred to as the «Declaration»);
 - b. any waiver of any provision of the TRIPS Agreement adopted by WTO members in order to implement the Declaration; and

⁵ For the purposes of this paragraph, «new agricultural chemical product» means a product that contains a chemical entity that has not been previously approved in the territory of the Party. If a Party needs to define «new chemical entity» for pharmaceutical products in the domestic legislation in order to implement this Agreement, it shall take into consideration prevailing international standards and do so before the entry into force of this Agreement.

⁶ WT/MIN(01)/DEC/2.

Artikkel 6.11

Fortrolige opplysninger og tiltak med hensyn til visse regulerte produkter

1. Avtalepartene skal beskytte fortrolige opplysninger i samsvar med bestemmelsene i TRIPS-avtalens artikkel 39.
2. Dersom en part som vilkår for å tillate markedsføring av legemidler eller landbrukskjemikalier som inneholder nye kjemiske enheter⁵, krever at det fremlegges fortrolige prøvingsdata med hensyn til sikkerhet eller virkning og det er svært arbeidskrevende å fremskaffe slike data, skal parten ikke tillate markedsføring av et produkt som inneholder den samme nye kjemiske enheten, basert på opplysninger fremskaffet av den første søkeren uten hans samtykke, i et rimelig tidsrom, som for legemidler normalt betyr fem år og for landbrukskjemikalier ti år regnet fra den dagen det ble gitt markedsføringstillatelse på partens territorium. Med forbehold for denne bestemmelse skal en part ikke pålegges begrensninger med hensyn til å gjennomføre forkortede godkjenningsprosedyrer for slike produkter på grunnlag av bioekvivalens- eller biotilgjengelighetsstudier.
3. Det kan gis adgang til å basere seg på data nevnt i nr. 2 eller til å henvise til slike data
 - a. når det søkes om tillatelse for gjeninnførte produkter som allerede var godkjent før de ble eksportert, og
 - b. for å unngå unødige dobbeltforsøk med landbrukskjemikalier som involverer virveldyr, og den første søkeren har mottatt tilstrekkelig kompensasjon.
4. En part kan treffe tiltak for å beskytte folkehelser i samsvar med
 - a. gjennomføringen av erklæringen om TRIPS-avtalen og folkehelse⁶ (i dette nummer kalt «erklæringen»),
 - b. ethvert unntak fra en bestemmelse i TRIPS-avtalen vedtatt av WTO-medlemmer for å gjennomføre erklæringen, og

⁵ I dette nummer menes med «nytt landbrukskjemikalium» et produkt som inneholder en kjemisk enhet som tidligere ikke er blitt godkjent på partens territorium. Dersom en part må definere «ny kjemisk enhet» for legemidler i sin nasjonale lovgivning for å kunne gjennomføre denne avtale, skal den ta hensyn til gjeldende internasjonale standarder og gjøre dette før avtalen trer i kraft.

⁶ WT/MIN(01)/DEC/2.

- c. any amendment to the TRIPS Agreement to implement the Declaration.
5. Where a Party relies on a marketing approval granted by another Party, and grants approval within six months of the filing of a complete application for marketing approval filed in the Party, the reasonable period of exclusive use of the data submitted in connection with obtaining the approval relied on shall begin on the date of the first marketing approval.

- c. enhver endring av TRIPS-avtalen for å gjennomføre erklæringen.
5. Når en part baserer seg på en markedsførings-tillatelse gitt av en annen part og gir tillatelse innen seks måneder etter at fullstendig søknad om markedsføringstillatelse ble inngitt hos vedkommende part, skal den rimelige perioden for eksklusiv utnyttning av data fremlagt i forbindelse med at det ble gitt tillatelse, begynne å løpe den dagen den første markedsføringstillatelsen ble gitt.

Article 6.12

Acquisition and maintenance of Intellectual Property Rights

Where the acquisition of an intellectual property right is subject to the right being granted or registered, the Parties shall ensure that the procedures for grant or registration are of the same level as provided in the TRIPS Agreement, in particular Article 62.

Artikkel 6.12

Erverv og opprettholdelse av immaterielle rettigheter

Når erverv av en immateriell rettighet er betinget av at rettigheten meddeles eller registreres, skal partene sørge for at prosedyrene for meddelelse eller registrering er på samme nivå som det som er fastsatt i TRIPS-avtalen, særlig artikkel 62.

Article 6.13

Enforcement of Intellectual Property Rights

The Parties shall establish provisions for the enforcement of intellectual property rights in their national laws that are of the same level as that provided in the TRIPS Agreement, in particular Articles 41 to 61.

Artikkel 6.13

Håndheving av immaterielle rettigheter

Partene skal i sin nasjonale lovgivning fastsette bestemmelser om håndheving av immaterielle rettigheter som er på samme nivå som det som er fastsatt i TRIPS-avtalen, særlig artikkel 41 til 61.

Article 6.14

Right of Information in Civil and Administrative Procedures

The Parties may provide that, in civil and administrative procedures, the judicial authorities shall have the authority, unless this would be out of proportion to the seriousness of the infringement, to order the infringer to inform the right holder of the identity of third persons involved in the production and distribution of the infringing goods or services and of their channels of distribution.⁷

Artikkel 6.14

Rett til opplysninger ved sivilrettslig og administrativ behandling

Partene kan, med mindre det ikke står i forhold til inngrepets art, fastsette at rettsmyndighetene ved sivilrettslig og administrativ behandling skal kunne pålegge den som krenker en rett, å opplyse rettighetshaveren om identiteten til tredjeparter som har deltatt i produksjon og distribusjon av varene eller tjenestene som innebærer et inngrep, og om deres distribusjonskanaler⁷.

⁷ For greater certainty, this provision does not apply when it conflicts with constitutional or statutory guarantees.

⁷ Det presiseres at denne bestemmelse ikke får anvendelse når den er i strid med konstitusjonelle eller lovfestede garantier.

*Article 6.15***Suspension of Release by Competent Authorities**

1. The Parties shall adopt procedures to enable a right holder, who has valid grounds for suspecting that the importation of copyright or trademark infringing goods may take place, to lodge an application in writing with the competent authorities, administrative or judicial, for the suspension by the customs authorities of the release into free circulation of such goods. The Parties shall consider the application of these measures to other intellectual property rights.
2. It is understood that there shall be no obligation to apply procedures set forth in paragraph 1 to the suspension of the release into free circulation of goods put on the market in another country by or with the consent of the right holder.

*Article 6.16***Right of Inspection**

1. The competent authorities shall give the applicant for the suspension of the release of goods and the other persons involved in the suspension the opportunity to inspect goods whose release has been suspended or which have been detained.
2. When examining goods, the competent authorities may take samples and, according to the rules in force in the Party concerned and at the express request of the right holder, hand over or send such samples to the right holder, strictly for the purposes of analysis and facilitating the subsequent procedure. Where circumstances allow, samples must be returned on completion of the technical analysis and, where applicable, before goods are released or their detention is lifted. Any analysis of these samples shall be carried out under the sole responsibility of the right holder.

*Article 6.17***Liability Declaration, Security or Equivalent Assurance**

1. The competent authorities shall have the authority to require an applicant to provide a security or equivalent assurance sufficient to protect the defendant and the competent authorities and to prevent abuse, or in the cases

*Artikkel 6.15***Vedkommende myndigheters suspensjon av frigivelse for fri omsetning**

1. Partene skal vedta prosedyrer som gjør det mulig for en rettighetshaver som har god grunn til mistanke om at det kan komme til å bli importert varer som innebærer et inngrep i en opphavsrett eller et varemerke, å legge fram en skriftlig anmodning for vedkommende forvaltnings- eller rettsmyndigheter om at tollmyndighetene må suspendere en slik vares frigivelse for fri omsetning. Partene skal vurdere å gi slike tiltak anvendelse på andre immaterielle rettigheter.
2. Det er underforstått at det ikke foreligger noen forpliktelse til å anvende prosedyrene omhandlet i nr. 1 ved suspensjon av frigivelse for fri omsetning av varer som av rettighetshaveren eller med hans/hennes samtykke er brakt på markedet i et annet land.

*Artikkel 6.16***Rett til inspeksjon**

1. Vedkommende myndigheter skal gi den som anmoder om suspensjon av frigivelse for fri omsetning av varene, og andre personer som er involvert i suspensjonen, mulighet til å inspisere varene hvis frigivelse er blitt suspendert, eller som holdes tilbake.
2. Når vedkommende myndigheter undersøker varer, kan de ta stikkprøver og, i samsvar med gjeldende regler hos den berørte part og på uttrykkelig anmodning fra rettighetshaveren, overlevere eller sende slike stikkprøver til rettighetshaveren, men bare i den hensikt å analysere dem og å forenkle den påfølgende saksgangen. Når omstendighetene tillater det, må stikkprøver returneres etter at den tekniske analysen er fullført, og eventuelt før varene frigis eller tilbakeholdelsen av dem oppheves. Enhver analyse av stikkprøvene skal utføres ene og alene på rettighetshaverens ansvar.

*Artikkel 6.17***Ansvarserklæring, garanti eller tilsvarende sikkerhet**

1. Vedkommende myndigheter skal kunne gi den som fremmer en anmodning, pålegg om å stille garanti eller tilsvarende sikkerhet som er tilstrekkelig til å beskytte vedkommende myndigheter og den som anklages, samt til å unngå

provided in their domestic legislation to declare to accept liability for damages resulting from the suspension of release.

2. The security or equivalent assurance shall not unreasonably deter recourse to these procedures.

Article 6.18

Promotion of Research, Technological Development and Innovation

1. The Parties acknowledge the importance of promoting research, technological development and innovation, of disseminating technological information, and of building and strengthening their technological capacities, and they will seek to co-operate in such areas, taking into account their resources.
2. Co-operation in those fields, between Peru and Switzerland, may be based, in particular, on the respective Letters of Intent between the State Secretariat for Education and Research of the Federal Department of Home Affairs of the Swiss Confederation and the *Consejo Nacional de Ciencia, Tecnología e Innovación Tecnológica* (CONCYTEC) of 28 December 2006.
3. Accordingly, Peru and Switzerland may seek and encourage opportunities for co-operation pursuant to this Article and, as appropriate, engage in collaborative scientific research projects. The authorities referred to in paragraph 2 shall act as contact points to facilitate the development of collaborative projects and they shall periodically review the status of such collaboration through mutually agreed means.
4. Peru on one side and Iceland, Liechtenstein and Norway on the other side will seek opportunities for co-operation pursuant to this Article. Such co-operation shall be based on mutually agreed terms and will be formalised through appropriate means.
5. Any proposal or inquiry regarding scientific and technological collaboration between the Parties shall be directed to any of the Parties through the contact points set out in Annex XII (Contact Points for Scientific Collaboration).

misbruk eller, i tilfeller som fastsatt i deres nasjonale lovgivning, om å erklære at han/hun aksepterer erstatningsansvar som følge av suspensjonen av frigivelsen.

2. En slik garanti eller tilsvarende sikkerhet skal ikke i urimelig grad hindre noen i å benytte disse prosedyrene.

Artikkel 6.18

Fremming av forskning, teknologisk utvikling og nyskaping

1. Partene erkjenner betydningen av å fremme forskning, teknologisk utvikling og nyskaping, spre teknologisk informasjon og bygge opp og styrke sin teknologiske kapasitet, og de vil søke å samarbeide på områder som nevnt, idet de tar hensyn til sine ressurser.
2. Samarbeid mellom Peru og Sveits på disse områdene kan bygge særlig på de respektive intensjonserklæringene mellom State Secretariat for Education and Research of the Federal Department of Home Affairs (Secrétariat d'État à l'éducation et à la recherche du Département fédéral de l'intérieur de la Confédération suisse) og Consejo Nacional de Ciencia, Tecnología e Innovación Tecnológica (CONCYTEC) av 28. desember 2006.
3. Følgelig kan Peru og Sveits finne fram til og fremme muligheter for samarbeid etter denne artikkel og, der det er aktuelt, engasjere seg i vitenskapelige forskningsprosjekter basert på samarbeid. Myndighetene nevnt i nr. 2 skal fungere som kontaktpunkter for å legge til rette for utvikling av samarbeidsprosjekter, og de skal jevnlig gjennomgå samarbeidets status på en slik måte som partene er blitt enige om.
4. Peru på den ene side og Island, Liechtenstein og Norge på den annen side vil finne fram til muligheter for samarbeid etter denne artikkel. Slikt samarbeid skal være basert på omforente vilkår og skal formaliseres på behørig vis.
5. Forslag til eller henvendelser om vitenskapelig og teknologisk samarbeid mellom partene skal rettes til en av partene gjennom kontaktpunktene fastsatt i vedlegg XII (Kontaktpunkter for vitenskapelig samarbeid).

Chapter 7

Government Procurement

Article 7.1

Scope and Coverage

1. This Chapter applies to any measure of a Party regarding covered procurement. For the purposes of this Chapter, «covered procurement» means procurement for governmental purposes:
 - a. of goods, services, or any combination thereof:
 - i. as specified in each Party's specific commitments set out in Annex XIII (Covered Entities); and
 - ii. not procured with a view to commercial sale or resale, or for use in the production or supply of goods or services for commercial sale or resale;
 - b. by any contractual means, including purchase, lease, rental or hire purchase, with or without an option to buy;
 - c. for which the value, as estimated in accordance with paragraphs 3 and 4, as appropriate, equals or exceeds the relevant threshold specified in Appendices 1 to 3 to Annex XIII (Covered Entities);
 - d. that is conducted by a procuring entity; and
 - e. subject to the conditions specified in Annex XIII (Covered Entities) and XIV (General Notes).
2. This Chapter does not apply to:
 - a. non-contractual agreements or any form of assistance that a Party, including a government enterprise, provides, including co-operative agreements, grants, loans, subsidies, equity infusions, guarantees, and fiscal incentives;
 - b. the procurement or acquisition of fiscal agency or depository services, liquidation and management services for regulated financial institutions, or services related to the sale, redemption and distribution of public debt⁸, including loans and government bonds, notes and other securities;
 - c. procurement funded by international grants, loans, or other assistance where the

⁸ For greater certainty, this Chapter does not apply to procurement of banking, financial, or specialised services related to the incurring of public indebtedness or public debt management.

Kapittel 7

Offentlige anskaffelser

Artikkel 7.1

Virkeområde og dekningsomfang

1. Dette kapittel får anvendelse på ethvert tiltak som en part treffer med hensyn til en dekket anskaffelse. I dette kapittel menes med «dekket anskaffelse»: en anskaffelse for offentlige formål
 - a. av varer, tjenester eller en kombinasjon av varer og tjenester
 - i. som nærmere angitt i hver parts spesifikke forpliktelser fastsatt i vedlegg XIII (Omfattede enheter), og
 - ii. som ikke anskaffes med sikte på kommersielt salg eller videresalg eller for bruk i produksjon av varer eller yting av tjenester med sikte på kommersielt salg eller videresalg,
 - b. ved ethvert kontraktsmiddel, herunder kjøp, leasing, leie eller kjøp på avbetaling, med eller uten kjøpsopsjon,
 - c. som har en verdi, beregnet i samsvar med nr. 3 og 4, alt etter hva som kommer til anvendelse, som tilsvarende eller overstiger den relevante terskelverdi fastsatt i tillegg 1 til 3 til vedlegg XIII (Omfattede enheter),
 - d. som foretas av en oppdragsgiver, og
 - e. med forbehold for vilkårene fastsatt i vedlegg XIII (Omfattede enheter) og XIV (Generelle noter).
2. Dette kapittel får ikke anvendelse på
 - a. avtaler utenfor kontraktsforhold eller enhver form for bistand som en part, herunder et offentlig foretak, sørger for, herunder samarbeidsavtaler, tilskudd, lån, subsidier, tilførsler av egenkapital, garantier og skattemessige oppmuntringer,
 - b. anskaffelse eller erverv av fiskalagentur eller depositartjenester, avviklings- og forvaltningstjenester for regulerte finansinstitusjoner, eller tjenester knyttet til salg, innløsning og distribusjon av offentlig gjeld⁸, herunder lån og statsobligasjoner, sedler og andre verdipapirer,
 - c. anskaffelser finansiert ved internasjonale tilskudd, lån eller annen bistand når prosedyren eller vilkårene som anvendes, vil

⁸ Det presiseres at bestemmelsene i dette kapittel ikke får anvendelse på anskaffelser av bank- eller finanstjenester eller spesialiserte tjenester knyttet til opptak eller forvaltning av offentlig gjeld.

- applicable procedure or condition would be inconsistent with this Chapter;
- d. contracts awarded pursuant to:
 - i. an international agreement and intended for the joint implementation or exploitation of a project by the contracting parties; or
 - ii. an international agreement relating to the stationing of troops;
 - e. public employment contracts and related employment measures; or
 - f. the acquisition or rental of land, existing buildings, or other immovable property or the rights thereon.
3. In estimating the value of a procurement for the purpose of ascertaining whether it is a covered procurement, a procuring entity shall:
 - a. neither divide a procurement into separate procurements, nor use a particular method for estimating the value of a procurement for the purpose of avoiding the application of this Chapter;
 - b. take into account all forms of remuneration, including any premiums, fees, commissions, interest, other revenue streams that may be provided for under the contract and, where the procurement provides for the possibility of option clauses, the total maximum value of the procurement, inclusive of optional purchases; and
 - c. where the procurement is to be conducted in multiple parts, with contracts to be awarded at the same time or over a given period to one or more suppliers, base its calculation of the total maximum value of the procurement over its entire duration.
 4. Where the total estimated maximum value of a procurement over its entire duration is not known, the procurement shall be covered by this Chapter.
 5. Nothing in this Chapter shall prevent a Party from developing new procurement policies, procedures or contractual means, provided that they are consistent with this Chapter.
- være i strid med bestemmelser i dette kapittel,
- d. kontrakter tildelt i henhold til
 - i. en internasjonal avtale og beregnet på et prosjekt som kontraktspartene skal gjennomføre eller utnytte i fellesskap, eller
 - ii. en internasjonal avtale om stasjonering av militære styrker,
 - e. offentlige ansettelseskontrakter og tilhørende sysselsettingstiltak, eller
 - f. erverv eller leie av jord, eksisterende bygninger eller annen fast eiendom eller rettigheter til slik eiendom.
3. Ved beregning av verdien av en anskaffelse med sikte på å fastslå om det er en anskaffelse som dekkes, skal en oppdragsgiver
 - a. verken dele anskaffelsen opp i separate anskaffelser eller bruke en bestemt metode for å beregne verdien av anskaffelsen med sikte på å unngå at dette kapittel kommer til anvendelse,
 - b. ta i betraktning alle former for vederlag, herunder premier, gebyrer, provisjoner, renter eller andre inntektsstrømmer som kontrakten kan gi grunnlag for, og, når anskaffelsen gir mulighet for opsjoner, den samlede maksimale verdien av anskaffelsen, herunder kjøp med opsjonsrett, og
 - c. når anskaffelsen vil bli foretatt i flere deler, med kontrakter som vil bli tildelt en eller flere leverandører samtidig eller i løpet av en gitt periode, basere beregningen på den samlede maksimale verdien av anskaffelsen i løpet av hele dens varighet.
 4. Når den samlede beregnede maksimale verdien av en anskaffelse i løpet av hele dens varighet ikke er kjent, skal anskaffelsen dekkes av bestemmelsene i dette kapittel.
 5. Ingen bestemmelse i dette kapittel skal hindre en part i å utvikle nye retningslinjer, prosedyrer eller kontraktsmidler, forutsatt at de er i samsvar med bestemmelsene i dette kapittel.

Article 7.2

Exceptions to the Chapter

1. Nothing in this Chapter shall be construed to prevent a Party from taking any action or not disclosing any information that it considers necessary for the protection of its essential security interests relating to the procurement of arms, ammunition, or war materials, or to

Artikkel 7.2

Unntak fra dette kapittel

1. Ingen bestemmelse i dette kapittel skal fortolkes slik at det hindrer en part i å treffe tiltak eller unnlate å røpe opplysninger den betrakter som nødvendige for å verne sine sentrale sikkerhetsinteresser knyttet til anskaffelser av våpen, ammunisjon eller krigsmateriell eller

procurement indispensable for national security or for national defense purposes.

2. Subject to the requirement that such measures are not applied in a manner that would constitute a means of arbitrary or unjustifiable discrimination between the Parties or a disguised restriction to trade between the Parties, nothing in this Chapter shall be construed to prevent a Party from adopting or maintaining measures:
 - a. necessary to protect public morals, order or safety;
 - b. necessary to protect human, animal or plant life or health;
 - c. necessary to protect intellectual property; or
 - d. relating to goods or services of persons with disabilities, philanthropic institutions, or prison labour.
3. The Parties understand that subparagraph 2 (b) includes environmental measures necessary to protect human, animal or plant life or health.

Article 7.3

Definitions

For the purposes of this Chapter:

- a. «conditions for participation» means any registration, qualification or other pre-requisites for participation in a procurement;
- b. «construction service» means a service that has as its objective the realisation by whatever means of civil or building works, based on Division 51 of the United Nations Provisional Central Product Classification (CPC);
- c. «in writing or written» means any worded, numbered expression, or other symbols that can be read, reproduced and later communicated. It may include, electronically transmitted and stored information;
- d. «measure» means any law, regulation, procedure, administrative guidance or practice, or any action of a procuring entity relating to a covered procurement;
- e. «procurement» means the process by which a government obtains the use of or acquires goods or services, or any combination thereof, for governmental purposes and not with a view to commercial sale or resale or with a view to use in the production or supply of goods or services for commercial sale or resale;

anskaffelser som er uunnværlige av hensyn til den nasjonale sikkerhet eller nasjonale forsvarsformål.

2. Forutsatt at slike tiltak ikke får anvendelse på en måte som ville innebære vilkårlig eller urettmessig diskriminering mellom partene eller en skjult begrensning av handelen mellom dem, skal ingen bestemmelse i dette kapittel fortolkes slik at det hindrer en part i å treffe eller opprettholde tiltak som
 - a. er nødvendige for å verne den offentlige moral, orden eller sikkerhet,
 - b. er nødvendige for å verne menneskers, dyrs eller planters liv og helse,
 - c. er nødvendige for å verne immaterielle rettigheter, eller
 - d. er tilknyttet varer eller tjenester fra personer med nedsatt funksjonsevne, humanitære institusjoner eller fengselsarbeid.
3. Partene er innforstått med at bestemmelsen i nr. 2 bokstav b) omfatter miljøtiltak som er nødvendige for å verne menneskers, dyrs eller planters liv og helse.

Artikkel 7.3

Definisjoner

I dette kapittel menes med

- a. «vilkår for deltakelse»: enhver registrering, kvalifikasjon eller annen forutsetning for å delta i en anskaffelse,
- b. «bygge- og anleggsarbeid»: et arbeid som har som formål å oppføre byggverk uansett hvilke midler som benyttes, basert på hovedgruppe 51 i De forente nasjoners sentrale produktgruppering (CPC),
- c. «skriftlig» eller «i skriftlig form»: ethvert uttrykk i form av ord eller tall eller andre symboler som kan leses, gjengis og senere formidles videre. Det kan omfatte elektronisk overført og lagret informasjon,
- d. «tiltak»: enhver lov, forskrift, prosedyre, forvaltningsmessig veiledning eller praksis, eller enhver handling en oppdragsgiver foretar med hensyn til en dekket anskaffelse,
- e. «anskaffelse»: prosessen som fører til at en myndighet oppnår adgang til bruk av eller erverver varer eller tjenester, eller en kombinasjon av disse, for offentlige formål og ikke med sikte på kommersielt salg eller videresalg eller for bruk i produksjon av varer eller yting av tjenester med sikte på kommersielt salg eller videresalg,

- | | |
|--|---|
| <p>f. «procuring entity» means an entity covered under Appendices 1 to 3 to Annex XIII (Covered Entities);</p> <p>g. «qualified supplier» means a supplier that a procuring entity recognises as having satisfied the conditions for participation;</p> <p>h. «services» including construction services, unless otherwise specified;</p> <p>i. «standard» means a document approved by a recognised body, that provides, for common and repeated use, rules, guidelines, or characteristics for goods or services, or related processes and production methods, with which compliance is not mandatory. It may also include or deal exclusively with terminology, symbols, packaging, marking, or labelling requirements as they apply to goods, services, processes, or production methods;</p> <p>j. «supplier» means a person or group of persons that provides or could provide goods or services to a procuring entity; and</p> <p>k. «technical specification» means a tendering requirement that:</p> <ul style="list-style-type: none"> i. lays down the characteristics of goods or services to be procured, including quality, performance, safety, and dimensions, or the processes and methods for their production or provision; or ii. addresses terminology, symbols, packaging, marking, or labelling requirements, as they apply to goods or services. | <p>f. «oppdragsgiver»: en enhet som dekkes av tillegg 1 til 3 til vedlegg XIII (Omfattede enheter),</p> <p>g. «kvalifisert leverandør»: en leverandør som en oppdragsgiver anerkjenner har tilfredsstilt vilkårene for deltakelse,</p> <p>h. «tjenester»: også bygge- og anleggsarbeider, med mindre noe annet er oppgitt,</p> <p>i. «standard»: et dokument som er godkjent av et anerkjent organ, og som for felles og gjentatt bruk fastsetter ikke-uforvikkelige regler, veiledninger eller egenskaper for varer eller tjenester eller tilhørende prosesser og fremstillingsmetoder. Det kan også omfatte eller utelukkende gjelde terminologi, symboler, emballasje, merking eller etiketteringskrav for en vare, tjeneste, prosess eller fremstillingsmetode,</p> <p>j. «leverandør»: en person eller gruppe av personer som leverer eller kan levere varer eller tjenester til en oppdragsgiver, og</p> <p>k. «teknisk spesifisering»: et tilbudskrav som</p> <ul style="list-style-type: none"> i. fastsetter egenskapene ved varer eller tjenester som skal anskaffes, herunder kvalitet, ytelse, sikkerhet og mål, eller prosesser og metoder brukt ved fremstillingen eller fremskaffelsen, eller ii. gjelder terminologi, symboler, emballasje, merking eller etiketteringskrav for en vare eller tjeneste. |
|--|---|

Article 7.4

National Treatment and Non-Discrimination

1. With respect to any measure regarding covered procurement, each Party, including its procuring entities, shall accord immediately and unconditionally to the goods and services of another Party and to the suppliers of any other Party offering such goods or services, treatment no less favourable than the treatment accorded to domestic goods, services and suppliers.
2. With respect to any measure regarding covered procurement, a Party, including its procuring entities, shall not:
 - a. treat a locally established supplier less favourably than another locally established supplier on the basis of degree of foreign affiliation or ownership; nor
 - b. discriminate against a locally established supplier on the basis that the goods or services offered by that supplier for a particu-

Artikkel 7.4

Nasjonal behandling og likebehandling

1. Ved alle tiltak som gjelder en dekket anskaffelse, skal hver part, herunder dens oppdragsgivere, umiddelbart og uten vilkår gi en annen parts varer og tjenester, og en annen parts leverandører som tilbyr slike varer eller tjenester, en behandling som ikke er mindre gunstig enn den som innrømmes innenlandske varer, tjenester og leverandører.
2. Ved alle tiltak som gjelder en dekket anskaffelse, skal en part, herunder dens oppdragsgivere, unnlate
 - a. å behandle en lokalt etablert leverandør mindre gunstig enn en annen lokalt etablert leverandør på grunnlag av graden av utenlandsk tilknytning eller eierskap, og
 - b. å forskjellsbehandle en lokalt etablert leverandør på grunnlag av at varene eller tjenestene denne leverandøren tilbyr til en

lar procurement are goods or services of another Party.

3. The provisions of paragraphs 1 and 2 shall not apply to customs duties and charges of any kind imposed on, or in connection with, importation, the method of levying such duties and charges, other import regulations or formalities, and measures affecting trade in services other than measures governing covered procurement.

Article 7.5

Information Technology

1. The Parties shall, to the extent possible, endeavour to use electronic means of communication to permit efficient dissemination of information on government procurement, particularly as regards tender opportunities offered by entities, while respecting the principles of transparency and non-discrimination.
2. When conducting covered procurement by electronic means, a procuring entity shall:
 - a. ensure that the procurement is conducted using information technology systems and software, including those related to authentication and encryption of information, that are generally available and inter-operable with other generally available information technology systems and software; and
 - b. maintain mechanisms that ensure the integrity of requests for participation and tenders, including establishment of the time of receipt and the prevention of inappropriate access.

Article 7.6

Conduct of Procurement

A procuring entity shall conduct covered procurement in a transparent and impartial manner that:

- a. is consistent with this Chapter, using methods such as open tendering, selective tendering, and limited tendering as specified in Articles 7.18 (Tendering Procedures) to 7.20 (Limited Tendering);
- b. avoids conflicts of interest; and
- c. prevents corrupt practices.

bestemt anskaffelse, er varer eller tjenester fra en annen part.

3. Bestemmelsene i nr. 1 og 2 får ikke anvendelse på toll og avgifter av noen art som ilegges ved eller i forbindelse med import, metoden for illeggelse av toll og avgifter som nevnt, andre reguleringer eller formaliteter ved import, eller tiltak som har betydning for handel med tjenester, bortsett fra tiltak som regulerer en dekket anskaffelse.

Artikkel 7.5

Informasjonsteknologi

1. Partene skal så vidt mulig bestrebe seg på å bruke elektroniske kommunikasjonsmidler for å muliggjøre effektiv spredning av informasjon om offentlige anskaffelser, særlig om de muligheter oppdragsgivere gir til å inngi tilbud, samtidig som prinsippene om gjennomsiktighet og likebehandling overholdes.
2. Når en dekket anskaffelse foretas elektronisk, skal en oppdragsgiver
 - a. sørge for at anskaffelsen foretas ved bruk av IT-systemer og tilhørende programvare, herunder systemer og programvare forbundet med verifisering og kryptering av informasjon, som er allment tilgjengelige og samvirker med andre allment tilgjengelige IT-systemer og tilhørende programvare, og
 - b. opprettholde ordninger som sørger for at forespørsler om deltakelse og tilbud er sikret integritet, blant annet ved å fastsette mottakstidspunkt og hindre uvedkommende tilgang.

Artikkel 7.6

Gjennomføring av anskaffelser

En oppdragsgiver skal foreta en dekket anskaffelse på en gjennomsiktig og upartisk måte som

- a. er i samsvar med bestemmelsene i dette kapittel, og bruke anskaffelsesprosedyrer som åpen anbudskonkurranse, begrenset anbudskonkurranse og konkurranse uten forutgående kunngjøring som fastsatt i artikkel 7.18 (Anskaffelsesprosedyrer) til 7.20 (Konkurranse uten forutgående kunngjøring),
- b. hindrer interessekonflikt og
- c. forebygger korrupsjon.

*Article 7.7***Rules of Origin**

Each Party shall apply to covered procurement of goods the rules of origin that it applies in the normal course of trade to those goods.

*Article 7.8***Offsets**

1. With regard to covered procurement, a Party, including its procuring entities, shall not seek, take account of, impose, or enforce offsets at any stage of a procurement.
2. For the purposes of this Chapter, «offsets» means any condition or undertaking that encourages local development or improves a Party's balance-of-payments accounts, such as the use of domestic content, the licensing of technology, investment, counter-trade and similar actions or requirements.

*Article 7.9***Publication of Procurement Information**

1. Each Party shall promptly publish any measure of general application regarding covered procurement and any modification to this information, in the appropriate publications referred to in Appendix 2 to Annex XIV (General Notes), including officially designated electronic media.
2. Each Party shall, on request, provide to another Party an explanation relating to such information.

*Article 7.10***Publication of Notices**

1. For each covered procurement, a procuring entity shall publish a notice inviting suppliers to submit tenders, or where appropriate, applications for participation for that procurement (hereinafter referred to as «the notice of intended procurement»), except in the circumstances referred to in paragraph 2 of Article 7.20 (Limited Tendering). The notice shall be published in the electronic or paper media listed in Appendix 2 to Annex XIV (General Notes), and each such notice shall be accessible during the entire period established for tendering for the relevant procurement.

*Artikkel 7.7***Opprinnelsesregler**

Hver part skal ved en dekket anskaffelse av varer anvende opprinnelsesreglene som den anvender ved normal handel med de samme varene.

*Artikkel 7.8***Gjenkjøpsavtaler**

1. Når det gjelder dekkede anskaffelser, skal en part, herunder dens oppdragsgivere, ikke på noe trinn i anskaffelsesprosessen be om, ta hensyn til, pålegge eller fremtvinge gjenkjøpsavtaler.
2. I dette kapittel menes med «gjenkjøpsavtaler» et vilkår eller en forpliktelse som stimulerer lokal utvikling eller bedrer en parts betalingsbalansekonti, som bruk av innenlandsk innhold, lisensiering av teknologi, investering, mothandel og tilsvarende tiltak eller krav.

*Artikkel 7.9***Kunngjøring av opplysninger om anskaffelser**

1. Hver part skal omgående kunngjøre ethvert tiltak som får generell anvendelse for dekkede anskaffelser, og enhver endring av disse opplysningene, i relevante publikasjoner nevnt i tillegg 2 til vedlegg XIV (Generelle noter), herunder offisielt utpekte elektroniske medier.
2. Hver part skal på anmodning gi en annen part en forklaring med hensyn til slike opplysninger.

*Artikkel 7.10***Offentliggjøring av kunngjøringer**

1. For hver dekket anskaffelse skal en oppdragsgiver offentliggjøre en kunngjøring som innbyr leverandører til å inngi tilbud eller, der det er aktuelt, søke om å få delta i anskaffelsen (heretter kalt «kunngjøring av konkurransen»), unntatt under forhold som nevnt i artikkel 7.20 (Konkurranse uten forutgående kunngjøring) nr. 2. Kunngjøringen skal offentliggjøres i elektroniske eller papirbaserte medier oppført i tillegg 2 til vedlegg XIV (Generelle noter), og hver kunngjøring skal være tilgjengelig så lenge det er mulig å inngi tilbud på den aktuelle anskaffelsen.

2. Except as otherwise provided in this Chapter, each notice of intended procurement shall include:
 - a. a description of the intended procurement;
 - b. the procurement method;
 - c. any conditions that suppliers must fulfil to participate in the procurement;
 - d. the name of the entity issuing the notice;
 - e. the address and contact where suppliers may obtain all documents relating to the procurement;
 - f. where applicable, the address and any final date for the submission of requests for participation in the procurement;
 - g. the address and the final date for the submission of tenders;
 - h. the dates for delivery of the goods or services to be procured or the duration of the contract; and
 - i. an indication that the procurement is covered by this Chapter.
3. Procuring entities shall publish the notices in a timely manner through means which offer the widest possible and non-discriminatory access to the interested suppliers of the Parties. These means shall be accessible free of charge through a single point of access specified in Appendix 2 to Annex XIV (General Notes).
4. Each Party shall encourage its procuring entities to publish in an electronic medium listed in Appendix 2 to Annex XIV (General Notes), as early as possible in the fiscal year, information regarding the entities' future procurement plans. Such notices should include the subject matter of the procurement and the planned date of the publication of the notice of intended procurement.
2. Med mindre noe annet er fastsatt i dette kapittel, skal hver kunngjøring av konkurransen inneholde følgende opplysninger:
 - a. beskrivelse av den planlagte anskaffelsen,
 - b. anskaffelsesprosedyre,
 - c. eventuelle vilkår som leverandører må oppfylle for å få delta i anskaffelsen,
 - d. navnet på oppdragsgiveren som utsteder kunngjøringen,
 - e. adresse og kontaktopplysninger med hensyn til hvor leverandører kan innhente samtlige dokumenter knyttet til anskaffelsen,
 - f. der det er aktuelt, adresse og siste frist for å søke om deltakelse i anskaffelsen,
 - g. adresse og siste frist for å inngi tilbud,
 - h. datoer for levering av varene eller tjenestene som skal anskaffes, eller kontraktens varighet, og
 - i. opplysning om at en dekket anskaffelse omfattes av bestemmelsene i dette kapittel.
3. Oppdragsgivere skal offentliggjøre kunngjøringene i god tid og ved bruk av midler som ivaretar hensynet til likebehandling og sikrer interesserte leverandører hos partene bredest mulig tilgang. Disse midlene skal være tilgjengelige kostnadsfritt via en enkelt kanal angitt i tillegg 2 til vedlegg XIV (Generelle noter).
4. Hver part skal oppfordre sine oppdragsgivere til så tidlig som mulig i regnskapsåret å kunngjøre, i et elektronisk medium nevnt i tillegg 2 til vedlegg XIV (Generelle noter), opplysninger om oppdragsgivernes fremtidige anskaffelsesplaner. Slike kunngjøringer bør inneholde opplysninger om kontraktsgjenstanden og om den påtenkte datoen for kunngjøring av konkurransen.

Article 7.11

Conditions for Participation

1. In assessing whether a supplier satisfies the conditions for participation, a Party, including its procuring entities:
 - a. shall limit such conditions to those that are essential to ensure that a supplier has the legal and financial capacities and the commercial and technical abilities to undertake the relevant procurement and evaluate those capacities and abilities on the basis of that supplier's business activities both

Artikkel 7.11

Vilkår for deltakelse

1. Når en part, herunder dens oppdragsgivere, vurderer om en leverandør oppfyller vilkårene for å delta,
 - a. skal den begrense vilkårene til det som er strengt nødvendig for å sikre at leverandøren har rettslig og finansiell kapasitet og kommersiell og teknisk evne til å påta seg den aktuelle anskaffelsen, og evaluere hans kapasitet og evne på grunnlag av hans forretningsvirksomhet både innenfor og uten-

- inside and outside the territory of the Party of the procuring entity;
- b. shall base its determination solely on the conditions that the procuring entity has specified in advance in notices or tender documentation;
 - c. may not impose the condition that, in order for a supplier to participate in a procurement, the supplier has previously been awarded one or more contracts by a procuring entity of the given Party;
 - d. may require relevant prior experience where essential to meet the requirements of the procurement; and
 - e. allow all domestic suppliers and suppliers of another Party that satisfy the conditions for participation to be recognised as qualified suppliers and to participate in the procurement.
2. Where there is supporting evidence, a Party, including its procuring entities, may exclude a supplier on grounds such as:
- a. bankruptcy;
 - b. false declarations;
 - c. significant or persistent deficiencies in performance of any substantive requirement or obligation under a prior contract or contracts;
 - d. final judgments in respect of serious crimes or other serious offences;
 - e. professional misconduct or acts or omissions that adversely reflect upon the commercial integrity of the supplier; or
 - f. failure to pay taxes.
- for territoriet til oppdragsgiverens part,
- b. skal den treffe beslutning ene og alene på grunnlag av vilkårene som oppdragsgiveren på forhånd har angitt i kunngjøringer eller konkurransegrunnlaget,
 - c. kan den ikke sette som vilkår for at en leverandør skal få delta i en anskaffelse, at leverandøren tidligere er blitt tildelt en eller flere kontrakter av en oppdragsgiver hos vedkommende part,
 - d. kan den kreve relevant erfaring når dette er strengt nødvendig for å oppfylle kravene forbundet med anskaffelsen, og
 - e. kan den la alle innenlandske leverandører og leverandører fra en annen part som oppfyller vilkårene for å delta i anskaffelsen, bli godkjent som kvalifiserte leverandører og la dem delta i anskaffelsen.
2. Når det foreligger bevis til støtte for det, kan en part, herunder dens oppdragsgivere, utelukke en leverandør på grunn av forhold som
- a. konkurs,
 - b. falske erklæringer,
 - c. betydelige eller vedvarende mangler ved oppfyllelsen av vesentlige krav eller forpliktelser i forbindelse med en eller flere tidligere kontrakter,
 - d. endelig dom for alvorlig forbrytelse eller annet alvorlig lovbrudd,
 - e. tjenestefeil, handlinger eller forsømmelser som har negativ virkning for leverandørens forretningsmessige integritet, eller
 - f. manglende innbetaling av skatt.

Article 7.12

Registration Systems and Qualification Procedures

1. A Party, including its procuring entities, may maintain a supplier registration system under which interested suppliers are required to register and provide certain information.
2. Procuring entities shall not adopt or apply any registration system or qualification procedure with the purpose or the effect of creating unnecessary obstacles to the participation of suppliers of another Party in its procurement.
3. A procuring entity shall promptly communicate to any supplier that has applied for qualification its decision on whether that supplier is qualified. Where an entity rejects an application for

Artikkel 7.12

Registreringssystemer og kvalifikasjonsprosedyrer

1. En part, herunder dens oppdragsgivere, kan håndheve et system for registrering av leverandører der det kreves at interesserte leverandører registrerer seg og fremlegger bestemte opplysninger.
2. Oppdragsgivere skal ikke opprette eller anvende et registreringssystem eller en kvalifikasjonsprosedyre som har som formål eller virkning unødig å hindre leverandører fra en annen part i å delta i oppdragsgiverens anskaffelser.
3. En oppdragsgiver skal omgående underrette en leverandør som har søkt om å bli kvalifisert, om sin beslutning om leverandøren er kvalifisert eller ikke. Når en oppdragsgiver avslår en

qualification or ceases to recognise a supplier as qualified, that entity shall, on request of the supplier, promptly provide it a written explanation.

søknad om å bli kvalifisert eller ikke lenger anser at en leverandør er kvalifisert, skal oppdragsgiveren på anmodning fra leverandøren omgående gi vedkommende en skriftlig begrunnelse.

Article 7.13

Multi-Use Lists

1. A procuring entity may establish or maintain a list of suppliers that satisfy the conditions for participation in that list, and that the procuring entity intends to use more than once (hereinafter referred to as «the multi-use list»), provided that a notice inviting interested suppliers to apply for inclusion in the list is published in the appropriate medium listed in Appendix 2 to Annex XIV (General Notes).
2. The notice provided for in paragraph 1 shall include:
 - a. a description of the goods or services, or categories thereof, for which the multi-use list may be used;
 - b. any deadlines for submission of applications for inclusion in the list;
 - c. the conditions for participation to be satisfied by suppliers and the methods that the procuring entity will use to verify a supplier's satisfaction of the conditions;
 - d. the name and address of the procuring entity and any other information necessary to contact the entity and obtain all relevant documents relating to the list;
 - e. the period of validity of the list and the means for its renewal or termination, or where the period of validity is not provided, an indication of the method by which notice will be given of the termination of use of the list; and
 - f. an indication that the list may be used for procurement covered by this Chapter.
3. A procuring entity shall allow suppliers to apply at any time for inclusion in its multi-use list and shall include in that list all qualified suppliers within a reasonably short time.

Artikkel 7.13

Faste lister

1. En oppdragsgiver kan opprette eller føre liste over leverandører som oppfyller vilkårene for å stå på denne listen, og som oppdragsgiveren har til hensikt å bruke mer enn én gang (heretter kalt «den faste listen»), forutsatt at en kunngjøring som innbyr interesserte leverandører til å søke om å bli oppført på listen, offentliggjøres i det aktuelle mediet oppført i tillegg 2 til vedlegg XIV (Generelle noter).
2. Kunngjøringen omhandlet i nr. 1 skal inneholde følgende opplysninger:
 - a. beskrivelse av varer eller tjenester, eller kategorier av varer eller tjenester, som den faste listen kan bli brukt for,
 - b. eventuelle frister for å inngi søknad om å bli oppført på listen,
 - c. vilkårene som leverandørene må oppfylle for å kunne delta, og metodene som oppdragsgiveren vil benytte for å avgjøre om en leverandør oppfyller vilkårene,
 - d. oppdragsgivers navn og adresse samt andre opplysninger som er nødvendige for å kontakte oppdragsgiveren og innhente alle relevante dokumenter i tilknytning til listen,
 - e. listens gyldighetsperiode og hvordan den fornyes eller bringes til opphør, eller, dersom gyldighetsperioden ikke er fastsatt, angivelse av hvilken metode som vil bli benyttet for å kunngjøre at listen ikke lenger skal brukes, og
 - f. opplysning om at listen kan bli brukt ved en anskaffelse dekket av dette kapittel.
3. Oppdragsgiveren skal gi leverandører mulighet til når som helst å søke om å bli oppført på oppdragsgivers faste liste, og skal oppføre alle kvalifiserte leverandører på denne listen innen rimelig kort tid.

Article 7.14

Tender Documentation

1. A procuring entity shall provide to suppliers tender documentation that includes all information necessary to permit suppliers to pre-

Artikkel 7.14

Grunnlaget for konkurransen

1. En oppdragsgiver skal sørge for at leverandører får tilgang til konkurransegrunnlaget som inneholder alle opplysninger som er nødvendi-

pare and submit responsive tenders. Unless already provided for in the notice of intended procurement pursuant to Article 7.10 (Publication of Notices), such documentation shall include a complete description of:

- a. the procurement, including the nature and the quantity of the goods or services to be procured or, where the quantity is not known, the estimated quantity and any requirements to be fulfilled, including any technical specifications, conformity assessment certification, plans, drawings, or instructional materials;
 - b. any conditions for participation of suppliers, including a list of information and documents that suppliers are required to submit in connection therewith;
 - c. all evaluation criteria to be considered in the awarding of the contract, and, except where price is the sole criterion, the relative importance of such criteria;
 - d. where the procuring entity will conduct the procurement by electronic means, any authentication and encryption requirements or other requirements related to the receipt of information by electronic means;
 - e. where the procuring entity will hold an electronic auction pursuant to Article 7.21 (Electronic Auctions), the rules, including identification of the elements of the tender related to the evaluation criteria, on which the auction will be conducted;
 - f. where there will be a public opening of tenders, the date, time, and place for the opening and, where appropriate, the persons authorised to be present;
 - g. any other terms or conditions, including terms of payment and any limitation on the means by which tenders may be submitted, e.g., paper or electronic means; and
 - h. any dates for the delivery of goods or the supply of services or the duration of the contract.
2. Where contracting entities do not offer free direct access to the entire tender documents and any supporting documents by electronic means, entities shall make promptly available the tender documentation at the request of any interested supplier of the Parties.

ge for at leverandører skal kunne utarbeide og innge tilbud. Med mindre den allerede er inn tatt i kunngjøringen av konkurransen etter artikkel 7.10 (Offentliggjøring av kunngjøringer), skal slik dokumentasjon inneholde en fullstendig beskrivelse av følgende:

- a. anskaffelsen, herunder arten og mengden av varene eller tjenestene som skal anskaffes, eller, dersom mengden ikke er kjent, forventet mengde og alle krav som må oppfylles, herunder tekniske spesifikasjoner, samsvarssertifisering, planer, tegninger eller instruksjonsmateriale,
 - b. ethvert vilkår for leverandørers deltakelse, herunder en liste over opplysninger og dokumenter som leverandører skal fremlegge i denne forbindelse,
 - c. alle tildelingskriterier som vil bli vurdert ved tildeling av kontrakten, og, med unntak av tilfeller der pris er eneste kriterium, den relative vekten av disse kriteriene,
 - d. når oppdragsgiveren skal foreta anskaffelsen elektronisk, ethvert krav til verifisering og kryptering eller andre krav knyttet til elektronisk mottakelse av opplysninger,
 - e. når oppdragsgiveren skal avholde elektronisk auksjon etter artikkel 7.21 (Elektroniske auksjoner), reglene som gjelder for auksjonen, herunder angivelse av elementer i tilbudet knyttet til tildelingskriteriene,
 - f. når det skal avholdes offentlig tilbudsåpning, dato, tid og sted for åpningen og eventuelt hvem som kan være til stede,
 - g. alle øvrige vilkår eller betingelser, herunder betalingsbetingelser og eventuelle begrensninger med hensyn til hvordan tilbud kan inngis, for eksempel på papir eller elektronisk, og
 - h. alle datoer for levering av varer eller yting av tjenester eller kontraktens varighet.
2. Når oppdragsgivere ikke tilbyr kostnadsfri direkte tilgang til fullstendig konkurransegrunnlag og eventuelle tilleggskrav dokumenter elektronisk, skal de omgående gjøre konkurransegrunnlaget tilgjengelig på anmodning fra en interessert leverandør hos en av partene.

Article 7.15

Technical Specifications

1. A procuring entity shall not prepare, adopt, or apply any technical specification or prescribe any conformity assessment procedure with the purpose or the effect of creating unnecessary obstacles to international trade among the Parties.
2. In prescribing the technical specifications for the goods or services being procured, a procuring entity shall, where appropriate:
 - a. establish the technical specification in terms of performance and functional requirements, rather than design or descriptive characteristics; and
 - b. base the technical specification on international standards, where such exist or otherwise, on national technical regulations, recognised national standards or building codes.
3. A procuring entity may not prescribe any technical specifications that require or refer to a particular trademark or trade name, patent, copyright, design or type, specific origin, producer, or supplier, unless there is no other sufficiently precise or intelligible way of describing the procurement requirements and provided that, in such cases, words such as «or equivalent» are also included in the tender documentation.
4. A procuring entity shall not seek or accept, in a manner that would have the effect of precluding competition, advice that may be used in the preparation or adoption of any technical specification for a specific procurement from a person that may have a commercial interest in the procurement.
5. For greater certainty, the Parties understand that a Party, including its procuring entities, may, in accordance with this Article, prepare, adopt, or apply technical specifications to promote the conservation of natural resources or protect the environment.

Article 7.16

Modifications of the Tender Documentation and Technical Specifications

Where, prior to the award of a contract, a procuring entity modifies the criteria or technical requirements set out in a notice or tender documentation provided to participating suppliers, or amends or re-issues a notice or tender documenta-

Artikkel 7.15

Tekniske spesifikasjoner

1. En oppdragsgiver skal ikke utarbeide, fastsette eller anvende en teknisk spesifikasjon eller fastsette en prosedyre for samsvarsvurdering som har som formål eller virkning unødig å hindre internasjonal handel mellom partene.
2. Ved fastsettelse av tekniske spesifikasjoner for varer eller tjenester som skal anskaffes, skal oppdragsgiveren der det er aktuelt,
 - a. fastsette den tekniske spesifikasjonen i ytelse eller funksjonelle krav snarere enn i utforming eller beskrivende egenskaper, og
 - b. basere den tekniske spesifikasjonen på internasjonale standarder når slike finnes, og for øvrig på nasjonale tekniske forskrifter, anerkjente nasjonale standarder eller byggeforskrifter.
3. Oppdragsgiveren kan ikke fastsette tekniske spesifikasjoner som krever eller henviser til et bestemt varemerke, handelsnavn eller patent eller en bestemt enerett, utforming eller type, særskilt opprinnelse, produsent eller leverandør, med mindre det ikke finnes noen annen tilstrekkelig presis eller forståelig måte å beskrive kravene til varen på, og forutsatt at det i slike tilfeller også er tatt med ord som «eller tilsvarende» i konkurransegrunnlaget.
4. Oppdragsgiveren skal ikke på en slik måte at det ville få en konkurransebegrensende virkning, søke eller motta råd som kan bli brukt ved utarbeiding eller fastsettelse av en teknisk spesifikasjon for en bestemt anskaffelse, fra en person som kan ha kommersiell interesse i anskaffelsen.
5. Det presiseres at partene er innforstått med at en part, herunder dens oppdragsgivere, i samsvar med bestemmelsene i denne artikkel kan utarbeide, fastsette eller anvende tekniske spesifikasjoner for å fremme bevaring av naturressurser eller verne miljøet.

Artikkel 7.16

Endringer i konkurransegrunnlaget og tekniske spesifikasjoner

Når en oppdragsgiver før tildelingen av en kontrakt endrer kriterier eller tekniske krav fastsatt i en kunngjøring eller konkurransegrunnlaget som deltakende leverandører har mottatt, eller endrer eller offentliggjør på nytt en kunngjøring eller

tion, it shall transmit in writing all such modifications or amended or re-issued notice or tender documentation:

- a. to all suppliers that are participating at the time the information is amended, if known, and in all other cases, in the same manner as the original information was transmitted; and
- b. in adequate time to allow such suppliers to modify and re-submit amended tenders, as appropriate.

Article 7.17

Time Limits

A procuring entity shall provide suppliers sufficient time to submit applications to participate in a procurement, and prepare and submit responsive tenders, taking into account the nature and complexity of the procurement. Each Party shall apply time limits according to the conditions specified in Appendix 3 to Annex XIV (General Notes).

Article 7.18

Tendering Procedures

1. Procuring entities shall award their public contracts by open, selective or limited tendering procedures according to their national legislation in compliance with this Chapter and in a non-discriminatory manner.
2. For the purposes of this Chapter:
 - a. «open tendering» means a procurement method whereby all interested suppliers may submit a tender. The Parties understand that open tendering procedures include modalities such as framework agreement and reverse auction according to their respective legislation;
 - b. «selective tendering» means a procurement method whereby only qualified suppliers are invited by the procuring entity to submit a tender; and
 - c. «limited tendering» means a procurement method whereby the procuring entity contacts a supplier or suppliers of its choice.

konkurransegrunnlaget, skal han i skriftlig form sende alle slike endringer eller kunngjøringen eller konkurransegrunnlaget som er offentliggjort på nytt,

- a. til alle leverandører som deltar på det tidspunkt opplysningene endres, dersom disse leverandørene er kjent, og i alle øvrige tilfeller gi opplysningene på samme måte som de opprinnelige opplysningene ble gitt på, og
- b. i tilstrekkelig god tid til at slike leverandører kan foreta tilpasninger og inngi endrede tilbud etter behov.

Artikkel 7.17

Tidsfrister

En oppdragsgiver skal gi leverandører tilstrekkelig tid til å sende inn søknad om å få delta i en anskaffelse og til å utarbeide og inngi tilbud, idet det skal tas hensyn til anskaffelsens art og kompleksitet. Hver part skal fastsette tidsfrister i samsvar med vilkårene i tillegg 3 til vedlegg XIV (Generelle noter).

Artikkel 7.18

Anskaffelsesprosedyrer

1. Oppdragsgivere skal tildele offentlige kontrakter ved åpen anbudskonkurranse, begrenset anbudskonkurranse eller konkurranse uten forutgående kunngjøring i henhold til sin nasjonale lovgivning og i samsvar med bestemmelsene i dette kapittel, og på en måte som sikrer likebehandling.
2. I dette kapittel menes med
 - a. «åpen anbudskonkurranse»: en anskaffelsesprosedyre der alle interesserte leverandører kan inngi tilbud. Partene er innforstått med at åpne anbudskonkurranser omfatter former som rammeavtale og omvendt auksjon i henhold til deres respektive lovgivning,
 - b. «begrenset anbudskonkurranse»: en anskaffelsesprosedyre der bare kvalifiserte leverandører blir innbudt av oppdragsgiveren til å inngi tilbud, og
 - c. «konkurranse uten forutgående kunngjøring»: en anskaffelsesprosedyre der oppdragsgiveren kontakter en eller flere leverandører etter eget valg.

Article 7.19

Selective Tendering

1. Where a procuring entity intends to use selective tendering, the entity shall:
 - a. include in the notice of intended procurement at least the information specified in subparagraphs 2 (a), (b), (c), (d), (e), (f) and (i) of Article 7.10 (Publication of Notices) and invite suppliers to submit a request for participation; and
 - b. provide, by the commencement of the time-period for tendering, at least the information in subparagraphs 2 (g) and (h) of Article 7.10 (Publication of Notices) to the qualified suppliers that it notifies as specified in paragraph 2 of Appendix 3 to Annex XIV (General Notes).
2. A procuring entity shall recognise as qualified suppliers such domestic suppliers and suppliers of another Party that meet the conditions for participation in a particular procurement, unless the procuring entity states in the notice of intended procurement or, where publicly available, in the tender documentation, any limitation on the number of suppliers that will be permitted to tender and the criteria for selecting the limited number of suppliers.
3. Where the tender documentation is not made publicly available from the date of publication of the notice referred to in paragraph 1, procuring entities shall ensure that those documents are made available at the same time to all selected qualified suppliers.
4. Procuring entities maintaining permanent lists of qualified suppliers may select suppliers to be invited to tender from among those listed, under the conditions set out in Article 7.10 (Publication of Notices).

Article 7.20

Limited Tendering

1. Provided that it does not use this provision for the purpose of avoiding competition among suppliers or in a manner that discriminates against suppliers of another Party or protects domestic suppliers, a procuring entity may use limited tendering and may choose not to apply Articles 7.10 (Publication of Notices), 7.11 (Conditions for Participation), 7.14 (Tender Documentation), 7.15 (Technical Specifications), 7.16 (Modifications of the Tender Docu-

Artikkel 7.19

Begrenset anbudskonkurranse

1. Når en oppdragsgiver planlegger å bruke begrenset anbudskonkurranse, skal han
 - a. i kunngjøringen av konkurransen ta med minst de opplysninger som er fastsatt i artikkel 7.10 (Offentliggjøring av kunngjøringer) nr. 2 bokstav a), b), c), d), e), f) og i), og innby leverandører til å søke om å få delta, og
 - b. innen fristen for å inngi tilbud begynner å løpe, gi de kvalifiserte leverandører som han underretter som angitt i nr. 2 i tillegg 3 til vedlegg XIV (Generelle noter), minst de opplysninger som er fastsatt i artikkel 7.10 (Offentliggjøring av kunngjøringer) nr. 2 bokstav g) og h).
2. Oppdragsgiveren skal anerkjenne innenlandske leverandører og leverandører fra en annen part som oppfyller vilkårene for å delta i en bestemt anskaffelse, som kvalifiserte leverandører, med mindre oppdragsgiveren i kunngjøringen av konkurransen eller, dersom det er offentlig tilgjengelig, i konkurransegrunnlaget fastsetter at et begrenset antall leverandører skal ha adgang til å inngi tilbud, samt kriteriene for utvelging av disse leverandørene.
3. Når konkurransegrunnlaget ikke er gjort offentlig tilgjengelig fra datoen for offentliggjøringen av kunngjøringen nevnt i nr. 1, skal oppdragsgiveren sørge for at dokumentene blir tilgjengelige samtidig for alle kvalifiserte leverandører som er utvalgt.
4. Oppdragsgivere som fører faste lister over kvalifiserte leverandører, kan velge å innby leverandører blant dem som er oppført på listen, til å inngi tilbud i henhold til vilkårene fastsatt i artikkel 7.10 (Offentliggjøring av kunngjøringer).

Artikkel 7.20

Konkurranse uten forutgående kunngjøring

1. Forutsatt at en oppdragsgiver ikke bruker denne bestemmelse for å unngå konkurranse mellom leverandører eller på en måte som diskriminerer leverandører fra en annen part eller beskytter innenlandske leverandører, kan han anvende konkurranse uten forutgående kunngjøring og velge ikke å anvende artikkel 7.10 (Offentliggjøring av kunngjøringer), 7.11 (Vilkår for deltakelse), 7.14 (Grunnlaget for konkurransen), 7.15 (Tekniske spesifikasjoner),

mentation and Technical Specifications), 7.17 (Time Limits), 7.21 (Electronic Auctions), 7.22 (Negotiations), 7.23 (Opening of Tenders) and 7.24 (Contract Awards) only under the following circumstances:

- a. provided that the requirements of the tender documentation are not substantially modified where:
 - i. no tenders were submitted, or no supplier requested participation;
 - ii. no tenders that conform to the essential requirements of the tender documentation were submitted;
 - iii. no suppliers satisfied the conditions for participation; or
 - iv. the tenders submitted have been collusive;
- b. where the goods or services can be supplied only by a particular supplier and no reasonable alternative or substitute goods or services exist for any of the following reasons:
 - i. the requirement is for a work of art;
 - ii. the protection of patents, copyrights or other exclusive rights; or
 - iii. due to an absence of competition for technical reasons;
- c. for additional deliveries by the original supplier of goods or services that were not included in the initial procurement where a change of supplier for such additional goods or services:
 - i. cannot be made for economic or technical reasons such as requirements of inter-changeability or inter-operability with existing equipment, software, services or installations procured under the initial procurement; and
 - ii. would cause significant inconvenience or substantial duplication of costs for the procuring entity;
- d. insofar as is strictly necessary where, for reasons of extreme urgency brought about by events unforeseeable by the procuring entity, the goods or services cannot be obtained in time using an open or selective tendering procedure;
- e. for purchases made on a commodity market;
- f. where a procuring entity procures prototypes or a first good or service which are developed at its request in the course of,

7.16 (Endringer i konkurransegrunnlaget og tekniske spesifikasjoner), 7.17 (Tidsfrister), 7.21 (Elektroniske auksjoner), 7.22 (Forhandling), 7.23 (Åpning av tilbud) og 7.24 (Tildeling av kontrakter) bare under følgende forhold:

- a. forutsatt at kravene i konkurransegrunnlaget ikke endres vesentlig, dersom
 - i. ingen tilbud er innkommet, eller ingen leverandør har søkt om å få delta,
 - ii. ingen innkomne tilbud oppfyller de vesentlige kravene i konkurransegrunnlaget,
 - iii. ingen leverandører oppfyller kravene for å delta, eller
 - iv. tilbudene som er innkommet, er avtalt ved ulovlig anbudssamarbeid,
- b. dersom varene eller tjenestene kan leveres bare av en bestemt leverandør og det ikke finnes noe rimelig alternativ eller noen rimelige erstatningsvarer eller -tjenester av en av følgende grunner:
 - i. behovet gjelder et kunstverk,
 - ii. vern av patenter, opphavsretter eller andre eneretter, eller
 - iii. mangel på konkurranse av tekniske grunner,
- c. for tilleggsleveranser fra den opprinnelige leverandøren av varer eller tjenester som ikke var omfattet av den opprinnelige anskaffelsen, dersom et skifte av leverandør av tilleggsvarer eller tjenester som nevnt
 - i. ikke lar seg gjennomføre av økonomiske eller tekniske årsaker, som krav til ombyttbarhet eller samvirke med eksisterende utstyr, programvare, tjenester eller installasjoner innkjøpt innenfor rammen av den opprinnelige anskaffelsen, og
 - ii. ville forårsake betydelig ulempe eller påføre oppdragsgiveren betydelige merkostnader,
- d. i den grad det er tvingende nødvendig, dersom varene eller tjenestene på grunn av stor tidsnød forårsaket av hendelser oppdragsgiveren ikke kunne forutse, ikke kan skaffes i tide ved bruk av åpen eller begrenset anbudskonkurranse,
- e. for varer kjøpt på en varebørs,
- f. dersom oppdragsgiveren anskaffer prototyper eller en første vare eller tjeneste som er utviklet på hans anmodning i løpet av og for

and for, a particular contract for research, experiment, study or original development;

- g. for purchases made under exceptionally advantageous conditions that only arise in the very short term in the case of unusual disposals such as those arising from liquidation, receivership, public auction or bankruptcy, but not for routine purchases from regular suppliers; or
- h. where a contract is awarded to a winner of a design contest provided that:
 - i. the contest has been organised in a manner that is consistent with the principles of this Chapter, in particular relating to the publication of a notice of intended procurement pursuant to Article 7.10 (Publication of Notices); and
 - ii. the participants are judged by an independent jury with a view to a design contract being awarded to a winner.
2. A procuring entity shall prepare a report in writing on each contract awarded under paragraph 1. The report shall include the name of the procuring entity, the value and kind of goods or services procured, and a statement indicating the circumstances and conditions described in paragraph 1 that justified the use of limited tendering.

Article 7.21

Electronic Auctions

1. Where a procuring entity intends to conduct a covered procurement using an electronic auction, the entity shall provide each participant, before commencing the electronic auction, with:
 - a. the automatic evaluation method, including the mathematical formula, that is based on the evaluation criteria set out in the tender documentation and that will be used in the automatic ranking or re-ranking during the auction;
 - b. the results of any initial evaluation of the elements of its tender where the contract is to be awarded on the basis of the most advantageous tender; and
 - c. any other relevant information relating to the conduct of the auction.
2. For the purposes of this Chapter, «electronic auction» means an iterative process that invol-

en bestemt kontrakt om forskning, forsøksvirksomhet, undersøkelser eller nyutvikling,

- g. for anskaffelser gjort på særdeles fordelaktige vilkår som bare opptrer på svært kort sikt ved uvanlige avhendelser, som avhendelser i forbindelse med opphør, i regi av bostyrer, ved offentlig auksjon eller konkurrs, men ikke for rutineanskaffelser fra ordinære leverandører, eller
- h. når en kontrakt tildeles en vinner av en designkonkurranse, forutsatt at
 - i. konkurransen har vært arrangert på en måte som er i samsvar med prinsippene i dette kapittel, særlig om å offentliggjøre en kunngjøring av konkurransen i samsvar med artikkel 7.10 (Offentliggjøring av kunngjøringer), og
 - ii. deltakerne vurderes av en uavhengig jury med sikte på å tildele vinneren en designkontrakt.
2. Oppdragsgiveren skal utarbeide en skriftlig rapport om hver kontrakt som tildeles etter nr. 1. Rapporten skal inneholde oppdragsgivers navn, verdi og type av varer eller tjenester som anskaffes, samt en erklæring om forhold og vilkår nevnt i nr. 1 som har rettferdiggjort bruk av konkurranse uten forutgående kunngjøring.

Artikkel 7.21

Elektroniske auksjoner

1. Dersom en oppdragsgiver har til hensikt å foreta en dekket anskaffelse ved å avholde elektronisk auksjon, skal han, før den elektroniske auksjonen igangsettes, gi hver deltaker
 - a. opplysninger om metoden for automatisk evaluering, herunder den matematiske formelen, som skal være basert på tildelingskriteriene som ble gjort kjent i konkurransegrunnlaget, og som skal anvendes til å bestemme automatisk rangering eller omrangering i løpet av auksjonen,
 - b. opplysninger om utfallet av den innledende evalueringen av elementene i deltakerens tilbud dersom kontrakten skal tildeles på grunnlag av det mest fordelaktige tilbudet, og
 - c. eventuelle andre relevante opplysninger i forbindelse med avholdelsen av auksjonen.
2. Med «elektronisk auksjon» menes i dette kapittel en tilbakevendende prosess som omfatter

ves the use of electronic means for the presentation by suppliers of either new prices, or new values for quantifiable non-price elements of the tender related to the evaluation criteria, or both, resulting in a ranking or reranking of tenders.

bruk av elektroniske midler, slik at leverandører kan legge fram enten nye priser eller nye verdier for kvantifiserbare, ikke-prissatte tilbudselementer knyttet til tildelingskriteriene, eller begge, og som resulterer i en rangering eller omrangering av tilbud.

Article 7.22

Negotiations

1. A Party may provide for its procuring entities to conduct negotiations:
 - a. in the context of procurements in which they have indicated such intent in the notice of intended procurement pursuant to Article 7.10 (Publication of Notices); or
 - b. where it appears from the evaluation that no one tender is obviously the most advantageous in terms of the specific evaluation criteria set forth in the notices or tender documentation.
2. Procuring entities shall not, in the course of negotiations, discriminate between participating suppliers.
3. An entity shall:
 - a. ensure that any elimination of suppliers participating in negotiations is carried out in accordance with the evaluation criteria set out in the notices or tender documentation; and
 - b. where negotiations are concluded, provide a common deadline for the remaining participating suppliers to submit any new or revised tenders.

Article 7.23

Opening of Tenders

1. A procuring entity shall receive and open all tenders under procedures that guarantee the fairness and impartiality of the procurement process and the confidentiality of tenders. It also shall treat tenders in confidence until at least the opening of the tenders.
2. Where a procuring entity provides suppliers with an opportunity to correct unintentional errors of form between the opening of tenders and the awarding of the contract, the entity shall provide the same opportunity to all participating suppliers.

Artikkel 7.22

Forhandlinger

1. En part kan fastsette at dens oppdragsgivere skal ha adgang til å føre forhandlinger
 - a. i forbindelse med anskaffelser der de har tilkjennegjort en slik hensikt i kunngjøringen av konkurransen i samsvar med artikkel 7.10 (Offentliggjøring av kunngjøring), eller
 - b. når det av evalueringen fremgår at ingen tilbud åpenbart er det mest fordelaktige målt mot de særlige tildelingskriteriene som ble gjort kjent i kunngjøringene eller konkurransegrunnlaget.
2. Oppdragsgivere skal i løpet av forhandlingene ikke diskriminere mellom forskjellige leverandører.
3. En oppdragsgiver skal
 - a. sikre at enhver utelukkelse av leverandører som deltar i forhandlingene, skjer i samsvar med tildelingskriteriene som ble gjort kjent i kunngjøringene eller konkurransegrunnlaget, og
 - b. når forhandlingene er sluttført, angi en felles frist for gjenværende, deltakende leverandører til å inngi nytt eller revidert tilbud.

Artikkel 7.23

Åpning av tilbud

1. En oppdragsgiver skal motta og åpne alle tilbud i henhold til prosedyrer som garanterer at anskaffelsesprosessen er rettferdig og upartisk, og at tilbudene undergis fortrolig behandling. Tilbudene skal også behandles fortrolig minst fram til de åpnes.
2. Dersom oppdragsgiveren mellom tilbudsåpningen og kontraktstildelingen gir leverandører mulighet til å rette utilsiktede formfeil, skal han gi alle deltakende leverandører samme mulighet.

Article 7.24

Contract Awards

1. A procuring entity shall require that, in order to be considered for an award, a tender shall be submitted:
 - a. in writing and shall, at the time of opening, comply with the essential requirements specified in the notices and tender documentation; and
 - b. by a supplier that satisfies any conditions for participation.
2. Unless a procuring entity determines that it is not in the public interest to award a contract, the entity shall award the contract to the supplier that the entity has determined satisfies the conditions for participation and is fully capable of undertaking the contract and whose tender is determined to be the most advantageous solely on the basis of the requirements and evaluation criteria specified in the notices and tender documentation, or where price is the sole criterion, the lowest price.
3. Where a procuring entity receives a tender with a price that is abnormally lower than the prices in other tenders submitted, it may verify with the supplier that it can comply with the conditions of participation and is capable of fulfilling the terms of the contract.
4. A procuring entity may not cancel a procurement or terminate or modify awarded contracts in a manner that circumvents the obligations under this Chapter.

Article 7.25

Transparency in Procurement Information

1. A procuring entity shall promptly inform suppliers that have submitted tenders of its contract award decisions and, on request, shall do so in writing. Subject to Article 7.26 (Disclosure of Information), a procuring entity shall, on request, provide an unsuccessful supplier with an explanation of the reasons for not selecting that supplier's tender and the relative advantages of the successful supplier's tender.
2. No later than 72 days after an award, a procuring entity shall publish in a paper or electronic medium listed in Annex XIV (General Notes), a notice that includes at least the following information about the contract:
 - a. name and address of the procuring entity;

Artikkel 7.24

Tildeling av kontrakter

1. En oppdragsgiver skal kreve at tilbudet for å komme i betraktning ved tildelingen skal
 - a. være skriftlig og ved åpningen oppfylle de vesentlige krav som er fastsatt i kunngjøringene og konkurransegrunnlaget, og
 - b. komme fra en leverandør som oppfyller alle vilkår for å delta.
2. Med mindre oppdragsgiveren beslutter at det ikke er i offentlighetens interesse å tildele en kontrakt, skal han tildele kontrakten til den leverandøren som han har funnet oppfyller vilkårene for å delta og er fullt ut i stand til å påta seg kontrakten, og hvis tilbud er funnet å være det mest fordelaktige utelukkende ut fra de krav og tildelingskriterier som er fastsatt i kunngjøringene og konkurransegrunnlaget, eller, dersom pris er det eneste kriteriet, ut fra laveste pris.
3. Dersom oppdragsgiveren mottar et tilbud med en pris som er påfallende lavere enn prisene i de øvrige tilbudene som er innkommet, kan han undersøke med leverandøren om han kan oppfylle vilkårene for å delta og er i stand til å oppfylle vilkårene i kontrakten.
4. Oppdragsgiveren kan ikke avlyse en anskaffelse eller heve eller endre tildelte kontrakter på en måte som omgår forpliktelsene etter dette kapittel.

Artikkel 7.25

Innsyn i opplysninger om anskaffelser

1. En oppdragsgiver skal omgående underrette leverandører som har inngitt tilbud, om sine avgjørelser om kontraktstildelingen, og skal på anmodning gjøre dette i skriftlig form. Med forbehold for artikkel 7.26 (Utlevering av opplysninger) skal oppdragsgiveren på anmodning gi en ikke foretrukket leverandør en redegjørelse om grunnene til at vedkommende leverandørs tilbud ikke er valgt, og om de relative fordelene ved det foretrukne tilbudet.
2. Oppdragsgiveren skal senest 72 dager etter at kontrakt er tildelt, offentliggjøre i et papirbasert eller elektronisk medium oppført i vedlegg XIV (Generelle noter) en kunngjøring som minst inneholder følgende opplysninger om kontrakten:
 - a. oppdragsgivers navn og adresse,

- b. description of the goods or services procured;
 - c. date of award;
 - d. name and address of the successful supplier;
 - e. contract value; and
 - f. procurement method used and, in cases where a procedure has been used pursuant to Article 7.20 (Limited Tendering), a description of the circumstances justifying the use of such procedure.
3. A procuring entity shall maintain reports and records of tendering procedures relating to covered procurement, including the reports provided for in paragraph 2 of Article 7.20 (Limited Tendering), and shall retain such reports and records for a period of at least three years after the award of a contract.
- b. beskrivelse av vare- eller tjenesteanskaffelsen,
 - c. dato for tildeling av kontrakt,
 - d. navn og adresse til den leverandør som har fått kontrakten,
 - e. kontraktens verdi, og
 - f. anskaffelsesprosedyren som er anvendt og, i tilfeller der det er anvendt en prosedyre i henhold til artikkel 7.20 (Konkurranse uten forutgående kunngjøring), en beskrivelse av de omstendigheter som rettfærdiggjør anvendelsen av en slik prosedyre.
3. Oppdragsgiveren skal utarbeide rapporter og føre protokoller og registre over anskaffelsesprosedyrer for en dekket anskaffelse, herunder rapportene omhandlet i artikkel 7.20 (Konkurranse uten forutgående kunngjøring) nr. 2, og skal oppbevare rapporter, protokoller og registre som nevnt i minst tre år etter at kontrakten er tildelt.

Article 7.26

Disclosure of Information

1. On request of another Party, a Party shall provide promptly any information necessary to determine whether a procurement was conducted fairly, impartially and in accordance with this Chapter. The information shall include information on the characteristics and relative advantages of the successful tender.
2. No Party, procuring entity or review authority may disclose information that the person providing it has designated as confidential in accordance with domestic law, except with the authorisation of such person.
3. Notwithstanding any other provision of this Chapter, a Party, including its procuring entities, may not provide information to a particular supplier that might prejudice fair competition between suppliers.
4. Nothing in this Chapter shall be construed to require a Party, including its procuring entities, authorities, and review bodies, to release confidential information under this Chapter where release:
 - a. would impede law enforcement;
 - b. might prejudice fair competition between suppliers;
 - c. would prejudice the legitimate commercial interests of particular persons, including the protection of intellectual property; or

Artikkel 7.26

Utlevering av opplysninger

1. En part skal på anmodning fra en annen part omgående gi de opplysninger som er nødvendige for å avgjøre om en anskaffelse ble foretatt på en rettfærdig og upartisk måte og i samsvar med bestemmelsene i dette kapittel. Opplysningene skal omfatte informasjon om egenskaper og relative fordeler ved det foretrukne tilbudet.
2. Ingen part, oppdragsgiver eller klageinstans kan gi videre opplysninger som den som gir dem, har betegnet som fortrolige i samsvar med nasjonal lovgivning, med mindre vedkommende gir samtykke til det.
3. Uten hensyn til andre bestemmelser i dette kapittel kan en part, herunder dens oppdragsgivere, ikke gi noen enkelt leverandør opplysninger som kan være til skade for en rettfærdig konkurranse mellom leverandørene.
4. Ingen bestemmelse i dette kapittel skal fortolkes slik at en part, herunder dens oppdragsgivere, myndigheter og klageinstanser, pålegges å gi videre fortrolige opplysninger etter dette kapittel dersom utlevering vil
 - a. hindre rettshåndhevingen,
 - b. kunne være til skade for en rettfærdig konkurranse mellom leverandørene,
 - c. skade bestemte personers legitime forretningsinteresser, herunder vern av immaterielle rettigheter, eller

d. would otherwise be contrary to the public interest.

d. på annen måte stride mot offentlighetens interesser.

Article 7.27

Domestic Review Procedures for Supplier Challenges

1. In the event of a complaint by a supplier of a Party regarding an alleged breach of this Chapter in the context of covered procurement, each Party shall encourage suppliers to seek clarification from its entities through consultations with a view to facilitating the resolution of any such complaints.
2. Each Party shall provide a timely, effective, transparent and non-discriminatory administrative or judicial review procedure according to the due process principle through which a supplier may challenge alleged breaches of this Chapter arising in the context of covered procurements in which the supplier has, or has had, an interest.
3. Each supplier shall be allowed a sufficient period of time to prepare and submit a challenge, which in no case shall be less than 10 days from the time when the basis of the challenge became known or reasonably should have become known to the supplier.
4. Each Party shall establish or designate at least one impartial administrative or judicial authority that is independent of its procuring entities to receive and review a challenge by a supplier arising in the context of a covered procurement, and to make appropriate findings and recommendations.
5. Where a body other than an authority referred to in paragraph 4 initially reviews a challenge, the Party shall ensure that the supplier may appeal the initial decision to an impartial administrative or judicial authority that is independent of the procuring entity whose procurement is the subject of the challenge.
6. A review body that is not a court shall either be subject to judicial review or have procedures that provide that:
 - a. the procuring entity shall respond in writing to the challenge and disclose all relevant documents to the review body;
 - b. the participants to the proceedings (hereinafter referred as «participants») shall have the right to be heard prior to a decision of the review body being made on the challenge;

Artikkel 7.27

Nasjonale prosedyrer for prøving av klager fra leverandører

1. Dersom en leverandør fra en part klager på et angivelig brudd på bestemmelsene i dette kapittel i forbindelse med en dekket anskaffelse, skal hver part oppfordre leverandørene til å søke avklaring gjennom konsultasjon med sine oppdragsgivere, slik at det skal bli lettere å få klagen avgjort.
2. Hver part skal i henhold til prinsippet om rettsikkerhet innføre en rask og effektiv administrativ eller rettslig prosedyre som sikrer likebehandling og gjennomsiktighet og gjør det mulig for en leverandør å klage på angivelige brudd på bestemmelsene i dette kapittel i forbindelse med en dekket anskaffelse som leverandøren har eller har hatt interesse i.
3. Hver leverandør skal gis tilstrekkelig tid til å forberede og inngi klage, idet denne fristen ikke under noen omstendighet skal være kortere enn ti dager regnet fra det tidspunkt grunnlaget for klagen ble kjent, eller rimeligvis burde vært kjent, for leverandøren.
4. Hver part skal etablere eller utpeke minst én upartisk forvaltnings eller rettsmyndighet som fungerer uavhengig av dens oppdragsgivere, og som skal motta og prøve klager fra leverandører i forbindelse med en dekket anskaffelse, og skal utarbeide relevante vurderinger, konklusjoner og anbefalinger.
5. Dersom en annen instans enn en myndighet nevnt i nr. 4 behandler en klage i første instans, skal vedkommende part sikre at avgjørelsen i første instans kan overprøves av en upartisk forvaltnings eller rettsmyndighet som fungerer uavhengig av den oppdragsgiver hvis anskaffelse er gjenstand for klagen.
6. En klageinstans som ikke er en domstol, skal enten være underkastet en rettslig overprøving eller ha prosedyrer som fastsetter
 - a. at oppdragsgiveren skal besvare klagen skriftlig og gi klageinstansen innsyn i alle relevante dokumenter,
 - b. at deltakerne i forhandlingene (heretter kalt «deltakerne») skal ha rett til å fremme sine synspunkter før klageinstansen treffer avgjørelse om klagen,

- c. the participants shall have the right to be represented and accompanied;
 - d. the participants shall have access to all proceedings;
 - e. the participants shall have the right to request that the proceedings take place in public and that witnesses may be presented; and
 - f. decisions or recommendations relating to supplier challenges shall be provided, in a timely fashion, in writing, with an explanation of the basis for each decision or recommendation.
7. Each Party shall adopt or maintain procedures that provide for:
- a. rapid interim measures to preserve the supplier's opportunity to participate in the procurement. Such interim measures may result in suspension of the procurement process. The procedures may provide that overriding adverse consequences for the interests concerned, including the public interest, may be taken into account when deciding whether such measures should be applied. Just cause for not acting shall be provided in writing; and
 - b. where a review body has determined that there has been a breach of this Chapter or, where the supplier does not have a right to challenge directly a breach of this Chapter under the domestic law of a Party, a failure by a procuring entity to comply with a Party's measures implementing this Chapter, corrective action or compensation for the loss or damages suffered, which may be limited to either the costs for the preparation of the tender or the costs relating to the challenge, or both.
- c. at deltakerne skal ha rett til å være representert og ledsaget,
 - d. at deltakerne skal ha adgang til alle forhandlinger,
 - e. at deltakerne skal ha rett til å kreve at forhandlingene er offentlige, og at de kan føre vitner, og
 - f. at avgjørelser eller anbefalinger i forbindelse med klager fra leverandører skal foreligge skriftlig så snart som mulig og redegjøre for grunnlaget for hver avgjørelse eller anbefaling.
7. Hver part skal vedta eller ha prosedyrer
- a. som sørger for raske midlertidige tiltak for å ivareta leverandørens mulighet til å delta i anskaffelsen. Midlertidige tiltak som nevnt kan føre til at anskaffelsesprosessen utsettes. Prosedyrene kan fastsette at det kan tas hensyn til overordnede negative konsekvenser for de berørte interesser, herunder offentlighetens interesser, når det besluttes om slike tiltak bør få anvendelse. Det skal skriftlig gis en vektig grunn for ikke å gripe inn, og
 - b. som, dersom en klageinstans har avgjort at det har forekommet brudd på bestemmelsene i dette kapittel eller leverandøren etter en parts nasjonale lovgivning ikke har rett til å klage direkte på et brudd på bestemmelsene i dette kapittel eller oppdragsgiveren har unnlatt å etterkomme en parts tiltak for å gjennomføre dette kapittel, sørger for avhjelpende tiltak eller kompensasjon for tap eller skade, som kan begrenses til kostnadene ved å utarbeide tilbudet eller ved å klage, eller begge deler.

Article 7.28

Modifications and Rectifications to Coverage

1. A Party may make rectifications of a purely formal nature to its coverage under this Chapter, or minor amendments to its Schedules in Annex XIII (Covered Entities), provided that it notifies the other Parties in writing and no other Party objects in writing within 30 days following the date of the notification. A Party that makes such a rectification or minor amendment need not provide compensatory adjustments to the other Parties.
2. A Party may otherwise modify its coverage under this Chapter provided that:

Artikkel 7.28

Endringer eller beriktigelser av dekningsomfang

1. En part kan foreta rent formelle beriktigelser av sitt dekningsomfang etter dette kapittel eller mindre endringer i sine bindingslister i vedlegg XIII (Omfattede enheter), forutsatt at den gir de øvrige parter skriftlig underretning og det ikke foreligger skriftlig innsigelse fra noen part innen 30 dager regnet fra underretningens dato. En part som foretar en beriktigelse eller mindre endring som nevnt, plikter ikke å yte kompensasjon til de øvrige parter.
2. En part kan for øvrig endre sitt dekningsomfang etter dette kapittel forutsatt at

- a. it notifies the other Parties in writing and offers at the same time acceptable compensatory adjustments to maintain a level of coverage comparable to that existing prior to the modification, except where provided for in paragraph 3; and
 - b. no Party objects in writing within 30 days following the date of the notification.
3. A Party need not provide compensatory adjustments when the Parties agree that the proposed modification covers a procuring entity over which a Party has effectively eliminated its control or influence. When a Party objects to the assertion that such government control or influence has been effectively eliminated, the objecting Party may request further information or consultations with a view to clarifying the nature of any government control or influence and reaching agreement on the procuring entity's continued coverage under this Chapter.
- a. den gir de øvrige parter skriftlig underretning og samtidig tilbyr akseptabel kompensasjon for å opprettholde dekningsområdet på et nivå tilsvarende det som fantes forut for endringen, med unntak av hva som er fastsatt i nr. 3, og
 - b. det ikke foreligger skriftlig innsigelse fra noen part innen 30 dager regnet fra underrettningens dato.
3. En part plikter ikke å yte kompensasjon i situasjoner der partene blir enige om at den foreslåtte endringen skal omfatte en oppdragsgiver som en part ikke lenger har kontroll eller innflytelse over. Dersom en part fremmer innsigelse mot en forsikring om at offentlig kontroll eller innflytelse som nevnt fullstendig har opphørt, kan den part som fremmer innsigelse, anmode om ytterligere opplysninger eller konsultasjoner med sikte på å klarlegge formen for offentlig kontroll eller innflytelse og oppnå enighet om oppdragsgiverens fortsatte dekningsomfang etter dette kapittel.

Article 7.29

Small and Medium Enterprises Participation

1. The Parties recognise the importance of the participation of small and medium enterprises (hereinafter referred to as «SMEs») in government procurement. The Parties also recognise the importance of business alliances between suppliers of each Party, and in particular of SMEs.
2. The Parties agree to work jointly towards exchanging information and facilitating SMEs access to government procurement procedures, methods and contracting requirements, focused on SMEs special needs.

Article 7.30

Co-operation

1. The Parties recognise the importance of co-operation with a view to achieving a better understanding of their respective government procurement systems, as well as a better access to their respective markets, in particular for SMEs.
2. According to Chapter 10 (Co-operation) the Parties shall endeavour to co-operate in matters such as:

Artikkel 7.29

Små og mellomstore bedrifters deltakelse

1. Partene erkjenner betydningen av at små og mellomstore bedrifter deltar i offentlige anskaffelser. Partene erkjenner også betydningen av forretningsallianser mellom hver parts leverandører, særlig små og mellomstore bedrifter.
2. Partene er enige om å arbeide i fellesskap med sikte på å utveksle opplysninger og gjøre det lettere for små og mellomstore bedrifter å oppnå tilgang til prosedyrer, metoder og krav ved kontraktsinngåelse i forbindelse med offentlige anskaffelser, med fokus på små og mellomstore bedrifters særlige behov.

Artikkel 7.30

Samarbeid

1. Partene erkjenner betydningen av samarbeid for å oppnå bedre forståelse av hverandres ordninger for offentlige anskaffelser og bedre adgang til hverandres markeder, særlig for små og mellomstore bedrifter.
2. I samsvar med kapittel 10 (Samarbeid) skal partene bestrebe seg på å samarbeide i saker som:

- a. development and use of electronic communications in government procurement systems; and
- b. exchange of experiences and information, such as regulatory frameworks, best practices and statistics.

- a. utvikling og bruk av elektronisk kommunikasjon i ordninger for offentlige anskaffelser, og
- b. utveksling av erfaringer og opplysninger om blant annet regelverk, beste praksis og statistikk.

Article 7.31

Further Negotiations

In case a Party offers, in the future, a third party additional advantages with regard to its respective government procurement market access coverage agreed under this Chapter, it shall agree, upon request of another Party, to enter into negotiations with a view to extending coverage under this Chapter on a reciprocal basis.

Artikkel 7.31

Videre forhandlinger

Dersom en part i fremtiden tilbyr en tredje part ytterligere fordeler med hensyn til omfanget av adgangen til sitt respektive marked for offentlige anskaffelser som avtalt etter dette kapittel, skal den på anmodning fra en annen part samtykke i å innlede forhandlinger med sikte på å utvide dekningsomfanget etter dette kapittel på gjensidig grunnlag.

Chapter 8

Competition Policy

Article 8.1

Objectives

1. The Parties recognise that anti-competitive practices have the potential to undermine the benefits of liberalisation arising from this Agreement. These practices are incompatible with the proper functioning of this Agreement, in so far as they may affect trade between Peru and an EFTA State.
2. The Parties undertake to apply their respective competition laws with a view to proscribing such practices and to co-operate in matters covered by this Chapter. This co-operation includes notification, exchange of information, technical assistance and consultation.

Kapittel 8

Konkurransopolitikk

Artikkel 8.1

Formål

1. Partene erkjenner at konkurransebegrensende atferd kan undergrave fordelene ved liberaliseringen som følger av denne avtale. Slik atferd er uforenlig med denne avtales virkemåte i den utstrekning den kan ha betydning for samhandelen mellom Peru og en EFTA-stat.
2. Partene plikter å anvende sin konkurranselovgivning med sikte på å forby slik atferd, og skal samarbeide i saker som hører under dette kapittel. Samarbeidet skal omfatte underretning, utveksling av opplysninger, faglig bistand og konsultasjon.

Article 8.2

Anti-competitive Practices

1. For the purposes of this Chapter, «anti-competitive practices» refer to:
 - a. horizontal or vertical agreements between enterprises, concerted practices between enterprises, or decisions by associations of enterprises which have as their object or effect the prevention, restriction or distortion of competition; and
 - b. the abuse of a dominant position in a market.
2. The enforcement policy of the Parties' national authorities shall be consistent with the prin-

Artikkel 8.2

Konkurransbegrensende atferd

1. I dette kapittel viser «konkurransbegrensende atferd» til
 - a. horisontale eller vertikale avtaler mellom foretak, samordnet opptreden mellom foretak eller beslutninger truffet av sammenlutninger av foretak som har som formål eller virkning å hindre, innskrenke eller vri konkurransen, og
 - b. utilbørlig utnyttning av en dominerende stilling i et marked.
2. Håndhevingspolitikken som praktiseres av partenes nasjonale myndigheter, skal være foren-

ciples of transparency, non-discrimination and procedural fairness.

3. When applicable, Peru may implement its obligations under this Article through the Andean Community competition laws and the competent authority of the Andean Community. Rights and obligations under this Chapter will only apply between Peru and the EFTA States.

Article 8.3

Co-operation

1. The Parties shall make best efforts to co-operate, subject to their national laws and through their competent authorities, on issues concerning competition law enforcement.
2. Each Party shall notify another Party of competition enforcement activities that may affect important interests of that Party. Notifications shall be sufficiently detailed to enable the notified Party to make an initial evaluation of the effect of the competition enforcement activity within its territory.
3. Each Party should, in accordance with its laws, take into consideration the important interests of the other Parties in the course of its enforcement activities on anti-competitive practices. If a Party considers that an anti-competitive practice may adversely affect such Party's important interests, it may transmit its views on the matter to the other Party through its competent authority. Without prejudice to any action under its competition laws and to its full freedom of ultimate decision, the Party so addressed should give appropriate consideration to the views expressed by the requesting Party.
4. If a Party considers that an anti-competitive practice carried out within the territory of another Party has a substantially adverse effect within its territory or on trade relations between the Parties, it may request that the other Party initiate appropriate enforcement activities. The request shall be as specific as possible about the nature and the effect of the anti-competitive practice. The requested Party shall consider whether to initiate an enforcement activity with respect to the anti-competitive practice identified in the request, and shall advise the requesting Party of its decision and of the outcome of such activity.

lig med prinsippene om åpenhet, likebehandling og en rettferdig saksbehandling.

3. Når det er hensiktsmessig, kan Peru iverksette sine forpliktelser etter denne artikkel gjennom Det andiske fellesskaps konkurranselovgivning og Det andiske fellesskaps vedkommende myndighet. Rettigheter og forpliktelser etter dette kapittel får anvendelse bare mellom Peru og EFTA-statene.

Artikkel 8.3

Samarbeid

1. Partene skal gjøre sitt beste for å samarbeide, i henhold til sin nasjonale lovgivning og gjennom sine vedkommende myndigheter, om spørsmål som gjelder håndheving av konkurranselovgivning.
2. Hver part skal underrette en annen part om konkurransehåndhevende tiltak som kan ha betydning for den annen parts viktige interesser. Underretningen skal være tilstrekkelig opplyst til at den part som har mottatt den, kan foreta en innledende vurdering av hvordan håndhevingstiltaket virker på dens territorium.
3. Hver part bør i samsvar med sin egen lovgivning ta hensyn til de øvrige parters viktige interesser når den gjennomfører håndhevings tiltak overfor konkurransebegrensende atferd. Dersom en part anser at konkurransebegrensende atferd kan ha negativ virkning for dens egne viktige interesser, kan den oversende sine synspunkter på saken til den annen part gjennom sin vedkommende myndighet. Med forbehold for tiltak truffet etter dens egen konkurranselovgivning og dens egen fulle frihet til å treffe endelig beslutning, bør den part som har mottatt henvendelsen, ta tilbørlig hensyn til synspunktene den anmodende part uttrykker.
4. Dersom en part anser at konkurransebegrensende atferd som finner sted på en annen parts territorium, har betydelig negativ virkning på dens eget territorium eller på handelsforbindelsene mellom partene, kan den anmode om at den annen part iverksetter hensiktsmessige håndhevingstiltak. Anmodningen skal være så nøyaktig som mulig med hensyn til hva den konkurransebegrensende atferden består i, og hvilken virkning den har. Den anmodende part skal vurdere om den skal iverksette et håndhevingstiltak med hensyn til den konkurransebegrensende atferden beskrevet i anmodningen, og skal underrette den anmodende part om sin beslutning og om utfallet av tiltak som nevnt.

5. The Parties are encouraged to exchange information, including information that is not publicly available, provided that this does not affect any ongoing investigation. Any exchange of information shall be subject to the rules and standards of confidentiality applicable in the territory of each Party. No Party shall be required to provide information when this is contrary to its laws regarding disclosure of information. Each Party shall maintain the confidentiality of any information provided to it subject to the limitations that the submitting Party requests for the use of such information.
6. To further strengthen co-operation, the Parties may sign co-operation agreements.
5. Partene oppfordres til å utveksle opplysninger, herunder opplysninger som ikke er offentlig tilgjengelige, forutsatt at dette ikke har betydning for pågående etterforskning. All utveksling av opplysninger skal være underlagt de regler og standarder for fortrolighet som gjelder på hver parts territorium. Ingen part skal pålegges å gi opplysninger når dette er i strid med dens egen lovgivning om fortrolig behandling av opplysninger. Hver part skal behandle mottatte opplysninger fortrolig i henhold til de begrensninger den part som gir opplysningene, pålegger bruken av disse.
6. For å styrke samarbeidet ytterligere kan partene inngå samarbeidsavtaler.

*Article 8.4***Consultations**

To foster understanding between the Parties, or to address any matter arising under this Chapter and without prejudice to the autonomy of each Party to develop, maintain and enforce its competition policy and legislation, a Party may request consultations within the Joint Committee. This request shall indicate the reasons for the consultations. Consultations shall be held promptly with a view to reaching a conclusion consistent with the objectives set forth in this Chapter. The Parties concerned shall give to the Joint Committee all the support and information needed, subject to the criteria and standards set out in paragraph 5 of Article 8.3 (Co-operation).

*Article 8.5***State Enterprises and Designated Monopolies**

1. Nothing in this Chapter shall be construed to prevent a Party from establishing or maintaining a state enterprise or designated monopolies.
2. The Parties shall ensure that state enterprises and designated monopolies do not adopt or maintain anti-competitive practices affecting trade between the Parties, insofar as the application of this provision does not obstruct the performance, in law or in fact, of the particular public tasks assigned to them.
3. This Article does not apply to government procurement.

*Artikkel 8.4***Konsultasjoner**

For å fremme forståelse mellom partene eller behandle en sak som oppstår innenfor rammen av dette kapittel, og med forbehold for hver parts frie adgang til å utvikle, opprettholde og håndheve sin konkurransepolitikk og -lovgivning, kan en part anmode om konsultasjoner i Den blandede komité. Anmodningen skal angi grunnene for konsultasjonene. Konsultasjoner skal holdes omgående med sikte på å finne en løsning som er forenlig med målsettingen nedfelt i dette kapittel. De berørte parter skal gi Den blandede komité all støtte og informasjon den har behov for, i henhold til kriteriene og standardene angitt i artikkel 8.3 (Samarbeid) nr. 5.

*Artikkel 8.5***Offentlige foretak og utpekte monopoler**

1. Ingen bestemmelse i dette kapittel skal fortolkes slik at en part hindres i å etablere eller opprettholde et offentlig foretak eller utpekte monopoler.
2. Partene skal sikre at offentlige foretak og utpekte monopoler ikke vedtar eller opprettholder konkurransebegrensende atferd som påvirker handelen dem imellom, i den utstrekning anvendelsen av denne bestemmelse verken faktisk eller juridisk hindrer foretak og monopoler som nevnt i å utføre de særlige offentlige oppgavene som er tillagt dem.
3. Denne artikkel får ikke anvendelse på offentlige anskaffelser.

*Article 8.6***Dispute Settlement**

No Party may have recourse to dispute settlement under Chapter 12 (Dispute Settlement) for any matter arising under this Chapter.

*Chapter 9***Transparency***Article 9.1***Publication and Disclosure of Information**

1. Each Party shall ensure that its laws, regulations, administrative rulings of general application and its respective international agreements, which may affect the operation of this Agreement, are published or otherwise made available in such a manner as to enable persons and other interested parties to become acquainted with them.
2. The Parties shall endeavour to publish or otherwise make available judicial decisions that may affect the operation of this Agreement.
3. The Parties shall promptly respond to specific questions and provide, upon request, information to each other on matters referred to in paragraph 1.
4. Nothing in this Agreement shall require any Party to disclose confidential information, which would impede law enforcement, or otherwise be contrary to the public interest or would prejudice the legitimate commercial interests of any economic operator.
5. Where a Party providing information to another Party in accordance with this Agreement designates the information as confidential, the other Party shall maintain the confidentiality of the information.
6. In case of any inconsistency between the provisions of this Article and provisions relating to transparency in other Chapters, the latter shall prevail to the extent of the inconsistency.

*Article 9.2***Notifications**

1. A notification or any other written communication that either sets in motion a period of time specified in this Agreement or needs to be made during such a period shall be deemed received, unless otherwise provided for, when

*Artikkel 8.6***Tvisteløsning**

Ingen av partene kan benytte tvisteløsningsprosedurene i kapittel 12 (Tvisteløsning) i saker som omfattes av dette kapittel.

*Kapittel 9***Åpenhet***Artikkel 9.1***Kunngjøring og utlevering av opplysninger**

1. Hver part skal sikre at de av deres lover, forskrifter og forvaltningsvedtak som er gitt generell anvendelse, og deres respektive internasjonale avtaler, dersom de kan ha betydning for hvordan denne avtale virker, blir kunngjort eller på annen måte gjort tilgjengelige slik at personer og andre interesserte parter kan gjøre seg kjent med dem.
2. Partene skal bestrebe seg på å kunngjøre rettsavgjørelser som kan ha betydning for hvordan denne avtale virker, eller på annen måte gjøre dem tilgjengelige.
3. Partene skal omgående besvare konkrete spørsmål og på anmodning gi hverandre opplysninger om saker nevnt i nr. 1.
4. En part skal ikke etter noen bestemmelse i denne avtale pålegges å gi videre fortrolige opplysninger dersom utlevering av opplysningene vil hindre rettshåndhevingen eller på annen måte være i strid med offentlighetens interesser eller være til skade for en markedsdeltakers legitime forretningsinteresser.
5. Dersom en part som gir opplysninger til en annen part i samsvar med denne avtale, betegner opplysningene som fortrolige, skal den annen part også gi opplysningene fortrolig behandling.
6. Dersom det er motstrid mellom bestemmelsene i denne artikkel og bestemmelser om åpenhet i andre kapitler, skal sistnevnte gå foran i den utstrekning det foreligger motstrid.

*Artikkel 9.2***Underretninger**

1. Underretninger eller andre skriftlige meddelelser som enten innleder en tidsperiode fastsatt i denne avtale, eller som må gis i løpet av en slik periode, skal, med mindre noe annet er fastsatt, anses for å være mottatt når de er levert mot

it has been delivered against receipt, registered post, courier or any other means of communication providing a record of receipt thereof.

2. Without prejudice to Article 11.2 (Agreement Co-ordinators and Contact Points), each Party to this Agreement shall designate a responsible authority for the purpose of receiving notifications or written communications mentioned in paragraph 1 and shall communicate such designation to the other Parties within 90 days following the date of the entry into force of this Agreement.

Chapter 10

Co-operation

Article 10.1

Scope and Objectives

1. The Parties decide to foster co-operation that allows support of trade capacity building (hereinafter referred to as «TCB») initiatives in order to expand and improve the benefits of this Agreement, on mutually agreed terms, in accordance with national strategies and policy objectives.
2. The co-operation under this Chapter shall pursue the following objectives:
 - a. strengthening and developing the existing relations with regard to TCB between the Parties;
 - b. enhancing and creating new trade and investment opportunities, fostering competitiveness and innovation; and
 - c. implementing this Agreement and optimising its results, in order to provide an impulse for economic growth and development and to contribute to the reduction of poverty.

Article 10.2

Methods and Means

1. The Parties shall co-operate with the objective of identifying and employing the most effective methods and means for the implementation of this Chapter. To this end they shall co-ordinate efforts with relevant international organisations and develop, where applicable, synergies with other forms of bilateral co-operation between the Parties.
2. Co-operation under this Chapter shall be carried out through EFTA activities, bilaterally or through a combination of the two.

kvittering, som rekommandert sending, med kurer eller andre kommunikasjonsmidler der mottakelsen blir registrert.

2. Med forbehold for bestemmelsene i artikkel 11.2 (Avtalekoordinatorer og kontaktpunkter) skal hver av partene i denne avtale utpeke en myndighet som skal ha ansvaret for å motta underretninger eller skriftlige meddelelser som nevnt i nr. 1, og innen 90 dager etter at denne avtale er trådt i kraft, underrette de øvrige parter om hvilken myndighet som er utpekt.

Kapittel 10

Samarbeid

Artikkel 10.1

Virkeområde og formål

1. Partene er enige om å fremme samarbeid som gjør det mulig å støtte initiativ for å bygge opp handelskapasitet (heretter kalt «oppbygging av handelskapasitet») med sikte på å utvide og bedre fordelene i henhold til denne avtale på vilkår det er gjensidig enighet om, i samsvar med nasjonale strategier og politiske målsettinger.
2. Samarbeid etter dette kapittel skal søke å oppfylle følgende målsettinger:
 - a. å styrke og utvikle de eksisterende forbindelsene med sikte på oppbygging av handelskapasitet mellom partene,
 - b. å styrke og skape nye handels- og investeringsmuligheter, fremme konkurranseevne og nyskaping, og
 - c. å gjennomføre denne avtale og optimalisere resultatene av den med sikte på å stimulere til økonomisk vekst og utvikling og bidra til å redusere fattigdom.

Artikkel 10.2

Metoder og midler

1. Partene skal samarbeide med sikte på å kartlegge og bruke de mest effektive metodene og midlene for å gjennomføre dette kapittel. For dette formål skal de samordne innsatsen med relevante internasjonale organisasjoner og, der det er aktuelt, utvikle synergier med andre former for bilateralt samarbeid mellom partene.
2. Samarbeid etter dette kapittel skal skje enten gjennom EFTAs aktiviteter, bilateralt eller ved en kombinasjon av disse.

3. The Parties will use, among others, the following instruments for the implementation of this Chapter:
 - a. exchange of information and experience;
 - b. joint identification, development and implementation of projects and innovating activities of co-operation, including seminars and workshops; and
 - c. technical and administrative co-operation.
4. The Parties may initiate and implement projects and activities related to TCB with the participation of national and international experts and institutions.

Article 10.3

Joint Committee and Contact Points

1. For the implementation of this Chapter, the following contact points are designated:
 - a. for the EFTA-States: the EFTA Secretariat; and
 - b. for Peru: the Ministry of Foreign Trade and Tourism.
2. The contact points shall be responsible for the channelling of project proposals. In addition they are responsible for managing and developing of joint EFTA co-operation projects and are the links to the Joint Committee. For this purpose they shall establish rules and procedures in order to facilitate this work.
3. For co-operation on a bilateral basis taking place under this Chapter, EFTA States providing such co-operation shall designate a Contact point.
4. The Joint Committee shall periodically review the implementation of this Chapter and act as a co-ordinating body as appropriate.

Chapter 11

Administration of the Agreement

Article 11.1

Joint Committee

1. The Parties hereby establish the Joint Committee EFTA-Peru comprising of representatives of each Party. The Parties shall be represented by cabinet-level representatives of the Parties or senior officials delegated by them for this purpose.
2. The Joint Committee shall:
 - a. supervise the fulfilment and correct application of the provisions of this Agreement;

3. Partene skal blant annet benytte følgende virkemidler for å gjennomføre dette kapittel:
 - a. utveksling av informasjon og erfaring,
 - b. felles kartlegging, utvikling og gjennomføring av prosjekter og nyskapende samarbeidsaktiviteter, herunder seminarer og arbeidsgrupper, og
 - c. teknisk og forvaltningsmessig samarbeid.
4. Partene kan igangsette og gjennomføre prosjekter og aktiviteter i tilknytning til oppbygging av handelskapasitet med deltakelse av nasjonale og internasjonale eksperter og institusjoner.

Artikkel 10.3

Den blandede komité og kontaktpunkter

1. For å gjennomføre dette kapittel er følgende kontaktpunkter utpekt:
 - a. for EFTA-statene: EFTA-sekretariatet, og
 - b. for Peru: departementet for utenrikshandel og turisme.
2. Kontaktpunktene skal være ansvarlige for formidling av prosjektforslag. De skal dessuten ha ansvar for å forvalte og utvikle felles samarbeidsprosjekter med EFTA, og er kanaler inn til Den blandede komité. For dette formål skal de fastsette regler og prosedyrer for å lette dette arbeidet.
3. Ved bilateralt samarbeid etter dette kapittel skal EFTA-stater som tilbyr slikt samarbeid, utpeke et kontaktpunkt.
4. Den blandede komité skal jevnlig gjennomgå gjennomføringen av dette kapittel og fungere som koordineringsorgan etter behov.

Kapittel 11

Forvaltning av avtalen

Artikkel 11.1

Den blandede komité

1. Partene oppretter med dette Den blandede komité EFTA-Peru, som skal bestå av representanter for hver part. Partene skal representeres av representanter på regjeringsnivå fra partene eller av embetsmenn de har utpekt for dette formål.
2. Den blandede komité skal
 - a. overvåke oppfyllelsen og korrekt anvendelse av bestemmelsene i denne avtale,

- b. evaluate the achieved results in the application of this Agreement;
 - c. oversee the further elaboration of this Agreement, including the possibility of removing remaining barriers to trade and other restrictive measures concerning commerce between Peru and the EFTA States;
 - d. supervise the work of the sub-committees and working groups established under this Agreement and recommend appropriate actions to them;
 - e. adopt its own rules of procedure;
 - f. upon request of any Party, provide its opinion regarding the interpretation or application of this Agreement;
 - g. seek to resolve disputes that may arise regarding the interpretation or application of this Agreement, in accordance with Chapter 12 (Dispute Settlement);
 - h. decide on the amount of remuneration and expenses that will be paid to panelists;
 - i. prepare and adopt the Model Rules of Procedure for panels which shall include the standards of conduct for panelists; and
 - j. consider any other matter that may affect the operation of this Agreement, or that is entrusted to it by the Parties.
3. The Joint Committee may:
 - a. set up sub-committees and working groups as it considers necessary to assist it in accomplishing its tasks and delegate responsibilities to them. Except where specifically provided for in this Agreement, sub-committees and working groups shall work under a mandate established by the Joint Committee;
 - b. decide to amend the Annexes and Appendices to this Agreement. Subject to paragraph 4, it may set a date for the entry into force of such decisions; and
 - c. convene the Parties for future negotiations to examine deepening the already reached liberalisation in the different sectors covered by this Agreement.
 4. If a representative of a Party in the Joint Committee has accepted a decision subject to the fulfilment of its internal legal requirements, the decision shall enter into force on the date when the last Party notifies the Depositary that its internal legal requirements have been fulfilled, unless the decision itself specifies a later date. The Joint Committee may decide that the deci-
- b. evaluere resultatene som oppnås ved anvendelsen av denne avtale,
 - c. føre tilsyn med den videre utviklingen av denne avtale, herunder muligheten for å fjerne gjenstående handelshindringer og andre restriktive tiltak i handelen mellom Peru og EFTA-statene,
 - d. overvåke arbeidet i underkomiteer og arbeidsgrupper opprettet i henhold til denne avtale, og gi dem anbefalinger om hensiktsmessige tiltak,
 - e. fastsette sin egen forretningsorden,
 - f. på anmodning fra en part avgi uttalelse om fortolkningen eller anvendelsen av denne avtale,
 - g. søke å løse tvister som kan oppstå om fortolkningen eller anvendelsen av denne avtale, i samsvar med kapittel 12 (Tvisteløsning),
 - h. fastsette beløpet som skal utbetales til panelmedlemmene til dekning av godtgjøring og utgifter,
 - i. utarbeide og vedta panelenes standardregler og -prosedyrer, herunder etiske standarder for panelmedlemmene, og
 - j. vurdere alle andre saker som kan ha betydning for hvordan denne avtale virker, eller som partene overlater til komiteen.
3. Den blandede komité kan
 - a. beslutte å nedsette de underkomiteer og arbeidsgrupper den mener er nødvendig for å bistå komiteen i utførelsen av dens oppgaver, og kan delegere oppgaver til dem. Med mindre noe annet er uttrykkelig fastsatt i denne avtale, skal underkomiteene og arbeidsgruppene arbeide på grunnlag av et mandat fastsatt av Den blandede komité,
 - b. beslutte å endre vedlegg og tillegg til denne avtale. Med forbehold for bestemmelsene i nr. 4 kan den fastsette en dato for når slike beslutninger skal tre i kraft, og
 - c. innkalle partene til fremtidige forhandlinger for å vurdere en ytterligere utvidelse av den liberaliseringen som allerede er oppnådd i de ulike sektorene som omfattes av denne avtale.
 4. Dersom en parts representant i Den blandede komité har godtatt en beslutning med forbehold om oppfyllelse av dens internrettslige krav, skal beslutningen tre i kraft den dag den siste av partene gir depositaren underretning om at dens internrettslige krav er oppfylt, med mindre det i selve beslutningen er fastsatt en senere dato. Den blandede komité kan

sion shall enter into force for those Parties that have fulfilled their internal requirements, provided that Peru and at least one EFTA State are among those Parties. A Party may apply a decision of the Joint Committee provisionally until such decision enters into force for it, subject to its legal requirements.

5. The Joint Committee shall meet whenever necessary but normally every two years in regular session and in special session by written request of any Party to the other Parties. The special session shall take place within 30 days following the date of the receipt of the request, unless the Parties agree otherwise.
6. Unless otherwise agreed by the Parties, sessions of the Joint Committee shall be held alternately in Lima and Geneva or by any technological means available. Such sessions shall be chaired jointly by Peru and one of the EFTA States.
7. The Joint Committee may take decisions as provided for in this Agreement and on all other matters it may make recommendations.
8. The Joint Committee shall take decisions and make recommendations by consensus.

Article 11.2

Agreement Co-ordinators and Contact Points

1. Each Party shall designate an Agreement Co-ordinator and communicate such designation to the other Parties within 90 days following the date of the entry into force of this Agreement.
2. Unless otherwise provided for in this Agreement, the Agreement Co-ordinators shall:
 - a. work jointly to develop agendas and make other preparations for Joint Committee meetings and follow up on Joint Committee decisions as appropriate;
 - b. act as a contact point to facilitate communications between the Parties on any matter covered by this Agreement;
 - c. on the request of a Party, identify the office or official responsible for a given matter and assist in facilitating communication as necessary; and
 - d. address any other matter entrusted to it by the Joint Committee.

bestemme at beslutningen skal tre i kraft for de parter som har oppfylt sine internrettslige krav, forutsatt at Peru og minst én EFTA-stat er blant disse partene. En part kan gi en beslutning i Den blandede komité midlertidig anvendelse inntil beslutningen trer i kraft for vedkommende part, med forbehold for dens rettslige krav.

5. Den blandede komité skal komme sammen til ordinært møte ved behov, vanligvis hvert annet år, og til ekstraordinært møte på skriftlig anmodning fra en part til de øvrige parter. Ekstraordinære møter skal finne sted innen 30 dager etter at anmodningen er mottatt, med mindre partene blir enige om noe annet.
6. Med mindre partene blir enige om noe annet, skal Den blandede komités møter avholdes vekselvis i Lima og Genève eller ved bruk av teknologiske hjelpemidler som er tilgjengelige. Slike møter skal ledes i fellesskap av Peru og én av EFTA-statene.
7. Den blandede komité kan treffe beslutning som fastsatt i denne avtale, og gi anbefalinger i alle andre saker.
8. Den blandede komité skal treffe beslutninger og gi anbefalinger ved samstemmighet (konsensus).

Artikkel 11.2

Avtalekoordinatorer og kontaktpunkter

1. Hver part skal utpeke en avtalekoordinator og, innen 90 dager etter at denne avtale er trådt i kraft, underrette de øvrige parter om hvem som er utpekt.
2. Med mindre noe annet er fastsatt i denne avtale, skal avtalekoordinatorene
 - a. arbeide i fellesskap for å utarbeide sakslister, gjøre andre forberedelser til møter i Den blandede komité og følge opp komiteens beslutninger i den grad det er nødvendig,
 - b. virke som kontaktpunkt for å lette kommunikasjonen mellom partene i alle saker som omfattes av denne avtale,
 - c. på anmodning fra en part finne fram til det kontoret eller den tjenestemannen som er ansvarlig for en bestemt sak, og medvirke til å lette kommunikasjonen i den grad det er nødvendig, og
 - d. behandle enhver annen sak Den blandede komité har tillagt dem.

3. Each Party shall be responsible for the operation and expenses of its designated Agreement Co-ordinator.

3. Hver part skal være ansvarlig for hvordan den utpekte avtalekoordinatoren virker, og for koordinatorens utgifter.

Chapter 12

Dispute Settlement

Article 12.1

Co-operation

The Parties shall at all times endeavour to agree on the interpretation and application of this Agreement, and shall make every attempt through co-operation, consultations or other means to reach a mutually satisfactory resolution of any matter that might affect its operation.

Article 12.2

Scope of Application

Except as otherwise provided in this Agreement, the provisions of this Chapter shall apply with respect to the settlement of all disputes between the Parties regarding the interpretation or application of this Agreement, in particular when a Party considers that a measure of another Party is inconsistent with the obligations of this Agreement.

Article 12.3

Choice of Forum

1. Disputes regarding the same matter arising under this Agreement and the WTO Agreement may be settled in either forum at the discretion of the complaining Party.
2. Unless the disputing Parties agree otherwise, once the complaining Party has requested a WTO panel under Article 6 of the WTO Understanding on Rules and Procedures Governing the Settlement of Disputes or a panel under this Agreement pursuant to paragraph 1 of Article 12.6 (Request for a Panel), the forum selected shall be used to the exclusion of the other in respect of that matter.
3. Before a Party initiates a dispute settlement procedure against another Party under the WTO Agreement, that Party shall notify the other Parties of its intention.

Kapittel 12

Tvisteløsning

Artikkel 12.1

Samarbeid

Partene skal til enhver tid bestrebe seg på å bli enige om hvordan denne avtale skal fortolkes og anvendes, og skal gjennom samarbeid og konsultasjoner eller på annen måte gjøre alt de kan for å komme fram til en gjensidig tilfredsstillende løsning på ethvert spørsmål som kan ha betydning for avtalens virkemåte.

Artikkel 12.2

Virkeområde

Med mindre noe annet er fastsatt i avtalen, skal bestemmelsene i dette kapittel få anvendelse ved løsning av alle tvister mellom partene om fortolkningen eller anvendelsen av denne avtale, særlig når en part anser at et tiltak truffet av en annen part er uforenlig med forpliktelsene etter denne avtale.

Artikkel 12.3

Valg av forum

1. Tvister i tilknytning til samme sak som oppstår innenfor rammen av både denne avtale og WTO-avtalen, kan avgjøres i det forum som foretrekkes av den part som har inngitt klage.
2. Med mindre partene i tvisten blir enige om noe annet, og så snart den part som har inngitt klage, har bedt om at det opprettes et WTO-panel etter artikkel 6 i WTO-avtalen om regler og prosedyrer ved tvisteløsning eller et panel i henhold til artikkel 12.6 (Anmodning om opprettelse av et panel) nr. 1 i denne avtale, skal valget av det ene forumet utelukke bruk av det andre i den aktuelle saken.
3. Før en part innleder en tvisteløsningsprosedyre mot en annen part etter WTO-avtalen, skal den underrette de øvrige parter om hva den har til hensikt å gjøre.

Article 12.4

Good Offices, Conciliation or Mediation

1. Good offices, conciliation and mediation are procedures that are undertaken voluntarily if the Parties so agree. They may begin and be terminated at any time. They may continue while procedures of a panel established in accordance with this Chapter are in progress.
2. Proceedings involving good offices, conciliation and mediation shall be confidential and without prejudice to the Parties' rights in any other proceedings.

Article 12.5

Consultations

1. A Party may request in writing consultations with any other Party with respect to any matter referred to in Article 12.2 (Scope of Application). The requesting Party shall notify the other Parties in writing thereof.
2. Consultations shall take place in the Joint Committee if the Parties making and receiving the request for consultations so agree.
3. The request for consultations shall set out the reasons for the complaint, including an identification of the measure concerned and an indication of the legal basis of the complaint.
4. Consultations shall be held within:
 - a. 30 days following the date of the receipt of the request for consultations regarding urgent matters⁹,
 - b. 45 days following the date of the receipt of the request for consultations for all other matters; or
 - c. such other period as the consulting Parties may agree.
5. Consultations may be held in person or by any technological means available to the consulting Parties. If in person, consultations shall be held in the place agreed by the consulting Parties. If no agreement has been reached by them, consultations shall be held in Lima.

⁹ Urgent matters include goods (agriculture, fish, and industrial) and services that lose their quality or current condition in a short period of time. Urgent matters include such perishable goods or services which lose their trade value when a certain date is passed.

Artikkel 12.4

Velvillig mellomkomst, forlik eller megling

1. Velvillig mellomkomst, forlik og megling er frivillige prosedyrer som anvendes dersom partene er enige om det. De kan innledes og avsluttes på et hvilket som helst tidspunkt. De kan gå sin gang mens saksbehandlingen i et panel opprettet i samsvar med dette kapittel pågår.
2. Forhandlinger som omfatter velvillig mellomkomst, forlik og megling, skal være fortrolige og skal ikke berøre partenes rettigheter ved en eventuell behandling av en annen sak.

Artikkel 12.5

Konsultasjoner

1. En part kan skriftlig anmode en annen part om konsultasjoner om et hvilket som helst spørsmål omhandlet i artikkel 12.2 (Virkeområde). Den part som anmoder om konsultasjoner, skal samtidig gi de øvrige parter skriftlig underretning om dette.
2. Konsultasjoner skal finne sted i Den blandede komité dersom de parter som fremmer eller mottar en anmodning om konsultasjon, er enige om det.
3. En anmodning om konsultasjon skal begrunne klagen, med angivelse av det tiltak det gjelder, og det rettslige grunnlaget for klagen.
4. Konsultasjoner skal holdes innen
 - a. 30 dager etter at en anmodning om konsultasjon i hastesaker er mottatt⁹,
 - b. 45 dager etter at en anmodning om konsultasjon i alle øvrige saker er mottatt, eller
 - c. en annen frist partene som deltar i konsultasjonene, blir enige om.
5. Konsultasjoner kan holdes ved personlig fremmøte eller ved bruk av et hvilket som helst teknologisk hjelpemiddel partene som deltar i konsultasjonene, har tilgang til. Dersom de holdes ved personlig fremmøte, skal de holdes på et sted partene i konsultasjonene er enige om. Dersom partene ikke kommer til enighet, skal konsultasjonene holdes i Lima.

⁹ Hastesaker omfatter varer (landbruk, fiske og industri) og tjenester hvis kvalitet eller gjeldende tilstand forringes i løpet av kort tid. Hastesaker omfatter lett bederlige varer eller tjenester som mister sin handelsverdi etter en viss dato.

6. The consulting Parties shall provide sufficient information to enable a full examination of how the measure in force might affect the operation and application of this Agreement and treat any confidential or proprietary information exchanged in the course of consultations in the same manner as the Party providing the information.
7. The consultations shall be confidential and without prejudice to the rights of the consulting Parties in any further proceedings.
8. The consulting Parties shall inform the other Parties of any mutually agreed resolution of the matter.
6. Partene som deltar i konsultasjonene, skal legge fram tilstrekkelig informasjon, slik at det kan foretas en fullstendig undersøkelse for å finne ut hvordan det iverksatte tiltaket kan ha betydning for denne avtales virkemåte og anvendelse, og skal behandle fortrolige eller beskyttede opplysninger som utveksles i løpet av konsultasjonene, på samme måte som den part som legger fram opplysningene.
7. Konsultasjonene skal være fortrolige og skal ikke berøre rettighetene til partene i konsultasjonene ved en eventuell viderebehandling av saken.
8. Partene som deltar i konsultasjonene, skal underrette de øvrige parter om en eventuell omforent løsning av saken.

Article 12.6

Request for the Establishment of a Panel

1. A consulting Party may request in writing the establishment of a panel:
 - a. if the requested Party has not responded to the request for consultations within 15 days following the date of receipt of such request;
 - b. if consultations are not held within the periods established in Article 12.5 (Consultations) or within any other periods as the consulting Parties may have agreed; or
 - c. in the event that the consulting Parties fail to resolve a matter within 60 days following the date of the receipt of the request for consultations or as regards urgent matters within 45 days, or within any other period as they may agree.
2. The complaining Party shall deliver the request for the establishment of a panel to the Party complained against. The request shall contain the reason for the request, the identification of the specific measures, and a brief summary of the legal basis of the complaint sufficient to present the problem clearly.
3. A copy of the request shall be communicated to the other Parties to this Agreement so that they may determine whether to participate in the dispute.
4. Unless otherwise agreed by the disputing Parties, the panel shall be selected and perform its functions in a manner consistent with the provisions of this Chapter and the Model Rules of Procedure.

Artikkel 12.6

Anmodning om opprettelse av et panel

1. En part som deltar i en konsultasjon, kan skriftlig anmode om at det opprettes et panel
 - a. dersom den anmodede part ikke har besvart anmodningen om konsultasjon innen 15 dager etter at anmodningen er mottatt,
 - b. dersom konsultasjonene ikke holdes innen tidsfristene angitt i artikkel 12.5 (Konsultasjoner) eller innen en annen frist partene som deltar i konsultasjonene, er blitt enige om, eller
 - c. i de tilfeller der partene som deltar i konsultasjonene, ikke har løst saken innen 60 dager etter at anmodningen om konsultasjon er mottatt, eller innen 45 dager i hastesaker, eller innen en annen frist de blir enige om.
2. Den part som har inngitt klage, skal sende anmodningen om opprettelse av et panel til den innklagede part. Anmodningen skal begrunne klagen, med angivelse av de konkrete tiltak som ønskes vurdert, og skal inneholde et kort sammendrag av det rettslige grunnlaget for klagen, tilstrekkelig til å gi en klar presentasjon av problemet.
3. En kopi av anmodningen skal sendes de øvrige parter i denne avtale, slik at de kan avgjøre om de vil delta i tvisten.
4. Med mindre partene i tvisten blir enige om noe annet, skal panelet settes sammen og utføre sine oppgaver på en måte som er forenlig med bestemmelsene i dette kapittel og med standardreglene og -prosedyrene.

*Article 12.7***Third Party Participation**

A Party which is not a party to the dispute shall be entitled, on delivery of a written notice to the disputing Parties, to make written submissions to the panel, receive written submissions including annexes of the disputing Parties, attend hearings and make oral statements.

*Article 12.8***Panel Selection**

1. The panel shall comprise three members. The date of establishment of the panel shall be the date on which the chair is appointed.
2. Each disputing Party shall, within 20 days following the date of receipt of the request for the establishment of the panel by the Party complained against, appoint a panelist, who may be a national of that Party, propose up to four candidates to serve as the chair of the panel, and notify the other disputing Party in writing of the name of the appointed panelist and its proposed candidates to serve as the chair, including their relevant background information.
3. Within ten days following the date of the receipt of the request for the establishment of the panel by the Party complained against, the disputing Parties shall endeavour to agree on and appoint the chair from among the candidates proposed by both Parties.
4. If any of the three members have not been designated or appointed within 30 days following the date of the receipt of the request for the establishment of the panel by the Party complained against, the designations shall be made at the request of any disputing Party by the Director-General of the WTO, after having consulted with the disputing Parties. The designation should be made within 30 days following the date of the receipt of that request.
5. If an appointed panelist withdraws, is removed, or becomes unable to serve, a replacement shall be appointed in the following manner:
 - a. in the case of a panelist appointed by a Party, that Party shall designate a new panelist within 15 days, failing which the replacement shall be appointed in accordance with paragraph 4; and
 - b. in the case of the chair of the panel, the Parties shall agree on the appointment of a replacement within 30 days, failing which

*Artikkel 12.7***Tredjeparters deltakelse**

En part som ikke er part i tvisten, skal ved skriftlig underretning til partene i tvisten ha rett til å legge fram skriftlige innlegg for panelet, motta skriftlige innlegg, herunder vedlegg, fra partene i tvisten, møte i forhandlinger og avgi muntlige innlegg.

*Artikkel 12.8***Utvelging av panelet**

1. Panelet skal ha tre medlemmer. Det skal regnes som opprettet samme dag lederen oppnevnes.
2. Hver part i tvisten skal, innen 20 dager etter at den innklagede part har mottatt anmodningen om opprettelse av panelet, oppnevne et panelmedlem, som kan være borger av nevnte part, foreslå inntil fire kandidater til vervet som panelets leder, og gi den annen part i tvisten skriftlig underretning om det oppnevnte panelmedlemets navn og kandidatene den foreslår til vervet som leder, herunder relevante bakgrunnsopplysninger om dem.
3. Innen ti dager etter at den innklagede part har mottatt anmodningen om opprettelse av panelet, skal partene i tvisten gjøre sitt beste for å bli enige om lederen og oppnevne vedkommende blant kandidatene de to parter har foreslått.
4. Dersom ikke alle tre medlemmer er utpekt eller oppnevnt innen 30 dager etter at den innklagede part har mottatt anmodningen om opprettelse av panelet, skal utpekingen på anmodning fra en av partene i tvisten foretas av WTOs generaldirektør etter at partene i tvisten er konsultert. Utpekingen bør finne sted innen 30 dager etter at anmodningen er mottatt.
5. Dersom et oppnevnt panelmedlem trekker seg, blir fjernet eller blir ute av stand til å tjenestegjøre, skal det velges en erstatter på følgende måte:
 - a. med hensyn til et panelmedlem oppnevnt av en part, skal vedkommende part utpeke et nytt medlem innen 15 dager; i motsatt fall skal erstatteren oppnevnes i samsvar med nr. 4, og
 - b. med hensyn til panelets leder, skal partene bli enige om å oppnevne en erstatter innen

the replacement shall be appointed in accordance with paragraph 4.

6. Any time period applicable to the proceedings shall be suspended for a period beginning on the date the panelist or chair withdraws, is removed, or becomes unable to serve and ending on the date the replacement is appointed.
7. If the Director-General of the WTO is unable to make the designations as set forth in this Chapter or is a national of a disputing Party, the designations shall be made by any Deputy Director-General of the WTO

Article 12.9

Qualifications of Panelists

1. Panelists shall:
 - a. have expertise or experience in law, international trade, other matters covered by this Agreement, or in the resolution of disputes arising under international trade agreements;
 - b. be chosen strictly on the basis of objectivity, impartiality, reliability, and sound judgment;
 - c. be independent of and not be affiliated with or take instructions from, any Party; and
 - d. comply with the standards of conduct established by the Model Rules of Procedure.
2. If a disputing Party has justifiable doubts as to a panelist's compliance with the standards of conduct established in the Model Rules of Procedure, it may propose to the other disputing Party the removal of that panelist. If the other disputing Party does not agree, or the panelist does not withdraw, the decision shall be made by the Director-General of the WTO.

Article 12.10

Role of the Panel

1. The panel shall make an objective assessment of the matter under its consideration, in light of the relevant provisions of this Agreement interpreted in accordance with rules of interpretation of public international law and in light of the submissions and arguments of the disputing Parties as well as other information received during the proceedings, and formulate the necessary findings for settling the dispute in accordance with the request for the establishment of the panel and its terms of reference.

30 dager; i motsatt fall skal erstatteren oppnevnes i samsvar med nr. 4.

6. Enhver frist som gjelder for saksbehandlingen, skal oppheves for et tidsrom som innledes den dagen panelmedlemmet eller lederen trekker seg, blir fjernet eller blir ute av stand til å tjenestegjøre, og opphører den dagen erstatteren oppnevnes.
7. Dersom WTOs generaldirektør ikke er i stand til å foreta utpekingen som angitt i dette kapittel eller er borger av en part i tvisten, skal utpekingen foretas av en av WTOs visegeneraldirektører.

Artikkel 12.9

Panelmedlemmers kvalifikasjoner

1. Panelmedlemmer skal
 - a. ha sakkunnskap eller erfaring innen juss, internasjonal handel og andre områder som omfattes av denne avtale eller fra løsning av tvister som oppstår innenfor rammen av internasjonale handelsavtaler,
 - b. velges utelukkende på grunnlag av objektivitet, upartiskhet, pålitelighet og sunn dømmekraft,
 - c. ikke være avhengig av eller tilsluttet noen av partene eller motta instruksjoner fra dem, og
 - d. følge de etiske standardene fastsatt i standardreglene og -prosedyrene.
2. Dersom en part i en tvist har rimelig grunn til å tvile på at et panelmedlem følger de etiske standardene fastsatt i standardreglene og -prosedyrene, kan den foreslå for den annen part i tvisten at panelmedlemmet fjernes. Dersom den annen part i tvisten ikke er enig eller panelmedlemmet ikke trekker seg, skal beslutningen treffes av WTOs generaldirektør.

Artikkel 12.10

Panelets rolle

1. Panelet skal foreta en objektiv vurdering av saken det har fått seg forelagt, i lys av relevante bestemmelser i denne avtale fortolket i samsvar med folkerettens fortolkningsregler og i lys av innlegg og anførsler partene i tvisten har gjort gjeldende, samt andre opplysninger som er fremkommet under forhandlingene, og skal formulere de nødvendige konklusjoner for å avgjøre tvisten i samsvar med anmodningen om opprettelse av panelet og panelets mandat.

2. Unless otherwise agreed by the disputing Parties, within 20 days following the date of the receipt of the request for the establishment of the panel, its terms of reference shall be:

«To examine, in light of the relevant provisions of this Agreement, the matter referred to it in the panel request and to make findings, determinations and recommendations on the matters referred to in paragraph 3 of Article 12.13 (Report of the Panel).»

3. The decisions of the panel, including the adoption of the report, shall normally be taken by consensus. If the panel is not able to reach consensus, it may adopt its decisions by majority. No panel may disclose which panelists are associated with majority or minority opinions.
4. The reports, as well as any other decision of the panel, shall be communicated to the Parties. The reports shall be made public, unless the disputing Parties agree otherwise.

2. Med mindre partene i tvisten er blitt enige om noe annet innen 20 dager etter at anmodningen om opprettelse av panelet er mottatt, skal panelets mandat være

«å prøve saken som henvises til panelet i panelanmodningen, i lys av relevante bestemmelser i denne avtale, og vurdere relevante forhold, treffe avgjørelser og gi anbefalinger i sakene nevnt i artikkel 12.13 (Panelets rapporter) nr. 3».

3. Panelet skal normalt treffe avgjørelse, herunder vedta rapporten, ved samstemmighet (konsensus). Dersom panelet ikke er i stand til å bli samstemmig, kan det treffe avgjørelse ved stemmeflertall. Et panel kan ikke bekjentgjøre hvilke panelmedlemmer som står bak flertalls- eller mindretallsuttalelser.
4. Rapporter samt enhver annen avgjørelse truffet av panelet skal meddeles partene. Rapportene skal offentliggjøres, med mindre partene i tvisten blir enige om noe annet.

Article 12.11

Model Rules of Procedure

1. The procedure before the panel shall be conducted in accordance with the Model Rules of Procedure, unless otherwise provided for in this Agreement. The disputing Parties may agree on different rules to be applied by the panel.
2. Within six months following the date of entry into force of this Agreement, the Joint Committee shall approve the Model Rules of Procedure, which shall ensure at least the fulfilment of the following:
 - a. each disputing Party shall have the right to at least one hearing before the panel, as well as the opportunity to provide initial and rebuttal written submissions;
 - b. the hearings before the panel will be open to the public unless otherwise agreed by the disputing Parties;
 - c. the protection of information designated as confidential by any of the Parties;
 - d. the hearings shall be held in Washington DC, unless otherwise agreed by the disputing Parties;
 - e. in presenting oral arguments the disputing Parties have the right to use either their

Artikkel 12.11

Standardregler og -prosedyrer

1. Saksbehandlingen i panelet skal gjennomføres i samsvar med standardreglene og -prosedyrene, med mindre noe annet er fastsatt i denne avtale. Partene i tvisten kan avtale at panelet skal anvende andre regler.
2. Innen seks måneder etter at denne avtale er trådt i kraft, skal Den blandede komité godkjenne standardreglene og -prosedyrene, som minst skal sikre at følgende blir oppfylt:
 - a. hver part i tvisten skal ha rett til minst ett møte for panelet samt mulighet til å legge fram skriftlige innlegg når saken starter, og skriftlige motinnlegg på et senere tidspunkt,
 - b. møtene for panelet skal være åpne for allmennheten med mindre partene i tvisten blir enige om noe annet,
 - c. beskyttelse av opplysninger som en part betegner som fortrolige,
 - d. møtene skal holdes i Washington DC, med mindre partene i tvisten blir enige om noe annet,
 - e. når de holder sine muntlige innlegg, skal partene i tvisten ha rett til å bruke enten sitt

own language or English. Written submissions must be submitted in Spanish with an English translation or in English with a Spanish translation;

- f. at the request of a disputing Party, or on its own initiative, the panel may seek information and technical advice from experts it deems appropriate;
- g. each disputing Party's individual costs, including costs for the translation of the written submissions, the disputing Party's administration costs and other costs related to the preparation and the carrying out of the proceedings, shall be borne by each disputing Party; and
- h. costs for the panelists and the administrative costs for the oral hearings, including interpretation, shall be borne by the disputing Parties in equal parts. However, the panel may decide that the costs be distributed differently, taking into account, *inter alia*, the particulars of the case and other circumstances that may be deemed relevant.

eget språk eller engelsk. Skriftlige innlegg må være avgitt på spansk og vedlagt en engelsk oversettelse eller på engelsk og vedlagt en spansk oversettelse,

- f. på anmodning fra en part i tvisten eller på eget initiativ kan panelet innhente opplysninger og faglige råd fra eksperter det finner egnet,
- g. de individuelle kostnadene hver part i tvisten har pådratt seg, herunder kostnader for oversettelse av skriftlige innlegg, de administrative kostnadene til parten i tvisten samt andre kostnader forbundet med forberedelse og gjennomføring av saksbehandlingen, skal bæres av hver part i tvisten, og
- h. kostnader for panelmedlemmene og administrative kostnader for de muntlige møtene, herunder tolking, skal fordeles likt mellom partene i tvisten. Panelet kan likevel beslutte at kostnadene skal fordeles annerledes og blant annet ta hensyn til sakens særlige omstendigheter og andre forhold det anser som relevante.

Article 12.12

Consolidation of Proceedings

Where more than one Party requests the establishment of a panel relating to the same matter or measure, and whenever feasible, a single panel should be established to examine complaints relating to the same matter.

Artikkel 12.12

Forente saker

Dersom flere enn én part anmoder om at det opprettes et panel i tilknytning til samme sak eller tiltak, bør det, når det lar seg gjøre, opprettes ett enkelt panel for å behandle klager som gjelder samme sak.

Article 12.13

Report of the Panel

1. Unless the disputing Parties agree otherwise, the panel shall submit an initial report within 90 days, or 50 days in the event of urgent matters, following the date of its establishment.
2. A disputing Party may submit written comments to the panel on its initial report within 14 days following its presentation. The panel shall present to the disputing Parties a final report within 30 days following the presentation of the initial report.
3. The reports shall contain:
 - a. the findings of fact and law together with the reasons therefor, including the determination as to whether a disputing Party has not conformed with its obligations under this Agreement or any other determination requested in the terms of reference;

Artikkel 12.13

Panelets rapporter

1. Med mindre partene i tvisten blir enige om noe annet, skal panelet legge fram en innledende rapport innen 90 dager, eller 50 dager i hastesaker, etter at det ble opprettet.
2. En part i tvisten kan forelegge panelet skriftlige merknader til den innledende rapporten innen 14 dager etter at den er lagt fram. Panelet skal legge fram en sluttrapport for partene i tvisten senest 30 dager etter at den innledende rapporten er fremlagt.
3. Rapportene skal inneholde
 - a. juridiske og faktiske vurderinger samt begrunnelsen for disse, herunder avgjørelser om hvorvidt en part i tvisten har overholdt sine forpliktelser etter denne avtale eller ikke, eller eventuelle andre avgjørelser det anmodes om i mandatet,

- b. its recommendations for the resolution of the dispute and the implementation of the final report;
- c. if requested, the findings about the level of adverse trade effects caused to the complaining Party by the Party complained against's failure to conform with the obligations of this Agreement; and
- d. if requested, a reasonable period to comply with the final report.

- b. panelets anbefalinger med hensyn til løsningen av tvisten og gjennomføringen av sluttrapporten,
- c. dersom det anmodes om det, vurderinger av omfanget av negative virkninger for handelen påført den part som har inngitt klage, ved at den innklagede part unnlater å overholde sine forpliktelser etter denne avtale, og
- d. dersom det anmodes om det, en rimelig frist for å etterkomme avgjørelsen i sluttrapporten.

Article 12.14

Request for Clarification of the Report

1. Within ten days following the presentation of the final report, a disputing Party may submit a written request to the panel for clarification of any determination or recommendation in the report that the Party considers ambiguous. The panel shall respond to the request within ten days following the date of its receipt.
2. The submission of a request pursuant to paragraph 1 shall not affect the time periods referred to in Article 12.16 (Implementation of the Final Report and Compensation) and Article 12.17 (Non-Implementation and Suspension of Benefits), unless the panel decides otherwise.

Artikkel 12.14

Anmodning om avklaring av rapporten

1. Innen ti dager etter at sluttrapporten er lagt fram, kan en part i tvisten skriftlig anmode panelet om å avklare en avgjørelse eller anbefaling i rapporten som vedkommende part finner tvetydig. Panelet skal besvare anmodningen innen ti dager etter at den er mottatt.
2. En anmodning fremlagt etter nr. 1 skal ikke ha betydning for fristene nevnt i artikkel 12.16 (Gjennomføring av sluttrapporten og kompensasjon) og 12.17 (Manglende gjennomføring og oppheving av fordeler), med mindre panelet beslutter noe annet.

Article 12.15

Suspension and Termination of Procedure

1. The disputing Parties may agree to suspend the work of the panel at any time for a period not exceeding 12 months following the date of such agreement. If the work of the panel has been suspended for more than 12 months, the authority of the panel to consider the dispute shall lapse, unless the disputing Parties agree otherwise.
2. If the authority of the panel lapses and the disputing Parties have not reached an agreement on the settlement of the dispute, nothing in this provision shall prevent a Party from introducing a new complaint regarding the same matter.
3. The disputing Parties may agree to terminate the proceedings before a panel at any time by jointly notifying the chairperson of the panel.
4. A complaining Party may withdraw its complaint at any time before the final report has been issued. Such withdrawal is without prejudice to its right to introduce a new complaint

Artikkel 12.15

Utsettelse og avslutning av sakens behandling

1. Partene i tvisten kan når som helst avtale å utsette panelets arbeid for et tidsrom som ikke overstiger tolv måneder regnet fra den dagen avtalen ble inngått. Dersom panelets arbeid utsettes i mer enn tolv måneder, blir beslutningen om å la panelet behandle tvisten uten virkning, med mindre partene i tvisten blir enige om noe annet.
2. Dersom beslutningen om å la panelet behandle tvisten blir uten virkning og partene i tvisten ikke er blitt enige om hvordan tvisten skal løses, skal ingenting i denne bestemmelse hindre en part i å inngi ny klage i samme sak.
3. Partene i tvisten kan når som helst bli enige om å avslutte en sak som verserer for et panel, ved å underrette panelets leder i fellesskap.
4. En part som har inngitt klage, kan trekke klagen på et hvilket som helst tidspunkt før sluttrapporten legges fram. En slik tilbaketrekking

regarding the same issue at a later point in time.

5. A panel may, at any stage of the proceedings prior to release of the final report, propose that the disputing Parties seek to settle the dispute amicably.

Article 12.16

Implementation of the Final Report and Compensation

1. The rulings of the panel on the matters referred to in subparagraphs 3 (a) and (d) of Article 12.13 (Report of the Panel) shall be final and binding for the disputing Parties.
2. The Party complained against shall within 30 days following the issuance of the final report notify the other Party when and how it will comply with the ruling. The Party complained against shall comply with the ruling immediately or, if impracticable, within a reasonable period of time, unless the panel report sets a period of time for the implementation of the ruling pursuant to subparagraph 3 (d) of Article 12.13 (Report of the Panel) or the disputing Parties agree on a different period of time. The Party complained against shall take into account any recommendation of the panel for the resolution of the dispute and the implementation of the ruling.
3. The Party complained against may also notify the complaining Party within 30 days following the issuance of the final report that it considers it impracticable to comply with the ruling and offer compensation. If the complaining Party considers the proposed compensation to be unacceptable or not sufficiently detailed to assess properly, it may request consultation with the aim of reaching an agreement on compensation. If there is no agreement on compensation within 30 days following the date of the receipt of the request, the Party complained against must comply with the ruling of the original panel pursuant to paragraph 2.

Article 12.17

Non-Implementation and Suspension of Benefits

1. If the Party complained against fails to comply:
 - a. with the ruling in the final report within the time period defined in accordance with paragraph 2 of Article 12.16 (Implementa-

berører ikke partens rett til å inngi ny klage i samme sak på et senere tidspunkt.

5. Et panel kan på et hvilket som helst tidspunkt før sluttrapporten offentliggjøres, foreslå at partene i tvisten prøver å avgjøre tvisten på minnelig vis.

Artikkel 12.16

Gjennomføring av sluttrapporten og kompensasjon

1. Panelets avgjørelser i sakene nevnt i artikkel 12.13 (Panelets rapporter) nr. 3 bokstav a) og d) skal være endelige og bindende for partene i tvisten.
2. Den innklagede part skal innen 30 dager etter at sluttrapporten er lagt fram, underrette den annen part om når og hvordan den vil etterkomme avgjørelsen. Den innklagede part skal etterkomme avgjørelsen omgående eller, dersom det ikke er praktisk mulig, innen en rimelig tidsfrist, med mindre panelets rapport setter en frist for gjennomføringen av avgjørelsen i henhold til artikkel 12.13 (Panelets rapporter) nr. 3 bokstav d) eller partene i tvisten blir enige om en annen frist. Den innklagede part skal ta hensyn til eventuelle anbefalinger fra panelet om løsning av tvisten og gjennomføring av avgjørelsen.
3. Den innklagede part kan også innen 30 dager etter at sluttrapporten er lagt fram, underrette den part som har inngitt klage, om at den ikke finner det praktisk mulig å etterkomme avgjørelsen og tilby kompensasjon. Dersom den part som har inngitt klage, anser at den foreslåtte kompensasjonen ikke er akseptabel eller ikke tilstrekkelig opplyst til at den kan vurderes på behørig vis, kan den be om konsultasjon med sikte på å oppnå enighet om kompensasjon. Dersom det ikke foreligger enighet om kompensasjon innen 30 dager etter at anmodningen er mottatt, må den innklagede part etterkomme det første panelets avgjørelse i henhold til nr. 2.

Artikkel 12.17

Manglende gjennomføring og oppheving av fordeler

1. Dersom den innklagede part unnlater
 - a. å etterkomme avgjørelsen i sluttrapporten innen tidsfristen fastsatt i samsvar med

tion of the Final Report and Compensation); or

- b. with an agreement on compensation pursuant to paragraph 3 of Article 12.16 (Implementation of the Final Report and Compensation) within the time period agreed by the disputing Parties, the complaining Party may suspend benefits granted under this Agreement equivalent to those affected by the measure that the panel has found to violate this Agreement, taking into account findings about the level of adverse trade effects pursuant to subparagraph 3 (c) of Article 12.13 (Report of the Panel).
2. In considering which benefits to suspend pursuant to paragraph 1, the complaining Party should first seek to suspend the application of benefits in the same sector or sectors affected by the measure that the panel has found to be inconsistent with the obligations of this Agreement. If the complaining Party considers that it is not practicable or effective to suspend benefits in the same sector or sectors, it may suspend benefits in other sectors.
3. The suspension of benefits shall be temporary and shall only be applied by the complaining Party until the measure found to violate this Agreement has been brought into conformity with the rulings of the panel or until the disputing Parties have otherwise settled the dispute.
4. The complaining Party shall notify the Party complained against of the benefits which it intends to suspend, the grounds for such suspension and when suspension will commence no later than 30 days before the date on which the suspension is due to take effect. Within 15 days following the date of that notification, the Party complained against may request the original panel to rule on any disagreement regarding the notified suspension, including whether the suspension of benefits is justified and whether the benefits which the complaining party intends to suspend are excessive. The ruling of the panel shall be given within 45 days following the date of that request and shall be final and binding. Benefits shall not be suspended until the panel has issued its ruling.
5. In case of disagreement as to whether the Party complained against has complied with the report within the time periods set out in paragraph 2 of Article 12.16 (Implementation of the Report and Compensation), either disputing Party may refer the dispute to the original

artikkel 12.16 (Gjennomføring av sluttrapporten og kompensasjon) nr. 2, eller

- b. å overholde avtalen om kompensasjon i henhold til artikkel 12.16 (Gjennomføring av sluttrapporten og kompensasjon) nr. 3 innen den tidsfrist partene i tvisten er blitt enige om, kan den part som har inngitt klage, oppheve fordeler den har innrømmet etter denne avtale, tilsvarende dem som berøres av tiltaket panelet anser utgjør et brudd på denne avtale, idet den tar hensyn til vurderinger av omfanget av negative virkninger for handelen i henhold til artikkel 12.13 (Panelets rapporter) nr. 3 bokstav c).
2. Ved vurderingen av hvilke fordeler som skal oppheves etter nr. 1, bør den part som har inngitt klage, først søke å oppheve anvendelsen av fordeler i den sektor eller de sektorer som berøres av tiltaket panelet anser er i strid med forpliktelsene i denne avtale. Dersom den part som har inngitt klage, mener det ikke lar seg gjøre eller ikke har den tiltenkte virkning å oppheve fordeler i samme sektor eller sektorer, kan vedkommende part oppheve fordeler i andre sektorer.
3. En oppheving av fordeler skal være midlertidig og skal håndheves av den part som har inngitt klage, bare inntil tiltaket som er funnet å utgjøre et brudd på denne avtale, er brakt i samsvar med panelets avgjørelse eller til partene i tvisten er blitt enige om hvordan tvisten skal løses.
4. Den part som har inngitt klage, skal senest 30 dager før den dag opphevingen får virkning, underrette den innklagede part om hvilke fordeler den har til hensikt å oppheve, om grunnene for opphevingen og om når opphevingen blir iverksatt. Den innklagede part kan innen 15 dager etter en underretning som nevnt anmode det første panelet om å avgjøre en eventuell uenighet om den varslede opphevingen, herunder om opphevingen av fordeler er berettiget, og om fordelene den part som har inngitt klage, har til hensikt å oppheve, er urimelige. Panelet skal treffe avgjørelse senest 45 dager etter at anmodningen er fremsatt, og avgjørelsen skal være endelig og bindende. Fordelene skal ikke oppheves før panelet har fremlagt sin avgjørelse.
5. Dersom det er uenighet om den innklagede part har etterkommet avgjørelsen i rapporten innen tidsfristene fastsatt i artikkel 12.16 (Gjennomføring av sluttrapporten og kompensasjon) nr. 2, kan en part i tvisten henvise tvisten til det første panelet. Panelet skal normalt avgi sin

panel. The report of the panel shall normally be rendered within 45 days following the date of the request and shall be final and binding. Benefits shall not be suspended until the panel has issued its ruling.

6. At the request of a disputing Party, the original panel shall determine the conformity with the rulings of the panel in this Chapter of any implementing measures adopted after the suspension of benefits by the complaining Party and whether the suspension of benefits should be terminated or modified. The ruling of the panel in this case shall be given within 30 days following the date of that request.
7. A panel under this Article shall, whenever possible, be composed by members of the original panel. If a panelist dies, withdraws, is removed or is otherwise unavailable, that panelist shall be replaced by a panelist appointed pursuant to paragraph 5 of Article 12.8 (Panel Selection).

rapport senest 45 dager etter at anmodningen er fremsatt, og rapporten skal være endelig og bindende. Fordelene skal ikke oppheves før panelet har fremlagt sin avgjørelse.

6. På anmodning fra en part i tvisten skal det første panelet avgjøre om eventuelle gjennomføringstiltak vedtatt etter at fordelene ble opphevet av den part som har inngitt klage, er i samsvar med avgjørelsene truffet av panelet etter dette kapittel, og om opphevingen av fordelene bør bringes til opphør eller endres. Panelet skal i dette tilfellet treffe avgjørelse senest 30 dager etter at anmodningen er fremsatt.
7. Et panel opprettet etter denne artikkel skal så vidt mulig bestå av medlemmer av det første panelet. Dersom et panelmedlem dør, trekker seg, blir fjernet eller på annen måte blir ute av stand til å tjenestegjøre, skal vedkommende panelmedlem erstattes av et panelmedlem oppnevnt i henhold til artikkel 12.8 (Utvelging av panelet) nr. 5.

Chapter 13

Final Provisions

Article 13.1

Annexes, Appendices and Footnotes

The Annexes, Appendices and footnotes to this Agreement constitute an integral part of this Agreement.

Article 13.2

Entry into Force

1. This Agreement is subject to ratification, acceptance or approval in accordance with the respective legal and constitutional requirements of the Parties. The instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Depositary.
2. This Agreement shall enter into force on 1 June 2011, provided that Peru and at least one EFTA State have deposited their instruments of ratification, acceptance or approval with, or notified provisional application to the Depositary at least two months prior to that date.
3. In case the Agreement does not enter into force on 1 June 2011, it shall enter into force on the first day of the third month following the latter date on which Peru and at least one EFTA State have deposited their instruments of ratifica-

Kapittel 13

Sluttbestemmelser

Artikkel 13.1

Vedlegg, tillegg og fotnoter

Vedleggene, tilleggene og fotnotene til denne avtale utgjør en integrert del av denne avtale.

Artikkel 13.2

Ikrafttredelse

1. Denne avtale skal ratifiseres, godtas eller godkjennes i samsvar med partenes respektive rettslige og konstitusjonelle krav. Ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningssdokumentene skal deponeres hos depositaren.
2. Denne avtale trer i kraft 1. juni 2011, forutsatt at Peru og minst én EFTA-stat har deponert sitt ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningssdokument hos depositaren, eller har underrettet depositaren om midlertidig anvendelse minst to måneder før denne dato.
3. Dersom avtalen ikke trer i kraft 1. juni 2011, skal den tre i kraft den første dag i den tredje måned etter at Peru og minst én EFTA-stat har deponert sitt ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningssdokument hos depositaren, eller

tion, acceptance or approval with, or notified provisional application to the Depositary.

4. If an EFTA State deposits its instrument of ratification, acceptance or approval after this Agreement has entered into force, the Agreement shall enter into force on the first day of the third month following the deposit of its instrument.
5. Where Peru has ratified this Agreement, an EFTA State may, if its legal and constitutional requirements so permit, apply this Agreement provisionally pending ratification, acceptance or approval by that State. Provisional application of this Agreement shall be notified to the Depositary, and shall apply from the first day of the third month following the notification.
6. If the Agreement is not ratified, accepted or approved by a Party, and it had been provisionally applied by that Party, paragraph 1 of Article 13.5 (Withdrawal) shall apply *mutatis mutandis*. Provisional application shall continue for a period of six months following the date of the receipt of the Party's notification by the Depositary regarding the non-ratification, non-acceptance or non-approval of the Agreement.

Article 13.3

Amendments

1. Any Party may submit proposals for amendments to this Agreement to the Joint Committee for consideration and approval.
2. Without prejudice to subparagraph 3 (b) of Article 11.1 (Joint Committee), amendments to this Agreement shall, after approval by the Joint Committee, be submitted to the Parties for ratification, acceptance or approval in accordance with their respective legal and constitutional requirements.
3. Amendments shall enter into force on the first day of the third month following the deposit of the last instrument of ratification, acceptance or approval, unless the Parties agree otherwise.
4. The Parties may agree that an amendment shall enter into force for those Parties that have fulfilled their internal legal requirements, provided that Peru and at least one EFTA State are among those Parties. A Party may apply, subject to its internal legal requirements and upon notification to the Depositary, the amendment

har underrettet depositaren om midlertidig anvendelse.

4. Dersom en EFTA-stat deponerer sitt ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningssdokument etter at denne avtale er trådt i kraft, skal avtalen tre i kraft den første dag i den tredje måned etter at vedkommende stat har deponert sitt dokument.
5. Når Peru har ratifisert denne avtale, kan en EFTA-stat, dersom denne statens rettslige og konstitusjonelle krav tillater det, anvende denne avtale midlertidig inntil staten ratifiserer, godtar eller godkjenner avtalen. Depositaren skal underrettes om midlertidig anvendelse av denne avtale, og midlertidig anvendelse skal gjelde fra den første dag i den tredje måned etter at underretning er gitt.
6. Dersom en part ikke ratifiserer, godtar eller godkjenner avtalen og denne parten har anvendt avtalen midlertidig, får artikkel 13.5 (Oppsigelse) nr. 1 tilsvarende anvendelse. Slik midlertidig anvendelse skal gjelde i seks måneder etter at depositaren har mottatt partens underretning om at den ikke ratifiserer, ikke godtar eller ikke godkjenner avtalen.

Artikkel 13.3

Endringer

1. Enhver part kan legge fram forslag til endring av denne avtale for Den blandede komité, som så skal vurdere og godkjenne forslagene.
2. Med forbehold for artikkel 11.1 (Den blandede komité) nr. 3 bokstav b) skal forslag til endring av denne avtale, etter at de er godkjent av Den blandede komité, forelegges partene til ratifikasjon, godtakelse eller godkjenning, i samsvar med deres respektive rettslige og konstitusjonelle krav.
3. Endringer skal tre i kraft den første dag i den tredje måned etter at det siste ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningssdokumentet er deponert, med mindre partene blir enige om noe annet.
4. Partene kan bli enige om at en endring skal tre i kraft for de parter som har oppfylt sine internrettslige krav, forutsatt at Peru og minst én EFTA-stat er blant de nevnte parter. En part kan, med forbehold for dens internrettslige krav og etter å ha underrettet depositaren, gi endringen midlertidig anvendelse inntil den

provisionally, pending its ratification, acceptance or approval.

5. The text of the amendments and the instruments or ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Depositary.

Article 13.4

Accession

1. Any State becoming a member of European Free Trade Association (EFTA), may accede to this Agreement, provided that the Joint Committee decides to approve its accession, on such terms and conditions as may be agreed between that State and the Parties.
2. In relation to an acceding State, this Agreement shall enter into force on the first day of the third month following the last deposit of the instrument of approval of the Parties and of the instrument of accession of the acceding State.

Article 13.5

Withdrawal

1. Any Party may withdraw from this Agreement after it provides written notification to the other Parties. Such withdrawal shall be effective six months after the date on which the notification is received by the Depositary, except otherwise agreed by the Parties.
2. If Peru withdraws, this Agreement shall expire when the withdrawal becomes effective.
3. In case any EFTA State withdraws from the Convention establishing the European Free Trade Association, it shall withdraw at the same time from this Agreement in accordance with paragraph 1.

Article 13.6

Relation to the Complementary Agreements

1. This Agreement shall not enter into force or be applied provisionally between Peru and an EFTA State unless the complementary Agreement on Agriculture between Peru and that EFTA State referred to in Article 1.1 (Establishment of a Free Trade Area) enters into force or is applied provisionally simultaneously. It shall remain in force as long as the complementary agreement remains in force between those Parties.
2. If Peru or an individual EFTA State withdraws from the complementary Agreement on Agriculture between Peru and that EFTA State, it is

ratifiserer, godtar eller godkjenner avtalen.

5. Både teksten til endringene og til ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningsdokumentene skal deponeres hos depositaren.

Artikkel 13.4

Tiltredelse

1. Enhver stat som blir medlem av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA), kan tiltre denne avtale, forutsatt at Den blandede komité beslutter å godkjenne tiltredelsen, på de vilkår som den aktuelle staten og partene måtte bli enige om.
2. For en tiltredende stat skal denne avtale tre i kraft den første dag i den tredje måned etter at det siste av partenes godkjenningsdokument og den tiltredende statens tiltredelsesdokument er deponert.

Artikkel 13.5

Oppsigelse

1. Enhver part kan si opp denne avtale ved skriftlig underretning til de øvrige parter. Oppsigelsen trer i kraft seks måneder etter at depositaren har mottatt underretningen, med mindre partene blir enige om noe annet.
2. Dersom Peru sier opp denne avtale, vil avtalen opphøre å gjelde når oppsigelsen trer i kraft.
3. En EFTA-stat som trer ut av konvensjonen om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund, skal samtidig si opp denne avtale i samsvar med nr. 1.

Artikkel 13.6

Forholdet til tilleggsavtaler

1. Denne avtale skal ikke tre i kraft eller gis midlertidig anvendelse mellom Peru og en EFTA-stat med mindre en tilleggsavtale om landbruk mellom Peru og vedkommende EFTA-stat som nevnt i artikkel 1.1 (Opprettelse av et frihandelsområde) samtidig trer i kraft eller gis midlertidig anvendelse. Den skal forbli i kraft så lenge tilleggsavtalen er i kraft mellom partene.
2. Dersom Peru eller en EFTA-stat sier opp tilleggsavtalen om landbruk mellom Peru og vedkommende EFTA-stat, er det underforstått at

understood that it is also withdrawing from this Agreement. Both withdrawals shall become effective on the date the first withdrawal becomes effective pursuant to Article 13.5 (Withdrawal).

også denne avtale sies opp. Begge oppsigelsene skal tre i kraft samme dag den første oppsigelsen trer i kraft i henhold til artikkel 13.5 (Oppsigelse).

Article 13.7

Authentic Texts

1. Except as provided in paragraph 2, the English and Spanish texts of this Agreement are equally valid and authentic. In case of divergence, the English version shall prevail.
2. The following texts are only valid and authentic in English or Spanish respectively:
 - a. in English:
 - i. Table in Annex II (Excluded Products);
 - ii. Appendix 1 to Annex III (Processed Agricultural Products); and
 - iii. Tables 1 and 2 in Annex IV (Fish and Other Marine Products).
 - b. in Spanish:
 - i. Appendixes 2 and 3 to Annex III (Processed Agricultural Products);
 - ii. Table 3 in Annex IV (Fish and Other Marine Products); and
 - iii. Table in Annex VIII (Industrial Goods).

Article 13.8

Depositary

The Government of Norway shall act as Depositary.

IN WITNESS WHEREOF, the undersigned, being duly authorised by their respective Governments have signed this Agreement.

Signed by the EFTA States at Reykjavik, this 24 day of June 2010,
and by Peru at Lima,
this 14 July 2010, in one original text in the English and the Spanish languages, which shall be deposited with the Government of Norway (Depositary).

The Depositary shall transmit certified copies to the Parties.

For the Republic of Peru

For Iceland

For the Principality of Liechtenstein

For the Kingdom of Norway

For the Swiss Confederation

Artikkel 13.7

Autentiske tekster

1. Med mindre noe annet er fastsatt i nr. 2, skal den engelske og den spanske teksten til denne avtale ha samme gyldighet og være autentiske. Ved avvik skal den engelske teksten gå foran.
2. Følgende tekster er bare gyldige og autentiske på henholdsvis engelsk eller spansk:
 - a. på engelsk:
 - i. tabellen i vedlegg II (Unntak),
 - ii. tillegg 1 til vedlegg III (Bearbeidede landbruksvarer) og
 - iii. tabell 1 og 2 i vedlegg IV (Fisk og andre marine produkter),
 - b. på spansk:
 - i. tillegg 2 og 3 til vedlegg III (Bearbeidede landbruksvarer),
 - ii. tabell 3 i vedlegg IV (Fisk og andre marine produkter) og
 - iii. tabellen i vedlegg VIII (Industrivarer).

Artikkel 13.8

Depositar

Norges regjering skal være depositar.

SOM BEKREFTELSE PÅ DETTE har de undertegnede, som av sine regjeringer er gitt behørig fullmakt til det, undertegnet denne avtale.

Undertegnet av EFTA-statene i Reykjavik

24. juni 2010

og av Peru i Lima

14. juli 2010, i ett originaleksemplar på engelsk og spansk, som skal deponeres hos Norges regjering (depositar).

Depositaren skal oversende bekreftede kopier til partene.

For Republikken Peru

For Island

For Fyrstedømmet Liechtenstein

For Kongeriket Norge

For Det sveitsiske edsforbund

Vedlegg 2

Agreement on Agriculture Between The Kingdom of Norway and The Republic of Peru

Article 1

Scope and Coverage

This complementary Agreement on trade in basic agricultural products (hereinafter referred to as «this Agreement») between the Kingdom of Norway (hereinafter referred to as «Norway») and the Republic of Peru (hereinafter referred to as «Peru»), each referred to as a «Party», is concluded further to the Free Trade Agreement between the Republic of Peru and the EFTA States (hereinafter referred to as «the Free Trade Agreement»), which is signed simultaneously on 24 June 2010, and in particular pursuant to Article 1.1 of the Free Trade Agreement (Establishment of a Free Trade Area) of the Free Trade Agreement.

Article 2

General Rules

This Agreement applies to the measures adopted or maintained by the Parties related to the following agricultural products:

- a. agricultural products classified under Chapters 1 to 24 of the Harmonized Commodity Description and Coding System (hereinafter referred to as «the HS»), and not included in Annex III of the Free Trade Agreement (Processed Agricultural Products) of the Free Trade Agreement or Annex IV (Fish and Other Marine Products) of the Free Trade Agreement; and
- b. products covered by Annex II (Excluded Products) of the Free Trade Agreement.

Article 3

Tariff Concessions

Peru shall grant tariff concessions to agricultural products originating in Norway as specified in Annex I (Peruvian Concessions to Norway). Norway shall grant tariff concessions to agricultural

Landbruksavtale mellom Kongeriket Norge og Republikken Peru

Artikkel 1

Virkeområde

Denne avtalen om handel med landbruksvarer (heretter kalt denne avtale) mellom Kongeriket Norge (heretter kalt «Norge») og Republikken Peru (heretter kalt «Peru»), sammen omtalt som «partene», er fullført i henhold til frihandelsavtalen mellom Peru og EFTA- statene (heretter kalt «frihandelsavtalen»), undertegnet samtidig den 24. juni 2010, og spesielt i henhold til artikkel 1 nr. 1 (etableringen av et frihandelsområde) i frihandelsavtalen.

Artikkel 2

Generelle regler

Denne avtalen gjelder tiltak iverksatt eller opprettholdt av partene og er bestemmende for handelen med følgende landbruksprodukter:

- a. som hører under kapittel 1 til 24 i Det harmoniserte system for beskrivelse og koding av varer (heretter kalt «HS») og ikke er omfattet av vedleggene III (Bearbeidede landbruksvarer), eller IV (Fisk og andre marinprodukter) til frihandelsavtalen; og
- b. dekket av vedlegg II (Varer unntatt fra avtalen) til frihandelsavtalen.

Artikkel 3

Tollkonsesjoner

Peru skal tilstå tollkonsesjoner på landbruksvarer med opprinnelse i Norge som spesifisert i vedlegg I (peruvianske konsesjoner til Norge). Norge skal tilstå tollkonsesjoner på landbruksvarer med opp-

products originating in Peru as specified in Annex II (Norwegian Concessions to Peru).

rinnelse i Peru som spesifisert i vedlegg II (norske konsesjoner til Peru).

Article 4

Rules of Origin and Customs Procedures

1. The provisions on rules of origin and administrative co-operation set out in Annex V of the Free Trade Agreement (Rules of Origin and Administrative Co-operation) shall apply to this Agreement, except as provided for in paragraph 2. Any references to «EFTA States» in that Annex shall be taken to refer to Norway.
2. For the purposes of this Agreement, Article 3 (Accumulation of Origin) of Annex V of the Free Trade Agreement (Rules of Origin and Administrative Co-operation) shall not apply to products covered by this Agreement, which are exported from Norway to another EFTA State or from another EFTA State to Norway.

Article 5

Provisions of the Free Trade Agreement

Except as otherwise provided for in this Agreement, the following provisions of the Free Trade Agreement shall apply, *mutatis mutandis*, to this Agreement: Articles 1.1 (Establishment of a Free Trade Area), 1.2 (Objectives), 1.3 (Svalbard), 1.4 (Relation to Other International Agreements), 1.6 (Central, Regional and Local Government), 1.7 (Taxation), 1.9 (Definitions of General Application), 2.2 (Definitions), 2.3 (Rules of Origin and Mutual Assistance in Customs Matters), 2.4 (Trade Facilitation), 2.8 (Duties, Taxes or Other Charges on Exports), 2.9 (Import and Export Restrictions), 2.10 (Administrative Fees and Formalities), 2.11 (National Treatment), 2.12 (State Trading Enterprises), 2.13 (Sanitary and Phytosanitary Measures), 2.14 (Technical Regulations), 2.15 (Subsidies and Countervailing Measures), 2.16 (Anti-Dumping), 2.17 (Global Safeguard Measures), 2.18 (Bilateral Safeguard Measures), 2.19 (General Exceptions), 2.20 (Security Exceptions), 8.3 (Co-operation), 13.1 (Annexes, Appendices, and Footnotes), 13.3 (Amendments), 13.5 (Withdrawal) Chapters 9 (Transparency) and 12 (Dispute Settlement).

Article 6

Bilateral Committee

1. A Bilateral Committee on trade in agricultural products is hereby established. It shall meet

Artikkel 4

Opprinnelsesregler og tollprosedyrer

1. Opprinnelsesreglene og bestemmelser om samarbeid i tollsaker i vedlegg V (Opprinnelsesregler og administrativt samarbeid) til frihandelsavtalen skal gjelde for denne avtalen, unntatt som bestemt i avsnitt 2. Enhver henvisning til «EFTA-statene» i det vedlegget skal anses å referere til Norge.
2. I denne avtalen skal artikkel 3 (opprinnelse-skumulasjon) i vedlegg V (Opprinnelsesregler og administrativt samarbeid) til frihandelsavtalen ikke gjelde for produkter som omfattes av denne avtalen og som er eksportert fra Norge til en annen EFTA-stat eller fra en annen EFTA-stat til Norge.

Artikkel 5

Bestemmelser i frihandelsavtalen

Med mindre annet er fastsatt i denne avtalen, gjelder følgende bestemmelser i frihandelsavtalen, *mutatis mutandis*, for denne overenskomsten: artikkel 1.1 (etableringen av et frihandelsområde), 1.2 (mål), 1.3 (Svalbard), 1.4 (forhold til andre internasjonale avtaler), 1.6 (sentrale, regionale og lokale myndigheter), 1.7 (skatt), 1.9 (definisjoner til generell anvendelse), 2.2 (definisjoner), 2.3 (opprinnelsesregler og gjensidig administrativ bistand i tollsaker), 2.4 (tilrettelegging for handel), 2.8 (toll, avgifter eller andre gebyrer ved eksport), 2.9 (import- og eksportrestriksjoner), 2.10 (administrasjonskostnader og formaliteter), 2.11 (nasjonal behandling), 2.12 (statsforetak), 2.13 (sanitære- og plantesanitære tiltak), 2.14 (teknisk regelverk), 2.15 (subsidier og utjevningsavgifter), 2.16 (anti-dumping), 2.17 (globale beskyttelsestiltak), 2.18 (bilaterale beskyttelsestiltak), 2.19 (generelle unntak), 2.20 (sikkerhetsunntak), 8.3 (samarbeid), 13.1 (vedlegg, tillegg og fotnoter), 13.3 (endringer), 13.5 (tilbakekallelse), kapittel 9 (åpenhet) og 12 (tvisteløsning).

Artikkel 6

Bilateral komité

1. En bilateral komité om handel med landbruksvarer er herved etablert. Den skal møtes etter

when requested by one of the Parties. In order to permit the efficient use of resources, the Parties shall, to the extent possible, endeavour to use technological means of communication, such as electronic communication, video or phone conferences, and meet whenever necessary, preferably taking advantage of meetings of the Joint Committee of the Free Trade Agreement.

2. The Bilateral Committee shall:
 - a. supervise the implementation and administration of the commitments under this Agreement;
 - b. evaluate developments of trade in agricultural products under this Agreement and its impact on the agricultural sector of the Parties;
 - c. continue the efforts towards further liberalisation on trade in agricultural products, within the framework of the Parties' respective agricultural policies;
 - d. endeavour to resolve disputes that may arise regarding the interpretation or application of this Agreement; and
 - e. consider any other matter that may affect the operation of this Agreement.

Article 7

Further Liberalisation

The Parties undertake to continue their efforts with a view to achieving further liberalisation of their agricultural trade taking account of the pattern of trade in agricultural products between them, the particular sensitivities of such products, and the development of agricultural policy on either side. At the request of either Party, the Parties shall consult to achieve further liberalisation of their agricultural trade, including through improvements in market access by reduction or elimination of customs duties on agricultural products and through extending the scope of products covered by this Agreement.

Article 8

WTO Agreement on Agriculture

The Parties reaffirm their rights and obligations under the WTO Agreement on Agriculture.

forespørsel av en av partene. For å muliggjøre effektiv bruk av ressursene skal partene i den grad det er mulig, bestrebe seg på å bruke kommunikasjonsteknologi, som for eksempel elektronisk kommunikasjon, video eller telefonkonferanser, og holde møter når det er nødvendig, helst i forbindelse med møter i Den blandete komité til frihandelsavtalen.

2. Den bilaterale komiteen skal:
 - a. overvåke gjennomføringen og administrasjon av forpliktelser i denne avtalen,
 - b. vurdere utviklingen av handelen med landbruksvarer i henhold til denne avtalen og dens innvirkning på partenes landbrukssektor,
 - c. fortsette arbeidet med å ytterligere liberalisere handelen med landbruksvarer innenfor rammen av partenes respektive landbrukspolitikk,
 - d. søke å løse tvister som måtte oppstå om forståelsen eller anvendelsen av denne avtalen, og
 - e. vurdere andre forhold som kan påvirke hvordan denne avtalen fungerer.

Artikkel 7

Ytterligere liberalisering

Partene forplikter seg til å fortsette sine bestrebelser med sikte på å oppnå ytterligere liberalisering av handelen med landbruksvarer, med hensyn til utviklingen av handelen, sensitiviteten for slike produkter, og utviklingen av landbrukspolitikken på begge sider. På anmodning, skal partene konsultere for å nå dette målet, blant annet gjennom forbedringer i markedsadgang ved reduksjon eller eliminering av toll på landbruksvarer og gjennom å utvide omfanget av landbruksprodukter som omfattes av denne avtalen.

Artikkel 8

WTO-avtalen om landbruk

Partene stadfester sine rettigheter og forpliktelser under WTO-avtalen om landbruk.

*Article 9***Agricultural Export Subsidies**

1. Notwithstanding Article 8, the Parties shall not adopt, maintain, introduce or re-introduce export subsidies, as defined in the WTO Agreement on Agriculture, on their trade of products subject to tariff concessions in accordance with this Agreement.
2. If a Party adopts, maintains, introduces or re-introduces export subsidies on a product subject to tariff concessions in accordance with Article 3, the other Party may increase the rate of duty on such imports up to the applied most-favoured nation tariff in effect at that time. The Party that increases the rate of duty shall notify the other Party at the latest 30 days before the adoption of the measure.

*Article 10***Price Band System**

Peru may maintain its Price Band System for agricultural products as set out in Annex III (Price Band System of Peru).

*Article 11***Entry into Force and Relationship between this Agreement and the Free Trade Agreement**

1. This Agreement is subject to ratification, acceptance or approval in accordance with the respective legal and constitutional requirements of the Parties.
2. This Agreement shall enter into force on the same date as the Free Trade Agreement enters into force between Norway and Peru. This Agreement shall remain in force as long as the Parties to it remain Parties to the Free Trade Agreement.
3. In case Norway or Peru withdraws from the Free Trade Agreement, it shall be understood that it is also withdrawing from this Agreement. Both withdrawals shall become effective on the date the first withdrawal becomes effective pursuant to Article 13.5 (Withdrawal) of the Free Trade Agreement.

*Article 12***Authentic Texts**

1. Except as provided in paragraph 2, the English and Spanish texts of this Agreement are

*Artikkel 9***Eksportsubsidier på landbruksområdet**

1. Til tross for artikkel 8 skal partene ikke vedta, opprettholde, innføre eller gjeninnføre eksportsubsidier, som definert i WTO-avtalen om landbruk, i handelen med produkter som er gjenstand for tollkonsesjoner i samsvar med denne avtalen.
2. Dersom en part vedtar, opprettholder, innfører eller gjeninnfører eksportsubsidier på et produkt som er gitt tollkonsesjon i samsvar med artikkel 3, kan den annen part øke tollsatsen på slik import opp til anvendt MFN-tollsats. Dersom en part øker tollsatsen, skal den underrette den annen part 30 dager før tiltaket iverksettes.

*Artikkel 10***Prisbåndsystem**

Peru kan opprettholde sitt prisbåndsystem for landbruksvarer som angitt i vedlegg III (Perus prisbåndsystem).

*Artikkel 11***Ikrafttredelse og forholdet mellom denne avtalen og frihandelsavtalen**

1. Denne avtalen må ratifiseres, aksepteres eller godtas i henhold til de respektive partenes juridiske og konstitusjonelle regler.
2. Denne avtale trer i kraft fra samme dato som frihandelsavtalen trer i kraft mellom Norge og Peru. Avtalen skal være i kraft så lenge partene til den er parter til frihandelsavtalen.
3. Hvis Norge eller Peru trekker seg fra frihandelsavtalen skal det bli forstått at dette også innebærer å trekke seg fra denne avtalen. Begge oppsigelsene gjøres gjeldende fra den datoen den første avtalen opphører å gjelde i henhold til artikkel 13.5 (oppsigelse) i frihandelsavtalen.

*Artikkel 12***Autentiske tekster**

1. Bortsett fra unntakene i avsnitt 2, er den engelske og spanske tekstene av denne avtalen like

Samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Peru og en avtale om handel med landbruksvarer mellom Norge og Peru, begge av 24. juni 2010

equally valid and authentic. In case of divergence, the English version shall prevail.

2. The following texts are only valid and authentic in English or Spanish respectively:
- in English: Annex II (Norwegian Concessions to Peru); and
 - in Spanish:
 - Table to Annex I (Peruvian Concessions to Norway); and
 - Annex III (Price Band System of Peru).

autentiske og gyldige. Skulle det oppstå avvik mellom de to tekstene vil den engelske teksten gjelde.

2. Følgende tekster er kun gyldig og autentisk henholdsvis på engelsk eller spansk
- på engelsk: vedlegg II (norske konsesjoner gitt Peru); og
 - på spansk:
 - tabell til vedlegg I (peruvianske konsesjoner gitt Norge); og
 - vedlegg III (Perus prisbåndsystem).

IN WITNESS WHEREOF the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Agreement.

Done at Reykjavik,
this 24th day of June 2010, in two originals in the English and Spanish languages.

Those original texts are signed at Lima, the 14th of July 2010.

For the Kingdom of Norway

For the Republic of Peru

SOM BEKREFTELSE PÅ DETTE, har de undertegnede, som er gitt behørig fullmakt til det, undertegnet denne avtale.

Utfærdiget i Reykjavik,
24. juni 2010, i to originaleksemplarer, på engelsk og spansk.

Undertegnet i Lima, 14. juli 2010.

For Kongeriket Norge

For Republikken Peru

=====

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter
Internett: www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefon: 22 24 20 00

Opplysninger om abonnement, løssalg og
pris får man hos:
Fagbokforlaget
Postboks 6050, Postterminalen
5892 Bergen
E-post: offpub@fagbokforlaget.no
Telefon: 55 38 66 00
Faks: 55 38 66 01
www.fagbokforlaget.no/offpub

Publikasjonen er også tilgjengelig på
www.regjeringen.no

Trykk: 07 Xpress 11/2011

